

KOHTUOTSUS

EESTI VABARIIGI NIMEL

Kohus	Tallinna Ringkonnakohus
Otsuse tegemise aeg ja koht	14. mai 2014. a Tallinn
Kriminaalaja number	1-12-5983
Kohtukoosseis	Eesistuja Pavel Gontšarov, liikmed Meelika Aava ja Ivi Kesküla
Kohtuistungi sekretär	Liina Kaev
Kriminaalasi	H.L-i süüdistuses KarS § 381 ¹ lg 2; § 380, § 385 ¹ , § 373 järgi ja O.A süüdistuses KarS § 381 ¹ lg 2; § 380, § 385 ¹ järgi
Apelleeritud kohtuotsus	Harju Maakohtu 21. mai 2013. a otsus üldmenetluses
Apellatsiooni esitajad	Süüdistatava H.L-i kaitsja vandeadvokaat Küllike Namm, süüdistatava O.A kaitsja vandeadvokaat Raul Palmaru
Prokurör	Vallo Kariler
Kohtuistungi aeg ja koht	10.03.2014, Tallinn
Süüdistatavad	<p>H.L, isikukood: XXX, XXXXX XXXXXXXXX XXXXXXXX, emakeel eesti keel, XXXX-XXXXXXXXXXXXXXXX, XX XXXXX; elukoht: XXXXX XX X, XXXX XXXXXX, XXXXXXXXX, varem kriminaalkorras karistamata, käesoleval ajal tõkend puudub;</p> <p>O.A, isikukood: XXX, XXXXX XXXXXXXXX XXXXXXXX, emakeel eesti keel, XXXXXXXXXXXXXXXX, töökoht: A OÜ, elukoht: XXX-XXXXXX XX-XX, XXXXXXXX, varem kriminaalkorras karistamata, käesoleval ajal tõkend puudub.</p>
Kaitsjad	Vandeadvokaadid Küllike Namm ja Kristiina Lee (H.L); vandeadvokaat Raul Palmaru (O.A)

RESOLUTSIOON

1. Harju Maakohtu 21. mai 2013. a kohtuotsus H.L-i ja O.A suhtes jätta muutmata ja kaitsja apellatsioonid rahuldamata.

Edasikaebe kord

Kohtuotsus tehakse teatavaks 14. mail 2014. a kriminaalkolleegiumi kantselei kaudu. Kassatsiooniõiguse kasutamise soovist tuleb teatada ringkonnakohtule 7 päeva jooksul alates kohtuotsuse kuulutamisest. Kassatsioon esitatakse otsuse teinud ringkonnakohtule kirjalikult 30 päeva jooksul alates päevast, mil kohtumenetluse poolel on võimalik tutvuda ringkonnakohtu otsusega. Süüdistatav võib esitada kassatsiooni üksnes advokaadist kaitsja vahendusel.

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. H.L on üldmenetluses kohtu alla antud ja teda süüdistatakse selles, et tema rikkus teadvalt talle seaduse alusel kohalduvat ärikeeldu. Nimelt kuulutas Harju Maakohus 06.10.2009.a. oma määrusega tsiviilasjas nr 2-09-15681 välja H.L-i pankroti. Vastavalt Pankrotiseaduse § 91 lõikele 1 füüsilisest isikust võlgnik ei tohi tema pankroti väljakuulutamisest kuni pankrotimenetluse lõpuni kohtu loata olla ettevõtja, juriidilise isiku juhtorgani liige, juriidilise isiku likvideerija ega prokurist.

H.L' olles teadlik, et on kuulutatud välja tema kui füüsilise isiku pankrot ja olles teadlik talle kohalduvast ärikeelust, eiras seaduse nõudeid ja jätkas kohtu loata juhtorgani liikmena (täpsemalt juhatuse liikmena) järgnevat juriidilistes isikutes:

- 1) OÜ-s Sentimento (reg kood 11022944, asukoht Mõisapõllu 11, Tallinn), milles H.L oli juhatuse liige alates 07.05.2004;
- 2) OÜ-s ITM Haabersti (reg kood 11369429, asukoht Mõisapõllu 11, Tallinn), milles H.L oli juhatuse liige alates 10.05.2007 kuni 12.01.2011;
- 3) OÜ-s Judomedia Productions (reg kood 11327187, asukoht Mõisapõllu 11, Tallinn), milles H.L oli juhatuse liige alates 22.06.2007;
- 4) MTÜ-s Spordiklubi Condor (reg kood 80050006, asukoht Mõisapõllu 11, Tallinn), milles H.L oli juhatuse liige alates 07.10.1998;
- 5) MTÜ-s Spordiklubi Judokan (reg kood 80282716, asukoht Mõisapõllu 11, Tallinn), milles H.L oli juhatuse liige alates 02.03.2009.

H.L oleks pidanud taotlema Harju Maakohtult luba, et jätkata nimetatud juriidilistes isikutes juhatuse liikmena tegutsemist või oleks pidanud äriseadustiku § 184 lg 7 alusel (osäühingute puhul) ja mittetulundusühingute seaduse § 28 lg 3^l alusel (spordiklubide puhul) astuma juhatusest tagasi.

Äriseadustiku § 184 lg 7 sätestas kuni 14.11.2009, et *juhatuse liige võib juhatusest tagasi astuda mõjuval põhjusel, teatades sellest enda määranud organile, selle võimatuse korral esitades*

asjakohase avalduse äriregistri pidajale ja alates 15.11.2009, et juhatuse liige võib juhatusest tagasi astuda sõltumata põhjusest, teatades sellest enda määranud organile.

Mittetulundusühingute seaduse § 28 lg 3¹ sätestab alates 15.11.2009, et *juhatuse liige võib juhatusest tagasi astuda sõltumata põhjusest, teatades sellest enda määranud organile.*

H.L' ei taotlenud Harju Maakohtult luba jätkamaks juhatuse liikmena ega astunud ka juhatusest tagasi.

Samuti süüdistatakse H.L-i selles, et tema, olles alates 03.03.2005.a. kuni 25.08.2008.a. Haabersti Perespordikeskuse AS (reg. kood 11114959, asukoht kuni 16.05.2008 Rannamõisa tee 3, Tallinn ja sellest alates Tallinna 58, Kuressaare) juhatuse liige, koos teiste juhatuse liikmete O.A (alates 13.12.2007 juhatuse liige, enne seda raamatupidaja-finantsjuht) ja TM'uga ühiselt ja kooskõlastatult rikkusid teadvalt raamatupidamise seadusest ja heast raamatupidamise tavast tulenevaid nõudeid. Selle tagajärjel on oluliselt raskendatud ülevaate saamine Haabersti Perespordikeskuse AS varalisest seisundist ja nimelt:

Raamatupidamise seaduse § 4 tulenevalt on raamatupidamiskohustuslane (Haabersti Perespordikeskuse AS) kohustatud:

- 1) korraldama raamatupidamist nii, et oleks tagatud aktuaalse, olulise, objektiivse ja võrreldava informatsiooni saamine raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustulemusest ja rahavoogudest;
- 2) dokumenteerima kõiki oma majandustehinguid;
- 3) kirjendama algdokumentide või nende põhjal koostatud koondokumentide alusel kõiki oma majandustehinguid raamatupidamisregistrites;
- 4) koostama ja esitama majandusaasta aruande ning muud finantsaruanded käesolevas seaduses ja teistes õigusaktides sätestatud korras;
- 5) säilitama raamatupidamise dokumente.

Äriseadustiku § 306 lg 4 alusel korraldab juhatus aktsiaseltsi raamatupidamist.

H.L, TM ja O.A kujundasid olukorra, kus Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamine ei vastanud raamatupidamise seaduse nõuetele: aktsiaseltsi raamatupidamises ei olnud tagatud aktuaalse, olulise, objektiivse ja võrreldava informatsiooni saamine raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustulemustest ja rahavoogudest; kõiki majandustehinguid ei dokumenteeritud; kõiki algdokumente ei kirjendatud õigeaegselt ja korrektselt raamatupidamisregistrites ning jäeti koostamata ja esitamata 2007. majandusaasta aruanne. H.L-i, TMu ja O.A ühise teo tulemusel ei saa pidada Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamist usaldusväärseks ja tegelikkust õigesti kajastavaks. Samuti nendepoolse kohustuse rikkumise tõttu ei ole Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamine (vähemalt ilma ebamõistliku pingutuseta) kontrollitav.

I

Raamatupidamise seaduse § 11 lg 1 sätestab, et *raamatupidamiskohustuslane on kohustatud koostama raamatupidamise sise-eeskirja, mis kehtestab kontoplaani koos kontode sisu kirjeldusega ning reguleerib muu hulgas majandustehingute dokumenteerimist ja kirjendamist, algdokumentide käivet ja säilitamist, raamatupidamisregistrite pidamist, tulude ja kulude kajastamist kasumiaruande kirjetel, varade ja kohustuste inventeerimist, raamatupidamiskohustuslase kasutatavaid arvestuspõhimõtteid ja informatsiooni esitusviisi, aruannete koostamise korda, arvutitarkvara kasutamist raamatupidamises ning raamatupidamise korraldamisega ja sellega kaasnevate sisekontrolli meetmete rakendamisega seotud asjaolusid.*

H.L' TM ja O.A (viimane algul raamatupidaja-finantsjuhina, hiljem juhatus liikmena) jätsid raamatupidamise sise-eeskirja koostamata ja kehtestamata. Samuti ei pandud mingil muul kujul paika raamatupidamise põhimõtteid. Selle tagajärjel kujunes välja olukord, et puudusid ühesed ja arusaadavad reeglid raamatupidamiseks, eelkõige kulude arvele võtmiseks ja kirjendamiseks ja polnud võimalik ka raamatupidamise õigsust kontrollida.

Nii ei kehtestatud korda, kuidas tõendada ja kontrollida kuludokumentide seotust Haabersti Perespordikeskuse AS-i ettevõtlusega. Sellest tulenevalt ei ole võimalik kindlaks teha, kas mitmed esinduskulusid ja töölähetuse kulusid kajastavad dokumendid on tegelikult õigesti arvesse võetud kui Haabersti Perespordikeskuse AS kuludokumendid. 2007.a tehti Haabersti Perespordikeskuse AS-s esinduskulusid (ilma maksudeta) 368 867,96 krooni ulatuses (ilma maksudeta) ja 2008.a I poolaastal 95 763,73 krooni ulatuses.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 22.12.2000.a. määrusele nr 453 „Töölähetuse kulude hüvitiste ja päevaraha määrad ning nende maksmise tingimused ja kord“ ja selle muudatustele tuleb lähetuse kohta koostada otsus. Määruse § 3 sätestab, et töölähetuse kulud hüvitatakse ja päevaraha makstakse tööandja kirjaliku otsuse alusel, milles näidatakse töölähetuse sihtkoht, kestus ja ülesanne ning hüvitatakse lähetuskulude ja päevaraha määrad. Haabersti Perespordikeskuse AS juhatus ei järginud nimetatud korda. Kirjalikke otsuseid töölähetusteks ei tehtud, päevarahasid ei arvestatud ega makstud ning puuduvad dokumendid, millelt nähtuks lähetuste eesmärgid ja nende seotus Haabersti Perespordikeskuse AS-i ettevõtlusega. Seega ei ole võimalik kontrollida lähetuskulude seotust ettevõtlusega.

Lähetuskulusid on tehtud järgmistel raamatupidamiskontodel järgmistes summates:

Konto nimetus	Konto nr 2008 (2007)	2007. aastal	2008. aastal
Piletid	7051 (7051)	37 847,6 kr	7 464,68 kr
Hotell ja toitl. Eesti	7052 (7052)	216,1 kr	1 147,62 kr
Hotell, välismaa	7053 (7053)	18 806,43 kr	4 931,5 kr
Muud reisikulud	7090 (7090)	1 211,86 kr	5 000 kr
Komandeeringud	7095 (5610)	134 028,36 kr	63 059,52 kr
Kokku		192 110,35 kr	81 603,32 kr

Haabersti Perespordikeskuse AS-s ei ole tõendatud ürituste korraldamisega seotud kulutuste seotus Haabersti Perespordikeskuse AS-i ettevõtlusega. Kuluarvetel puudub selgitus, mis üritus on korraldatud ja kellele. Ürituste korraldamisele on Haabersti Perespordikeskuse AS-s kulutatud 2007.a 205 699,9 krooni ja 2008.a 330 986,8 krooni. Selgusetu on, kas tegemist oli ettevõtlusega seotud kuluga või erisoodustusega.

Raamatupidamises on kajastatud ja kuluaruannetes aktsepteeritud sularahatšekke, millel ei ole ostja rekvisiite, mistõttu ei ole võimalik kindlaks teha, kas tegemist on üldse Haabersti Perespordikeskuse AS kuluga. Samuti on kuluaruannetes aktsepteeritud ja Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamises kajastatud sularahatšekke, kus kulutuse on teinud hoopis kolmas isik (nt Spordiklubi Condor).

Raamatupidamise seaduse § 7 lg 1 punkt 5 sätestab, et raamatupidamise algdokument on majandustehingu toimumist kinnitav tõend, millel peavad muuhulgas olema tehingu mõlema osapoolte nimed.

H.L-i, TMu ja O.A teo tulemusel ei ole võimalik kontrollida Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamisandmete õigsust, so kuludokumentide seotust ettevõtte majandustegevusega, ning samuti ei ole võimalik pidada Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamisandmeid tegelikkusele vastavaks – saada aktuaalset, olulist, objektiivset ja võrreldavat informatsiooni raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustulemustest ja rahavoogudest (rikutud on raamatupidamise seaduse § 4 p 1).

II

Raamatupidamise seaduse § 4 p 1 sätestab, et *raamatupidamiskohustuslane peab korraldama raamatupidamist nii, et oleks tagatud aktuaalse, olulise, objektiivse ja võrreldava informatsiooni saamine raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustulemusest ja rahavoogudest.*

H.L, TM ja O.A jätsid raamatupidamise sellele nõudele vastavalt korraldamata. Nii kajastati Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamises, täpsemalt rahaliste vahendite arvestuses kassas, väljamakseid, mis objektiivselt olid võimatud. Väljamakseid kajastati summades, mis ei vastanud Eestis kehtiva sularaha vääringule.

Nimelt järgnevad raamatupidamise kanded: 27.09.2007.a. OST.70128 summas 1486.43 krooni, 30.11.2007.a. OST.70377 2538.19 krooni, 18.12.2007.a. OST.70675 51 633.78 krooni, 18.12.2007.a. OST.70678 51 633.78 krooni, 31.01.2008.a. 08.800150 1285.34 krooni, 31.03.2008.a. 08.800527 5411.43 krooni, 27.06.2008.a. 08.801173 479.64 krooni, 21.08.2008.a. OST.80774 1491.52 krooni.

Samuti sularaha väljamaksete teostamise järgselt jäi kassa jääk perioodil 17.08.2007.a. – 04.08.2008.a. 16 korral negatiivseks, milline olukord objektiivselt on võimatu.

Nimelt:

- 17.08.2007 kanne TAS.547, kassa jääk – 3 222,48 krooni;
- 23.11.2007 kanne 07.700407, kassa jääk – 3 231,71 krooni;
- 27.11.2007 kanne 07.700452, kassa jääk – 15 835,71 krooni;
- 30.11.2007 kanne OST.70377, kassa jääk – 17 973,9 krooni;
- 18.12.2007 kanne OST.70678, kassa jääk – 11 413,96 krooni;
- 29.12.2007 kanne 07.700564, kassa jääk – 9 602,76 krooni;
- 29.12.2007 kanne 07.700565, kassa jääk – 10 260,26 krooni;

- 31.12.2007 kanne 07.700550, kassa jääk – 31 287,06 krooni;
- 21.02.2008 kanne 08.800196, kassa jääk – 5 109,3 krooni;
- 25.02.2008 kanne 08.800218, kassa jääk – 9 799,3 krooni;
- 29.02.2008 kanne 08.800276, kassa jääk – 31 031,3 krooni;
- 12.03.2008 kanne 08.800339, kassa jääk – 965,3 krooni;
- 23.04.2008 kanne 08.801183, kassa jääk – 1 381,43 krooni;
- 25.04.2008 kanne 08.800598, kassa jääk – 1 905,03 krooni;
- 30.07.2008 kanne 08.801210, kassa jääk – 3 721,03 krooni;
- 04.08.2008 kanne 08.801303, kassa jääk – 284,33 krooni.

Ühtlasi esitasid H.L, TM ja O.A sellega Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamisdokumendis: raamatupidamisregistris ja pearaamatus ebaõigeid andmeid.

III

Raamatupidamise seaduse § 6 lg 2 tulenevalt on raamatupidamiskohuslane kohustatud kõiki majandustehinguid dokumenteerima ning kirjendama raamatupidamisregistrites mõistliku aja jooksul pärast majandustehingu toimumist selliselt, et oleks tagatud õigusaktidega ettenähtud aruannete tähtaegne esitamine.

Raamatupidamise seaduse § 6 lg 5 kohaselt peab raamatupidamiskirjend sisaldama järgmisi andmeid:

- 1) majandustehingu kuupäev;
- 2) raamatupidamiskirjendi järjekorranumber;
- 3) debiteeritavad ja krediteeritavad kontod ja vastavad summad;
- 4) majandustehingu lühikirjeldus;
- 5) algdokumendi (koonddokumendi) nimetus ja number.

Raamatupidamise seaduse § 7 lõige 1 sätestab, et raamatupidamise algdokument on majandustehingu toimumist kinnitav tõend, millel peavad olema järgmised andmed:

- 1) dokumendi nimetus ja number;
- 2) koostamise kuupäev;
- 3) tehingu majanduslik sisu;
- 4) tehingu arvnäitajad (kogus, hind, summa);
- 5) tehingu osapoolte nimed;
- 6) tehingu osapoolte asu- või elukoha aadressid;
- 7) majandustehingut kirjendavat raamatupidamiskohustuslast esindava isiku allkiri (allkirjad), mis kinnitab (kinnitavad) majandustehingu toimumist;
- 8) vastava raamatupidamiskirjendi järjekorranumber.

H.L' TM ja O.A jätsid raamatupidamise nendele nõuetele vastavalt korraldamata. Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamises ei ole kõikidel raamatupidamise algdokumentidel raamatupidamisregistriga seonduvat raamatupidamiskirjendi järjekorranumbrit, mille tõttu on raskendatud nende algdokumentide kõrvutamise pearaamatuga. Majanduskulude

kuluaruannetel puuduvad raamatupidamiskirjendi järjekorranumbrid, debiteeritavad ja krediteeritavad kontod ja vastavad summad. Samuti puudub enamikel Haabersti Perespordikeskuse AS algdokumentidel raamatupidamiskohustuslast esindava isiku allkiri.

IV

Raamatupidamise seaduse § 5 lg 2 sätestab, et *tekkepõhine arvestus on majandustehingute kajastamine vastavalt majandustehingu toimumisele, sõltumata sellest, kas sellega seotud raha on laekunud või välja makstud*. Sama paragrahvi lõige 3 sätestab, et *raamatupidamist peetakse tekkepõhiselt, kui käesolevast seadusest ei tulene teisiti*.

Raamatupidamise seaduse § 6 lg 2 tulenevalt on *raamatupidamiskohuslane kohustatud kõiki majandustehinguid dokumenteerima ning kirjendama raamatupidamisregistrites mõistliku aja jooksul pärast majandustehingu toimumist selliselt, et oleks tagatud õigusaktidega ettenähtud aruannete tähtaegne esitamine*.

H.L' TM ja O.A jätsid raamatupidamise nendele nõuetele vastavalt korraldamata. Haabersti Perespordikeskuse AS-s ei ole kinni peetud raamatupidamise tekkepõhisuse printsiibist ega tehingute õigeaegse dokumenteerimise ja kirjendamise nõudest. Nii müügi- kui ostuarveid on raamatupidamises vormistatud olulise hilinemisega, mis ei võimalda saada objektiivset pilti raamatupidamiskohustuslase varalisest seisundist. Nii näiteks on arved ruumide rendi eest spordiklubile Condor Haabersti Perespordikeskuse AS poolt koostatud ja raamatupidamisregistrites (kontodel 1210 – ostjate tasumata arved; 3503 – rendi (üüri) tulud; 2410 – arvestatud käibemaks) kirjendatud juulis 2008, kuigi arvetel näidatakse kuupäevi alates 2007 september kuni 2008 mai.

Täpsemalt arved:

- Haabersti Perespordikeskuse AS arve nr 71410 kuupäevaga 30.09.2007 summas 41 300 krooni;
- Haabersti Perespordikeskuse AS arve nr 71411 kuupäevaga 31.10.2007 summas 41 300 krooni;
- Haabersti Perespordikeskuse AS arve nr 71412 kuupäevaga 30.11.2007 summas 41 300 krooni;
- Haabersti Perespordikeskuse AS arve nr 71413 kuupäevaga 31.12.2007 summas 41 300 krooni;
- Haabersti Perespordikeskuse AS arve nr 82589 kuupäevaga 31.01.2008 summas 41 300 krooni;
- Haabersti Perespordikeskuse AS arve nr 82590 kuupäevaga 29.02.2008 summas 41 300 krooni;
- Haabersti Perespordikeskuse AS arve nr 82591 kuupäevaga 31.03.2008 summas 41 300 krooni;
- Haabersti Perespordikeskuse AS arve nr 82592 kuupäevaga 30.04.2008 summas 41 300 krooni;

- Haabersti Perespordikeskuse AS arve nr 82593 kuupäevaga 31.05.2008 summas 41 300 krooni.

Samuti on tagantjärele koostatud ja kirjendatud raamatupidamisregistrites (kontol 2110 võlgnevus hankijaile) Spordiklubi Condor arveid MM ja EP tööjõukulude eest.

Nimelt:

- Spordiklubi Condor arve nr 74270 31.10.2007 kuupäevaga summas 102 324,88 krooni;
- Spordiklubi Condor arve nr 74271 30.11.2007 kuupäevaga summas 60 333,4 krooni;
- Spordiklubi Condor arve nr 74272 31.12.2007 kuupäevaga summas 60 333,4 krooni;
- Spordiklubi Condor arve nr 80024 31.01.2008 kuupäevaga summas 60 333,4 krooni;
- Spordiklubi Condor arve nr 80025 29.02.2008 kuupäevaga summas 60 333,4 krooni.

Tegelikkuses koostati ja kirjendati raamatupidamisprogrammis nimetatud arved alles 17.07.2008.

Ühtlasi esitasid H.L, TM ja O.A sellega Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamisdokumendis: raamatupidamisregistris ja pearaamatus ebaõigeid andmeid.

Samuti H.L, TM ja O.A rikkusid sellisel viisil EP ja MM palgaarvestust pidades raamatupidamise seaduse § 16 p 1 nimetatud majandusüksuse printsiipi, mille kohaselt *raamatupidamiskohustuslane arvestab oma vara, kohustusi ja majandustehinguid lahus tema omanike, kreditoride, töötajate, klientide ja teiste isikute varast, kohustustest ning majandustehingutest.* H.L, TM ja O.A, kujundades olukorra, kus EP ja MM tegid tööd ühe äriühingu (Haabersti Perespordikeskuse AS) heaks, kuid palka maksti neile teisest juriidilisest isikust (spordiklubi Condor), rikkusid nimetatud nõuet.

V

Raamatupidamise seaduse § 6 lg 3 näeb ette, et *majandustehinguid kirjendatakse kahekordse kirjendamise põhimõttel debiteeritavatel ja krediteeritavatel kontodel.*

H.L' TM ja O.A ei nõudnud ega taganud, et seda nõuet Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamises järgitakse.

Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamises on eiratud kahekordse kirjendamise põhimõtteid järgnevate arvete puhul, mida raamatupidamises säilinud ei ole ja mida on kirjendatud personaalse treeneri kulukontol (5813) perioodil 19.06-14.09.2007

Kande nr	Kuupäev	Hankija	Selgitus	Summa
07.260	19.06.2007	Coaching Concepts	arve 71 (450 EUR)	7 040,97 kr
07.288	25.06.2007	TomDes, Coach Conc.	arve 94,82 (2x6600 EUR)	206 535,12 kr
07.430	19.07.2007	TomDesign	arve 86 (4000 EUR)	62 586,4 kr
07.351	26.07.2007	Coaching Concepts	arve 90 (1500 EUR)	23 469,9 kr
07.356	09.08.2007	Coaching Conch	arve 99 (3130 EUR)	48 973,86 kr
07.379	18.08.2007	TomDes, Coach Conc.	arve 100, 92 (2x6000 EUR)	187 759,2 kr
07.379	18.08.2007	Coaching Concepts	arve 92 (2330 EUR)	35 987,18 kr

07.700593	14.09.2007	Coaching Concepts	arve 95 (3440 EUR)	53 824,3 kr
Kokku				626 176,93 kr

Raamatupidamise seaduse § 6 lg 3 kohaselt oleks tulnud neid arveid kahekordse kirjendamise põhimõttel kajastada deebetkandena kulukontol (nagu tehtigi) ja kreditekandena hankijate ostukontol (võlakohustusena). Viimases jäeti aga arved kirjendamata.

VI

Raamatupidamise seaduse § 4 p 1 sätestab, et *raamatupidamiskohustuslane peab korraldama raamatupidamist nii, et oleks tagatud aktuaalse, olulise, objektiivse ja võrreldava informatsiooni saamine raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustulemusest ja rahavoogudest.*

H.L , TM ja O.A , rikkudes viidatud nõuet, korraldasid Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamist selliselt, et lubasid teha raamatupidamises, täpsemalt personaalse treeningu kulukontodel (5813 alates 31.08.2007 ja 5491 kuni 30.08.2007) kandeid, mis ilmselgelt ei saanud tõeale vastata ja mille kohta osaliselt puuduvad algdokumendid. Pankrotihaldur Terje E kuriteoteate kohaselt on Haabersti Perespordikeskuse AS pearaamatu personaalse treeningu kulukontol kirjendatud alljärgnevat arveid.

Kande nr	Kande kuupäev	Kande selgitus	
Summa			
2007.260	19.06.2007	Coaching Concepts, arve nr 71 (450 EUR)	7 040,97
2007.288	25.06.2007	TomDesign, nr 94 ja CoachingConcepts nr 82 (2x6600 EUR)	206 535,12
2007.430	19.07.2007	TomDesign, nr 86 (4 000 EUR)	62 586,4
2007.351	26.07.2007	CoachingConcepts nr 90 (1500 EUR)	23 469,9
2007.356	09.08.2007	TomDesign nr 99 (3 130 EUR)	48 973,86
2007.379	18.08.2007	TomDesign nr 100, CoachingConcepts nr 92 (2x6000 EUR)	187 759,2
2007.379	18.08.2007	CoachingConcepts nr 92 (2300 EUR)	35 987,18
07.700593	14.09.2007	CoachingConcepts nr 95 (3440 EUR)	53 824,3
OST.70676	23.11.2007	CoachingConcepts nr 100 (2500 EUR)	39 116,5
OST.70677	23.11.2007	TomDesign nr 102 (2500 EUR)	39 116,5
OST.70626	28.11.2007	CoachingConcepts nr 102 (20 000 EUR)	312 932
OST.70625	30.11.2007	TomDesign nr 106 (20 000 EUR)	312 932
OST.70675	30.11.2007	TomDesign nr 108 (3300 EUR)	51 633,78
OST.70678	30.11.2007	CoachingConcepts nr 105 (3300 EUR)	51 633,78
KOKKU			1 433 541,49

Loetletud arvetest esimesed kaheksa puuduvad Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamises üleüldse, olemas on üksnes raamatupidamiskirjendid. Samuti puuduvad kassadokumendid viidatud tehingute kohta (pearaamatu kannete kohaselt tasuti arvete eest sularahas, va arved nr 102 ja 106).

Lisaks sellele ei ühti kuriteoteates osundatud raamatupidamiskannete numbrid, kuupäevad ja sisu kohati pearaamatust nähtuvaga.

Haabersti Perespordikeskuse AS pearaamatust - personaalse treeningu kulukontodelt (5813 alates 31.08.2007 ja 5491 kuni 30.08.2007) – nähtuvad nimelt järgnevad kanded (erinevused on alla joonitud).

Kande nr	Kande kuupäev	Kande selgitus	
Summa			
07.260	19.06.2007	<u>Personaalse tree</u>	7 040,97
07.288	25.06.2007	<u>Personaalse tree</u>	206 535,12
07.430	19.07.2007	<u>Personaalse tree</u>	62 586,4
07.351	26.07.2007	<u>Personaalse tree</u>	23 469,9
07.356	09.08.2007	<u>Personaalse tree</u>	48 973,86
07.379	18.08.2007	<u>Personaalse tree</u>	187 759,2
07.379	18.08.2007	<u>Personaalse tree</u>	35 987,18
07.700593	14.09.2007	<u>Personaalse tree</u>	53 824,3
OST.70676	23.11.2007	<u>2236 Coaching Co</u>	39 116,5
OST.70677	23.11.2007	<u>2235 TomDesign</u>	39 116,5
<u>OST.70638</u>	28.11.2007	<u>2236 Coaching Co</u>	312 932
<u>OST.70639</u>	30.11.2007	<u>2235 TomDesign</u>	312 932
OST.70675	<u>18.12.2007</u>	<u>2235 TomDesign</u>	51 633,78
OST.70678	<u>18.12.2007</u>	<u>2236 Coaching Co</u>	51 633,78

Võimatu on seondada esimest kaheksat kandet ühegi algdokumendiga.

Haabersti Perespordikeskuse AS töötajad eitavad sularaha üleandmist personaaltreeningu koolituse läbiviijatele.

Arve nr 105 (raamatupidamiskanne OST.70678) tasumise järgselt on kassa jääk negatiivne (-11 413,96 krooni), mis näitab, et nimetatud arve tasumist tegelikult ei saanud toimuda.

Raamatupidamiskirjendi numbri 2007.379 all on sama arvet (CoachingConcepts nr 92) kahel korral erinevas summas kajastatud.

Kirjeldatud olukord loob põhjendatud kahtluse, et antud raamatupidamiskanded on fiktiivsed ja tehtud katmaks kassa puudujääki. H.L, TM ja O.A poolt raamatupidamise nõuetekohaselt korraldamata jätmise tulemusena on võimatu ka üheselt kindlaks määrata konkreetset varalist vastutust puuduoleva kassajäägi eest, kuna raamatupidamiskanded on vastuolulised ja ebausaldusväärsed.

Samuti on personaalse treeningu kuludesse konteeritud mitmed toitlustamisega seotud arved. Vastavalt tulumaksuseaduse (RT I 1999, 82, 554) § 48 lg 4 on erisoodustus igasugune kaup, teenus, loonustasu või rahaliselt hinnatav soodustus, mida antakse lõikes 3 nimetatud isikule seoses töö- või teenistussuhtega, juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani liikmeks olekuga või pikaajalise lepingulise suhtega, olenemata erisoodustuse andmise ajast. Töötajaks tulumaksuseaduse § 48 lg 3 tähenduses loetakse ka töövõtu-, käsundus- või muu võlaõigusliku lepingu alusel töötavat või teenust osutavat füüsilist isikut. Seega tuleb lugeda toitlustamisega seotud kulud tulu- ja sotsiaalmaksuga maksustamisele kuuluvate kulude hulka. Haabersti Perespordikeskuse AS eelpool nimetatud kuludelt vastavaid makse deklareerinud ja maksnud ei ole.

Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamises on personaalse treeningu kuludesse konteeritud majutusega seotud kulud ning nendelt on maha arvatud käibemaks (kanne OST.504). Vastavalt käibemaksuseaduse (RT I 2003, 101, 903) § 30 lg 1 ei arvata arvestatud käibemaksust maha külaliste vastuvõtuks või oma töötajate toitlustamiseks või majutamiseks kasutatud kaupade ja teenuste sisendkäibemaksu.

VII

Raamatupidamise seaduse § 14 lg 1 sätestab, et raamatupidamiskohustuslane on kohustatud lõppenud majandusaasta kohta koostama majandusaasta aruande, mis koosneb raamatupidamise aastaaruandest ja tegevusaruandest. Sama paragrahvi lõige 2 näeb ette, et majandusaasta aruande koostamise ja esitamise käik hõlmab järgmisi tegevusi:

- 1) raamatupidamise aastaaruande koostamine;
- 2) tegevusaruande koostamine;
- 3) audiitorkontroll;
- 4) äriühingute puhul majandusaasta kasumi jaotamise või kahjumi katmise ettepaneku koostamine;
- 5) majandusaasta aruande esitamine kinnitamiseks.

H.L, TM ja O.A rikkusid nõuet koostada ja esitada Haabersti

Perespordikeskuse AS 2007.a. majandusaasta aruanne, jättes selle koostamata ja esitamata.

Kõigest eelnevast tulenevalt ei ole 1) võimalik usaldusväärset tuvastada Haabersti Perespordikeskuse AS vara, kohustusi, kulusid ja tulusid ning 2) võimalik kontrollida pearaamatu kannete õigsust, kõrvutades neid algdokumentidega. Kokkuvõttes on oluliselt raskendatud ülevaate saamine Haabersti Perespordikeskuse AS varalisest seisundist.

27.08.2008.a. kuulutas Pärnu Maakohtu Kuressaare kohtumaja kohtuotsusega nr 2-08-21280 välja Haabersti Perespordikeskuse AS pankroti.

Samuti süüdistatakse H.L-i selles, et tema, olles koos TM'uga ja O.A-ga (kes oli juhatuse liige alates 13.12.2007) Haabersti Perespordikeskuse AS (reg. kood 11114959, asukoht kuni 16.05.2008 Rannamõisa tee 3, Tallinn) juhatuse liige, jättis nendega ühiselt ja kooskõlastatult kokku kutsumata Haabersti Perespordikeskuse AS aktsionäride erakorralise üldkoosoleku äriseadustiku § 292 lg 1 p 1 ja § 294 ettenähtud korras, kuigi äriühingu bilansist oli hiljemalt seisuga 31.07.2007 oli näha, et netovara on alla seadusega kehtestatud aktsiakapitali alammäära ja kõik juhatuse liikmed olid sellest teadlikud. Haabersti Perespordikeskuse AS omakapital ehk netovara oli 31.07.2007 seisuga negatiivne vähemalt summas 217 610 krooni, kasvades igakuiselt ja moodustades 31.12.2007.a seisuga – 12 410 816 krooni. Haabersti Perespordikeskuse AS omakapital püsis negatiivsena kuni pankroti väljakuulutamiseni kuni 27.08.2008.a.

Äriseadustiku § 292 lg 1 p 1 sätestab, et juhatus kutsub kokku erakorralise üldkoosoleku põhikirjas ettenähtud juhtudel, samuti siis, kui aktsiaseltsil on netovara vähem kui pool aktsiakapitalist või vähem kui käesoleva seadustiku §-s 222 nimetatud aktsiakapitali suurus või muu seaduses sätestatud aktsiakapitali minimaalne suurus.

Äriseadustiku § 294 lg 1 ja 1¹ sätestavad, et juhatus saadab üldkoosoleku toimumise teate kõikidele aktsionäridele. Teade saadetakse tähtitud kirjaga aktsiaraamatusse kantud aadressil. Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud teate võib edastada ka lihtkirjana, faksi teel või elektrooniliselt, kui kirjale või faksile või teate elektroonilise edastamise korral on lisatud teatis dokumendi kättesaamise kinnituse viivitamatu tagastamise kohustuse kohta. Teade loetakse lihtkirja või faksi teel või

elektrooniliselt kätte toimetatuks, kui saaja tagastab juhatusle dokumendi kättesaamise kohta kinnituse omal valikul kirjalikult, faksiga või elektrooniliselt.

Samuti süüdistatakse H.L-i selles, et tema, olles koos TM'uga ja O.A-ga (kes oli juhatusle liige alates 13.12.2007) Haabersti Perespordikeskuse AS (reg. kood 11114959, asukoht kuni 16.05.2008 Rannamõisa tee 3, Tallinn) juhatusle liige, jättis nendega ühiselt ja kooskõlastatult esitamata pankrotiavalduse, nagu nõuab seda äriseadustiku § 306 lg 3. Nimetatud säte näeb ette, et kui aktsiaselts on maksejõuetu ning maksejõuetus ei ole tema majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine, peab juhatus esitama viivitamata, kuid mitte hiljem kui 20 päeva möödumisel maksejõuetuse ilmnemisest, kohtule aktsiaseltsi pankrotiavalduse.

Nimelt oli Haabersti Perespordikeskuse AS püsivalt maksejõuetu hiljemalt seisuga 31.12.2007, mil aktsiaseltsi aktsiakapital oli negatiivne: - 12 410 816 krooni; aktsiaselts ei suutnud täita oma kohustusi võlausaldajate ees ning sissetulevad rahavood olid oluliselt väiksemad kui ettevõtte tegevuskulud. O.A, H.L ning TM oleksid pidanud seaduse nõuete kohaselt esitama pankrotiavalduse Harju Maakohtule hiljemalt 20.01.2008.

O.A on üldmenetluses kohtu alla antud ja teda süüdistatakse selles, et tema, olles alates 01.06.2005 kuni 28.08.2008 töölepingu alusel Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidaja-finantsjuht, kelle tööülesandeks vastavalt lepingu punktile 2.6 oli Haabersti Perespordikeskuse AS finantsjuhtimine ja raamatupidamine vastavalt ametijuhendile ja kehtivatele seadusaktidele ja olles alates 13.12.2007.a. kuni 25.08.2008.a. Haabersti Perespordikeskuse AS (reg. kood 11114959, asukoht kuni 16.05.2008 Rannamõisa tee 3, Tallinn ja sellest alates Tallinna 58, Kuressaare) juhatusle liige, koos teiste juhatusle liikmetega H.L-i ja TM'uga (kes olid juhatusle liikmed alates 03.03.2005) ühiselt ja kooskõlastatult rikkusid teadvalt raamatupidamise seadusest ja heast raamatupidamise tavast tulenevaid nõudeid. Selle tagajärjel on oluliselt raskendatud ülevaate saamine Haabersti Perespordikeskuse AS varalisest seisundist ja nimelt:

Raamatupidamise seaduse § 4 tulenevalt on raamatupidamiskohustuslane (Haabersti Perespordikeskuse AS) kohustatud:

- 1) korraldama raamatupidamist nii, et oleks tagatud aktuaalse, olulise, objektiivse ja võrreldava informatsiooni saamine raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustulemusest ja rahavoogudest;
- 2) dokumenteerima kõiki oma majandustehinguid;
- 3) kirjendama algdokumentide või nende põhjal koostatud koondokumentide alusel kõiki oma majandustehinguid raamatupidamisregistrites;
- 4) koostama ja esitama majandusaasta aruande ning muud finantsaruanded käesolevas seaduses ja teistes õigusaktides sätestatud korras;
- 5) säilitama raamatupidamise dokumente.

Äriseadustiku § 306 lg 4 alusel korraldab juhatus aktsiaseltsi raamatupidamist.

H.L, TM ja O.A kujundasid olukorra, kus Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamine ei vastanud raamatupidamise seaduse nõuetele: aktsiaseltsi raamatupidamises ei olnud tagatud aktuaalse, olulise, objektiivse ja võrreldava informatsiooni saamine raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustulemustest ja rahavoogudest; kõiki majandustehinguid ei dokumenteeritud; kõiki algdokumente ei kirjendatud õigeaegselt ja korrektselt raamatupidamisregistrites ning jäeti koostamata ja esitamata 2007. majandusaasta aruanne. H.L-i, TMu ja O.A ühise teo tulemusel ei saa pidada Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamist usaldusväärseks ja tegelikkust õigesti kajastavaks. Samuti nendepoolse kohustuse rikkumise tõttu ei ole Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamine (vähemalt ilma ebamõistliku pingutuseta) kontrollitav.

I

Raamatupidamise seaduse § 11 lg 1 sätestab, et *raamatupidamiskohustuslane on kohustatud koostama raamatupidamise sise-eeskirja, mis kehtestab kontoplaani koos kontode sisu kirjeldusega ning reguleerib muu hulgas majandustehingute dokumenteerimist ja kirjendamist, algdokumentide käivet ja säilitamist, raamatupidamisregistrite pidamist, tulude ja kulude kajastamist kasumiaruande kirjetel, varade ja kohustuste inventeerimist, raamatupidamiskohustuslase kasutatavaid arvestuspõhimõtteid ja informatsiooni esitusviisi, aruannete koostamise korda, arvutitarkvara kasutamist raamatupidamises ning raamatupidamise korraldamisega ja sellega kaasnevat sisekontrolli meetmete rakendamisega seotud asjaolusid.*

H.L' TM ja O.A (viimane algul raamatupidaja-finantsjuhina, hiljem juhatus liikmena) jätsid raamatupidamise sise-eeskirja koostamata ja kehtestamata. Samuti ei pandud mingil muul kujul paika raamatupidamise põhimõtteid. Selle tagajärjel kujunes välja olukord, et puudusid ühesed ja arusaadavad reeglid raamatupidamiseks, eelkõige kulude arvele võtmiseks ja kirjendamiseks ja polnud võimalik ka raamatupidamise õigsust kontrollida.

Nii ei kehtestatud korda, kuidas tõendada ja kontrollida kuludokumentide seotust Haabersti Perespordikeskuse AS-i ettevõtlusega. Sellest tulenevalt ei ole võimalik kindlaks teha, kas mitmed esinduskulusid ja töölähetuse kulusid kajastavad dokumendid on tegelikult õigesti arvesse võetud kui Haabersti Perespordikeskuse AS kuludokumendid. 2007.a tehti Haabersti Perespordikeskuse AS-s esinduskulusid (ilma maksudeta) 368 867,96 krooni ulatuses (ilma maksudeta) ja 2008.a I poolaastal 95 763,73 krooni ulatuses.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 22.12.2000.a. määrusele nr 453 „Töölähetuse kulude hüvitiste ja päevaraha määrad ning nende maksmise tingimused ja kord“ ja selle muudatustele tuleb lähetuse kohta koostada otsus. Määruse § 3 sätestab, et töölähetuse kulud hüvitatakse ja päevaraha makstakse tööandja kirjaliku otsuse alusel, milles näidatakse töölähetuse sihtkoht, kestus ja ülesanne ning hüvitatakse lähetuskulude ja päevaraha määrad. Haabersti Perespordikeskuse AS juhatus ei järginud nimetatud korda. Kirjalikke otsuseid töölähetusteks ei tehtud, päevarahasid ei arvestatud ega makstud ning puuduvad dokumendid, millelt nähtuks lähetuste eesmärgid ja nende seotus Haabersti Perespordikeskuse AS-i ettevõtlusega. Seega ei ole võimalik kontrollida lähetuskulude seotust ettevõtlusega.

Lähetuskulusid on tehtud järgmistel raamatupidamiskontodel järgmistes summates:

Konto nimetus	Konto nr 2008 (2007)	2007. aastal	2008. aastal
---------------	----------------------	--------------	--------------

Piletid	7051 (7051)	37 847,6 kr	7 464,68 kr
Hotell ja toitl. Eesti	7052 (7052)	216,1 kr	1 147,62 kr
Hotell, välismaa	7053 (7053)	18 806,43 kr	4 931,5 kr
Muud reisikulud	7090 (7090)	1 211,86 kr	5 000 kr
Komandeeringud	7095 (5610)	134 028,36 kr	63 059,52 kr
Kokku		192 110,35 kr	81 603,32 kr

Haabersti Perespordikeskuse AS-s ei ole tõendatud ürituste korraldamisega seotud kulutuste seotus Haabersti Perespordikeskuse AS-i ettevõtlusega. Kuluarvetel puudub selgitus, mis üritus on korraldatud ja kellele. Ürituste korraldamisele on Haabersti Perespordikeskuse AS-s kulutatud 2007.a 205 699,9 krooni ja 2008.a 330 986,8 krooni. Selgusetu on, kas tegemist oli ettevõtlusega seotud kuluga või erisoodustusega.

Raamatupidamises on kajastatud ja kuluaruannetes aktsepteeritud sularahatšekke, millel ei ole ostja rekvisiite, mistõttu ei ole võimalik kindlaks teha, kas tegemist on üldse Haabersti Perespordikeskuse AS kuluga. Samuti on kuluaruannetes aktsepteeritud ja Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamises kajastatud sularahatšekke, kus kulutuse on teinud hoopis kolmas isik (nt Spordiklubi Condor).

Raamatupidamise seaduse § 7 lg 1 punkt 5 sätestab, et raamatupidamise algdokument on majandustehingu toimumist kinnitav tõend, millel peavad muuhulgas olema tehingu mõlema osapoole nimed.

H.L-i, TMu ja O.A teo tulemusel ei ole võimalik kontrollida Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamisandmete õigsust, so kuludokumentide seotust ettevõtte majandustegevusega, ning samuti ei ole võimalik pidada Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamisandmeid tegelikkusele vastavaks – saada aktuaalset, olulist, objektiivset ja võrreldavat informatsiooni raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustulemustest ja rahavoogudest (rikutud on raamatupidamise seaduse § 4 p 1).

II

Raamatupidamise seaduse § 4 p 1 sätestab, et *raamatupidamiskohustuslane peab korraldama raamatupidamist nii, et oleks tagatud aktuaalse, olulise, objektiivse ja võrreldava informatsiooni saamine raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustulemusest ja rahavoogudest.*

H.L, TM ja O.A jätsid raamatupidamise sellele nõudele vastavalt korraldamata. Nii kajastati Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamises, täpsemalt rahaliste vahendite arvestuses kassas, väljamakseid, mis objektiivselt olid võimatud. Väljamakseid kajastati summades, mis ei vastanud Eestis kehtiva sularaha vääringule.

Nimelt järgnevad raamatupidamise kanded: 27.09.2007.a. OST.70128 summas 1486.43 krooni, 30.11.2007.a. OST.70377 2538.19 krooni, 18.12.2007.a. OST.70675 51 633.78 krooni, 18.12.2007.a. OST.70678 51 633.78 krooni, 31.01.2008.a. 08.800150 1285.34 krooni, 31.03.2008.a. 08.800527 5411.43 krooni, 27.06.2008.a. 08.801173 479.64 krooni, 21.08.2008.a. OST.80774 1491.52 krooni.

Samuti sularaha väljamaksete teostamise järgselt jäi kassa jääk perioodil 17.08.2007.a. – 04.08.2008.a. 16 korral negatiivseks, milline olukord objektiivselt on võimatu.

Nimelt:

- 17.08.2007 kanne TAS.547, kassa jääk – 3 222,48 krooni;
- 23.11.2007 kanne 07.700407, kassa jääk – 3 231,71 krooni;
- 27.11.2007 kanne 07.700452, kassa jääk – 15 835,71 krooni;
- 30.11.2007 kanne OST.70377, kassa jääk – 17 973,9 krooni;
- 18.12.2007 kanne OST.70678, kassa jääk – 11 413,96 krooni;
- 29.12.2007 kanne 07.700564, kassa jääk – 9 602,76 krooni;
- 29.12.2007 kanne 07.700565, kassa jääk – 10 260,26 krooni;
- 31.12.2007 kanne 07.700550, kassa jääk – 31 287,06 krooni;
- 21.02.2008 kanne 08.800196, kassa jääk – 5 109,3 krooni;
- 25.02.2008 kanne 08.800218, kassa jääk – 9 799,3 krooni;
- 29.02.2008 kanne 08.800276, kassa jääk – 31 031,3 krooni;
- 12.03.2008 kanne 08.800339, kassa jääk – 965,3 krooni;
- 23.04.2008 kanne 08.801183, kassa jääk – 1 381,43 krooni;
- 25.04.2008 kanne 08.800598, kassa jääk – 1 905,03 krooni;
- 30.07.2008 kanne 08.801210, kassa jääk – 3 721,03 krooni;
- 04.08.2008 kanne 08.801303, kassa jääk – 284,33 krooni.

Ühtlasi esitasid H.L, TM ja O.A sellega Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamisdokumendis: raamatupidamisregistris ja pearaamatus ebaõigeid andmeid.

III

Raamatupidamise seaduse § 6 lg 2 tulenevalt on *raamatupidamiskohuslane kohustatud kõiki majandustehinguid dokumenteerima ning kirjendama raamatupidamisregistrites mõistliku aja jooksul pärast majandustehingu toimumist selliselt, et oleks tagatud õigusaktidega ettenähtud aruannete tähtaegne esitamine.*

Raamatupidamise seaduse § 6 lg 5 kohaselt *peab raamatupidamiskirjend sisaldama järgmisi andmeid:*

- 1) *majandustehingu kuupäev;*
- 2) *raamatupidamiskirjendi järjekorranumber;*
- 3) *debiteeritavad ja krediteeritavad kontod ja vastavad summad;*
- 4) *majandustehingu lühikirjeldus;*
- 5) *algdokumendi (koonddokumendi) nimetus ja number.*

Raamatupidamise seaduse § 7 lõige 1 sätestab, et *raamatupidamise algdokument on majandustehingu toimumist kinnitav tõend, millel peavad olema järgmised andmed:*

- 1) *dokumendi nimetus ja number;*

- 2) koostamise kuupäev;
- 3) tehingu majanduslik sisu;
- 4) tehingu arvnäitajad (kogus, hind, summa);
- 5) tehingu osapoolte nimed;
- 6) tehingu osapoolte asu- või elukoha aadressid;
- 7) majandustehingut kirjendavat raamatupidamiskohustuslast esindava isiku allkiri (allkirjad), mis kinnitab (kinnitavad) majandustehingu toimumist;
- 8) vastava raamatupidamiskirjendi järjekorranumber.

H.L' TM ja O.A jätsid raamatupidamise nendele nõuetele vastavalt korraldamata. Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamises ei ole kõikidel raamatupidamise algdokumentidel raamatupidamisregistriga seondatavat raamatupidamiskirjendi järjekorranumbrit, mille tõttu on raskendatud nende algdokumentide kõrvutamise pearaamatuga. Majanduskulude kuluaruannetel puuduvad raamatupidamiskirjendi järjekorranumbrid, debiteeritavad ja krediteeritavad kontod ja vastavad summad. Samuti puudub enamikel Haabersti Perespordikeskuse AS algdokumentidel raamatupidamiskohustuslast esindava isiku allkiri.

IV

Raamatupidamise seaduse § 5 lg 2 sätestab, et *tekkepõhine arvestus on majandustehingute kajastamine vastavalt majandustehingu toimumisele, sõltumata sellest, kas sellega seotud raha on laekunud või välja makstud.* Sama paragrahvi lõige 3 sätestab, et *raamatupidamist peetakse tekkepõhiselt, kui käesolevast seadusest ei tulene teisiti.*

Raamatupidamise seaduse § 6 lg 2 tulenevalt on *raamatupidamiskohuslane kohustatud kõiki majandustehinguid dokumenteerima ning kirjendama raamatupidamisregistrites mõistliku aja jooksul pärast majandustehingu toimumist selliselt, et oleks tagatud õigusaktidega ettenähtud aruannete tähtaegne esitamine.*

H.L' TM ja O.A jätsid raamatupidamise nendele nõuetele vastavalt korraldamata. Haabersti Perespordikeskuse AS-s ei ole kinni peetud raamatupidamise tekkepõhisuse printsiibist ega tehingute õigeaegese dokumenteerimise ja kirjendamise nõudest. Nii müügi- kui ostuarveid on raamatupidamises vormistatud olulise hilinemisega, mis ei võimalda saada objektiivset pilti raamatupidamiskohustuslase varalisest seisundist. Nii näiteks on arved ruumide rendi eest spordiklubile Condor Haabersti Perespordikeskuse AS poolt koostatud ja raamatupidamisregistrites (kontodel 1210 – ostjate tasumata arved; 3503 – rendi (üüri) tulud; 2410 – arvestatud käibemaks) kirjendatud juulis 2008, kuigi arvetel näidatakse kuupäevi alates 2007 september kuni 2008 mai.

Täpsemalt arved:

- Haabersti Perespordikeskuse AS arve nr 71410 kuupäevaga 30.09.2007 summas 41 300 krooni;
- Haabersti Perespordikeskuse AS arve nr 71411 kuupäevaga 31.10.2007 summas 41 300 krooni;
- Haabersti Perespordikeskuse AS arve nr 71412 kuupäevaga 30.11.2007 summas 41 300 krooni;
- Haabersti Perespordikeskuse AS arve nr 71413 kuupäevaga 31.12.2007 summas 41 300 krooni;

- Haabersti Perespordikeskuse AS arve nr 82589 kuupäevaga 31.01.2008 summas 41 300 krooni;
- Haabersti Perespordikeskuse AS arve nr 82590 kuupäevaga 29.02.2008 summas 41 300 krooni;
- Haabersti Perespordikeskuse AS arve nr 82591 kuupäevaga 31.03.2008 summas 41 300 krooni;
- Haabersti Perespordikeskuse AS arve nr 82592 kuupäevaga 30.04.2008 summas 41 300 krooni;
- Haabersti Perespordikeskuse AS arve nr 82593 kuupäevaga 31.05.2008 summas 41 300 krooni.

Samuti on tagantjärele koostatud ja kirjendatud raamatupidamisregistrites (kontol 2110 võlgnevus hankijaile) Spordiklubi Condor arveid MM ja EP tööjõukulude eest.

Nimelt:

- Spordiklubi Condor arve nr 74270 31.10.2007 kuupäevaga summas 102 324,88 krooni;
- Spordiklubi Condor arve nr 74271 30.11.2007 kuupäevaga summas 60 333,4 krooni;
- Spordiklubi Condor arve nr 74272 31.12.2007 kuupäevaga summas 60 333,4 krooni;
- Spordiklubi Condor arve nr 80024 31.01.2008 kuupäevaga summas 60 333,4 krooni;
- Spordiklubi Condor arve nr 80025 29.02.2008 kuupäevaga summas 60 333,4 krooni.

Tegelikult koostati ja kirjendati raamatupidamisprogrammis nimetatud arved alles 17.07.2008.

Ühtlasi esitasid H.L, TM ja O.A sellega Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamisdokumendis: raamatupidamisregistris ja pearaamatus ebaõigeid andmeid.

Samuti H.L, TM ja O.A rikkusid sellisel viisil EPi ja MMi palgaarvestust pidades raamatupidamise seaduse § 16 p 1 nimetatud majandusüksuse printsiipi, mille kohaselt *raamatupidamiskohustuslane arvestab oma vara, kohustusi ja majandustehinguid lahus tema omanike, kreditoride, töötajate, klientide ja teiste isikute varast, kohustustest ning majandustehingutest*. H.L, TM ja O.A, kujundades olukorra, kus EP ja MM tegid tööd ühe äriühingu (Haabersti Perespordikeskuse AS) heaks, kuid palka maksti neile teisest juriidilisest isikust (spordiklubi Condor), rikkusid nimetatud nõuet.

V

Raamatupidamise seaduse § 6 lg 3 näeb ette, et *majandustehinguid kirjendatakse kahekordse kirjendamise põhimõttel debiteeritavatel ja krediteeritavatel kontodel*.

H.L' TM ja O.A ei nõudnud ega taganud, et seda nõuet Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamises järgitakse.

Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamises on eiratud kahekordse kirjendamise põhimõtteid järgnevate arvete puhul, mida raamatupidamises säilinud ei ole ja mida on kirjendatud personaalse treeneri kulukontol (5813) perioodil 19.06-14.09.2007

Kande nr	Kuupäev	Hankija	Selgitus	Summa
07.260	19.06.2007	Coaching Concepts	arve 71 (450 EUR)	7 040,97 kr
07.288	25.06.2007	TomDes, Coach Conc.	arve 94,82 (2x6600 EUR)	206 535,12 kr
07.430	19.07.2007	TomDesign	arve 86 (4000 EUR)	62 586,4 kr
07.351	26.07.2007	Coaching Concepts	arve 90 (1500 EUR)	23 469,9 kr
07.356	09.08.2007	Coaching Conch	arve 99 (3130 EUR)	48 973,86 kr
07.379	18.08.2007	TomDes, Coach Conc.	arve 100, 92 (2x6000 EUR)	187 759,2 kr
07.379	18.08.2007	Coaching Concepts	arve 92 (2330 EUR)	35 987,18 kr
07.700593	14.09.2007	Coaching Concepts	arve 95 (3440 EUR)	53 824,3 kr
Kokku				626 176,93 kr

Raamatupidamise seaduse § 6 lg 3 kohaselt oleks tulnud neid arveid kahekordse kirjendamise põhimõttel kajastada deebetkandena kulukontol (nagu tehtigi) ja kreditkandena hankijate ostukontol (võlakohustusena). Viimases jäeti aga arved kirjendamata.

VI

Raamatupidamise seaduse § 4 p 1 sätestab, et *raamatupidamiskohustuslane peab korraldama raamatupidamist nii, et oleks tagatud aktuaalse, olulise, objektiivse ja võrreldava informatsiooni saamine raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustulemusest ja rahavoogudest.*

H.L , TM ja O.A , rikkudes viidatud nõuet, korraldasid Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamist selliselt, et lubasid teha raamatupidamises, täpsemalt personaalse treeningu kulukontodel (5813 alates 31.08.2007 ja 5491 kuni 30.08.2007) kandeid, mis ilmselgelt ei saanud tõele vastata ja mille kohta osaliselt puuduvad algdokumendid. Pankrotihaldur Terje E kuriteoteate kohaselt on Haabersti Perespordikeskuse AS pearaamatu personaalse treeningu kulukontol kirjendatud alljärgnevaid arveid.

Kande nr	Kande kuupäev	Kande selgitus	Summa
2007.260	19.06.2007	Coaching Concepts, arve nr 71 (450 EUR)	7 040,97
2007.288	25.06.2007	TomDesign, nr 94 ja CoachingConcepts nr 82 (2x6600 EUR)	206 535,12
2007.430	19.07.2007	TomDesign, nr 86 (4 000 EUR)	62 586,4
2007.351	26.07.2007	CoachingConcepts nr 90 (1500 EUR)	23 469,9
2007.356	09.08.2007	TomDesign nr 99 (3 130 EUR)	48 973,86
2007.379	18.08.2007	TomDesign nr 100, CoachingConcepts nr 92 (2x6000 EUR)	187 759,2
2007.379	18.08.2007	CoachingConcepts nr 92 (2300 EUR)	35 987,18
07.700593	14.09.2007	CoachingConcepts nr 95 (3440 EUR)	53 824,3
OST.70676	23.11.2007	CoachingConcepts nr 100 (2500 EUR)	39 116,5
OST.70677	23.11.2007	TomDesign nr 102 (2500 EUR)	39 116,5
OST.70626	28.11.2007	CoachingConcepts nr 102 (20 000 EUR)	312 932
OST.70625	30.11.2007	TomDesign nr 106 (20 000 EUR)	312 932
OST.70675	30.11.2007	TomDesign nr 108 (3300 EUR)	51 633,78
OST.70678	30.11.2007	CoachingConcepts nr 105 (3300 EUR)	51 633,78
		KOKKU	1 433 541,49

Loetletud arvetest esimesed kaheksa puuduvad Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamises üleüldse, olemas on üksnes raamatupidamiskirjendid. Samuti puuduvad kassadokumendid viidatud tehingute kohta (pearaamatu kannete kohaselt tasuti arvete eest sularahas, va arved nr 102 ja 106).

Lisaks sellele ei ühti kuriteoteates osundatud raamatupidamiskannete numbrid, kuupäevad ja sisu kohati pearaamatust nähtuvaga.

Haabersti Perespordikeskuse AS pearaamatust - personaalse treeningu kulukontodelt (5813 alates 31.08.2007 ja 5491 kuni 30.08.2007) – nähtuvad nimelt järgnevad kanded (erinevused on alla joonitud).

Kande nr	Kande kuupäev	Kande selgitus	
Summa			
07.260	19.06.2007	<u>Personaalse tree</u>	7 040,97
07.288	25.06.2007	<u>Personaalse tree</u>	206 535,12
07.430	19.07.2007	<u>Personaalse tree</u>	62 586,4
07.351	26.07.2007	<u>Personaalse tree</u>	23 469,9
07.356	09.08.2007	<u>Personaalse tree</u>	48 973,86
07.379	18.08.2007	<u>Personaalse tree</u>	187 759,2
07.379	18.08.2007	<u>Personaalse tree</u>	35 987,18
07.700593	14.09.2007	<u>Personaalse tree</u>	53 824,3
OST.70676	23.11.2007	<u>2236 Coaching Co</u>	39 116,5
OST.70677	23.11.2007	<u>2235 TomDesign</u>	39 116,5
OST.70638	28.11.2007	<u>2236 Coaching Co</u>	312 932
OST.70639	30.11.2007	<u>2235 TomDesign</u>	312 932
OST.70675	<u>18.12.2007</u>	<u>2235 TomDesign</u>	51 633,78
OST.70678	<u>18.12.2007</u>	<u>2236 Coaching Co</u>	51 633,78

Võimatu on seondada esimest kaheksat kannet ühegi algdokumendiga.

Haabersti Perespordikeskuse AS töötajad eitavad sularaha üleandmist personaaltreeningu koolituse läbiviijatele.

Arve nr 105 (raamatupidamiskanne OST.70678) tasumise järgselt on kassa jääk negatiivne (-11 413,96 krooni), mis näitab, et nimetatud arve tasumist tegelikult ei saanud toimuda.

Raamatupidamiskirjendi numbri 2007.379 all on sama arvet (CoachingConcepts nr 92) kahel korral erinevas summas kajastatud.

Kirjeldatud olukord loob põhjendatud kahtluse, et antud raamatupidamiskanded on fiktiivsed ja tehtud katmaks kassa puudujääki. H.L, TM ja O.A poolt raamatupidamise nõuetekohaselt korraldamata jätmise tulemusena on võimatu ka üheselt kindlaks määrata konkreetset varalist vastutust puuduoleva kassajäägi eest, kuna raamatupidamiskanded on vastuolulised ja ebausaldusväärsed.

Samuti on personaalse treeningu kuludesse konteeritud mitmed toitlustamisega seotud arved. Vastavalt tulumaksuseaduse (RT I 1999, 82, 554) § 48 lg 4 on erisoodustus igasugune kaup, teenus, boonustasu või rahaliselt hinnatav soodustus, mida antakse lõikes 3 nimetatud isikule seoses töö- või teenistussuhtega, juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani liikmeks olekuga või pikaajalise lepingulise suhtega, olenemata erisoodustuse andmise ajast. Töötajaks tulumaksuseaduse § 48 lg 3

tähenduses loetakse ka töövõtu-, käsundus- või muu võlaõigusliku lepingu alusel töötavat või teenust osutavat füüsilist isikut. Seega tuleb lugeda toitlustamisega seotud kulud tulu- ja sotsiaalmaksuga maksustamisele kuuluvate kulude hulka. Haabersti Perespordikeskuse AS eelpool nimetatud kuludelt vastavaid makse deklareerinud ja maksnud ei ole.

Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamises on personaalse treeningu kuludesse konteeritud majutusega seotud kulud ning nendelt on maha arvatud käibemaks (kanne OST.504). Vastavalt käibemaksuseaduse (RT I 2003, 101, 903) § 30 lg 1 ei arvata arvestatud käibemaksust maha külaliste vastuvõtuks või oma töötajate toitlustamiseks või majutamiseks kasutatud kaupade ja teenuste sisendkäibemaksu.

VII

Raamatupidamise seaduse § 14 lg 1 sätestab, *et raamatupidamiskohustuslane on kohustatud lõppenu majandusaasta kohta koostama majandusaasta aruande, mis koosneb raamatupidamise aastaaruandest ja tegevusaruandest. Sama paragrahvi lõige 2 näeb ette, et majandusaasta aruande koostamise ja esitamise käik hõlmab järgmisi tegevusi:*

- 1) raamatupidamise aastaaruande koostamine;
- 2) tegevusaruande koostamine;
- 3) audiitorkontroll;
- 4) äriühingute puhul majandusaasta kasumi jaotamise või kahjumi katmise ettepaneku koostamine;
- 5) majandusaasta aruande esitamine kinnitamiseks.

H.L , TM ja O.A rikkusid nõuet koostada ja esitada Haabersti Perespordikeskuse AS 2007.a. majandusaasta aruanne, jättes selle koostamata ja esitamata.

Kõigest eelnevast tulenevalt ei ole 1) võimalik usaldusväärselt tuvastada Haabersti Perespordikeskuse AS vara, kohustusi, kulusid ja tulusid ning 2) võimalik kontrollida pearaamatu kannete õigsust, kõrvutades neid algdokumentidega. Kokkuvõttes on oluliselt raskendatud ülevaate saamine Haabersti Perespordikeskuse AS varalisest seisundist.

27.08.2008.a. kuulutas Pärnu Maakohtu Kuressaare kohtumaja kohtuotsusega nr 2-08-21280 välja Haabersti Perespordikeskuse AS pankroti.

Samuti süüdistatakse O.A selles, et tema, olles koos TM'uga ja H.L-iga Haabersti Perespordikeskuse AS (reg. kood 11114959, asukoht kuni 16.05.2008 Rannamõisa tee 3, Tallinn) juhatuse liige, jättis nendega ühiselt ja kooskõlastatult kokku kutsumata Haabersti Perespordikeskuse AS aktsionäride erakorralise üldkoosoleku äriseadustiku § 292 lg 1 p 1 ja § 294 ettenähtud korras, kuigi äriühingu bilansist oli hiljemalt seisuga 31.07.2007 oli näha, et netovara on alla seadusega kehtestatud aktsiakapitali alammäära ja kõik juhatuse liikmed olid sellest teadlikud. Haabersti Perespordikeskuse AS omakapital ehk netovara oli 31.07.2007 seisuga negatiivne vähemalt summas 217 610 krooni, kasvades igakuiselt ja moodustades 31.12.2007.a seisuga – 12 410 816 krooni. Haabersti Perespordikeskuse AS omakapital püsis negatiivsena kuni pankroti väljakuulutamiseni kuni 27.08.2008.a.

Äriseadustiku § 292 lg 1 p 1 sätestab, et juhatus kutsub kokku erakorralise üldkoosoleku põhikirjas ettenähtud juhtudel, samuti siis, kui aktsiaseltsil on netovara vähem kui pool aktsiakapitalist või vähem kui käesoleva seadustiku §-s 222 nimetatud aktsiakapitali suurus või muu seaduses sätestatud aktsiakapitali minimaalne suurus.

Äriseadustiku § 294 lg 1 ja 1¹ sätestavad, et juhatus saadab üldkoosoleku toimumise teate kõikidele aktsionäridele. Teade saadetakse tähtitud kirjaga aktsiaraamatusse kantud aadressil. Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud teate võib edastada ka lihtkirjana, faksi teel või elektrooniliselt, kui kirjale või faksile või teate elektroonilise edastamise korral on lisatud teatis dokumendi kättesaamise kinnituse viivitamatu tagastamise kohustuse kohta. Teade loetakse lihtkirja või faksi teel või elektrooniliselt kätte toimetatuks, kui saaja tagastab juhatusele dokumendi kättesaamise kohta kinnituse omal valikul kirjalikult, faksiga või elektrooniliselt.

Samuti süüdistatakse O.A selles, et tema, olles koos TM'uga ja Indrek H.L-iga Haabersti Perespordikeskuse AS (reg. kood 11114959, asukoht kuni 16.05.2008 Rannamõisa tee 3, Tallinn) juhatuse liige, jättis nendega ühiselt ja kooskõlastatult esitamata pankrotiavalduse, nagu nõuab seda äriseadustiku § 306 lg 3¹. Nimetatud säte näeb ette, et kui aktsiaselts on maksejõuetu ning maksejõuetus ei ole tema majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine, peab juhatus esitama viivitamata, kuid mitte hiljem kui 20 päeva möödumisel maksejõuetuse ilmnemisest, kohtule aktsiaseltsi pankrotiavalduse.

Nimelt oli Haabersti Perespordikeskuse AS püsivalt maksejõuetu hiljemalt seisuga 31.12.2007, mil aktsiaseltsi aktsiakapital oli negatiivne: - 12 410 816 krooni; aktsiaselts ei suutnud täita oma kohustusi võlausaldajate ees ning sissetulevad rahavood olid oluliselt väiksemad kui ettevõtte tegevuskulud. O.A, H.L ning TM oleksid pidanud seaduse nõuete kohaselt esitama pankrotiavalduse Harju Maakohtule hiljemalt 20.01.2008.

2. Maakohtu otsusega tunnistati H.L süüdi KarS § 381 ¹ lg 2 järgi kvalifitseeritud kuriteo toimepanemise eest ja karistati teda vangistusega 1 (üks) aasta. Tunnistati H.L' süüdi KarS 380 järgi kvalifitseeritud kuriteo toimepanemise eest ja karistati teda vangistusega 4 (neli) kuud. Tunnistati H.L süüdi KarS 385 ¹ järgi kvalifitseeritud kuriteo toimepanemise eest ja karistati teda vangistusega 6 (kuus) kuud. Tunnistati H.L süüdi KarS § 373 järgi kvalifitseeritud kuriteo toimepanemise eest ja karistada teda vangistusega 1 (üks) kuu. KarS § 64 lg 1 alusel mõistes liitkaristust kuritegude kogumi eest loeti kergemad karistused kaetuks raskeima karistusega ning mõisteti H.L-ile liitkaristuseks vangistus 1 (üks) aasta. KarS § 73 lg 1, 3 alusel määrati, et H.L-ile mõistetud vangistust ei pöörata täielikult täitmisele, kui ta 3-aastase katseaja jooksul ei pane toime uut tahtlikku kuritegu.

Sama kohtuotsusega tunnistati O.A süüdi KarS 381 ¹ lg 2 järgi kvalifitseeritud kuriteo toimepanemise eest ja karistati teda rahalise karistusega 150 päevamäär (arvestades päevamäär suurusks 591 krooni ehk 37, 80 eurot) so summas 5670 (viis tuhat kuussada seitsekümmend) eurot. Tunnistati O.A süüdi KarS § 380 järgi kvalifitseeritud kuriteo toimepanemise eest ja karistati teda rahalise karistusega 100 päevamäär (arvestades päevamäär suurusks 591 krooni ehk

37, 80 eurot) so summas 3780 (kolm tuhat seitsesada kaheksakümmend) eurot. Tunnistati O.A süüdi KarS 385¹ järgi kvalifitseeritud kuriteo toimepanemise eest ja karistati teda rahalise karistusega 100 päevamäär (arvestades päevamäär suuruseks 591 krooni ehk 37, 80 eurot) so summas 3780 (kolm tuhat seitsesada kaheksakümmend) eurot. KarS § 64 lg 1 alusel mõistes liitkaristust kuritegude kogumi eest loeti kergemad karistused kaetuks raskeima karistusega ning mõisteti O.A-le liitkaristuseks rahaline karistus 150 päevamäär (arvestades päevamäär suuruseks 591 krooni ehk 37, 80 eurot) so summas 5670 (viis tuhat kuussada seitsekümmend) eurot. KarS § 73 lg 1,2,3 alusel määrati, et O.A-le mõistetud rahalisest karistusest kuulub kohesele tasumisele rahaline karistus summas 1000 (üks) tuhat eurot, rahalist karistust ülejäänud osas, so summas 4670 eurot ei pöörata täitmisele, kui O.A 3-aastase katseaja jooksul ei pane toime uut tahtlikku kuritegu.

ESITATUD APELLATSIOONID

3. H.L-i kaitsja leiab esitatud apellatsioonis, et maakohus on kohtuotsuse tegemisel kohaldanud materiaaolõiguse ebaõigesti ning rikkunud oluliselt kriminaalmenetlusõigust, millisest johtuvalt kuulub kohtuotsus apellatsiooni korras tühistamisele (KrMS § 338 p 2, 3). Apellant vaidlustab Kohtuotsuse osas, millisega H.L tunnistati süüdi KarS §-de 381¹ lg 2, 380, 385¹ ning 373 järgi kvalifitseeritud kuritegude toimepanemises ning H.L' karistati, samuti osas, millisega otsustati H.L-ilt välja mõista menetluskulud.

3.1. Apellant leiab, et H.L' ei olnud HPSK juhatuse liige alates 03.03.2008.a.

3.1.1. Kohtuotsusest (lk 25) tuleneb „*Kohus peab siinkohal vajalikuks märkida, et H.L-i kaitseversiooni selles, et tema ei olnudki alates 2008.a märtsist enam HPSK juhatuse liige, ei pea kohus tõsiseltvõetavaks. Nimelt andis süüdistatavana ülekuulamisel H.L kohtumenetluses ütlusi, et tema esitas AS kui nõukogu liikmele enda taandamisavalduse, mille viimane võttis vastu, ning kuigi seda otseselt ära ei vormistatud nõustus sellega. Sellepärast alates märtsist 2008 ta enam juhatuse liige ei olnud. Samas avaldati kohtuistungil süüdistatava kahtlustatavana 30.11.2009 antud ütlused, mil H.L andis hoopis selliseid ütlusi: „Märtsi alguses esitasin ka tagasiastumise avalduse, kuid AS soovis, et läheksime ikka edasi, mispeale läksimegi pank, võtsin oma avalduse tagasi ja otsustasin jätkata.“ Ka kohtus üle kuulatud nõukogu liikmed KK ja PV kinnitasid, et H.L tegutses HPSK juhatuse liikmena kuni 27.08.2008. Samas ei ole kohtule esitatud ühtegi kirjalikku tõendit, mis kinnitaksid H.L-i sellekohaseid väiteid, seega lähtub kohus kõigis temale süüksarvatud kuriteoepisoodides tõendeid analüüsides eeldusest, et H.L oli HPSK AS juhatuse liige süüdistuses märgitud ajaperioodil“.*

Apellant on seisukohal, et kohus ei saa rajada kohtuotsust eeldustele, seejuures arvestades, et käesoleval juhul on H.L'kohtu alla antud just süütegudes, millised eeldavad toimepanija erisubjektsust, s.o juhatuse liikmeks olemist. Samuti jääb arusaamatuks, kas kohus võtab vastavat seisukohta esitades arvesse lisaks tunnistajate KK' ja PV' ütlustele kohtumenetluses avaldatud, kohtueelses menetluses antud kahtlustatava H.L' ütluseid. Eeltoodut arvestades on põhjendatud viidata Riigikohtu lahendile kohtuasjas nr 3-1-1-78-10, millisest tuleneb, et kohtuotsuse põhjenduste rajamine kohtus üle kuulatud süüdistatava poolt kohtueelses menetluses antud ütlustele on kriminaalmenetlusõiguse oluline rikkumine KrMS § 339 lg 2 mõttes.

3.1.2. Kohtutoimikus (I kd, tlk 137) asub Haabersti Perespordikeskuse AS (edaspidi **HPSK**) (registrikood 11114959) äriregistri elektroonilise teabesüsteemi väljatrükk ettevõtte üld- ja isikuandmete ajalooga, millise kohaselt on H.L' olnud HPSK juhatuse liige 03.03.2005.a kuni 16.05.2008.a ning 15.05.2008.a kuni 27.08.2008.a. ÄS § 309 lg 1 sätestab, et juhatuse liikmed valib ja kutsub tagasi nõukogu. Juhatuse liikme valimiseks on vajalik tema nõusolek ning lg 2 tuleneb, et juhatuse liige valitakse tähtajaliselt kuni kolmeks aastaks, kui põhikirjas ei ole ette nähtud muud

tähtaega. Põhikirjaga ei või ette näha, et juhatuse liikme ametiaeg on pikem kui viis aastat. Juhatuse liikme ametiaja pikendamist ei või otsustada varem kui üks aasta enne ametiaja kavandatavat möödumist ja pikemaks ajaks, kui on seaduses või põhikirjas ettenähtud ametiaja ülemmäär. Äriregistrisse kantud juhatuse liikme ametiaja pikendamise otsus tuleb esitada viivitamata äriregistri pidajale. ÄS § 309 lg 6 kohaselt, kui juhatuse liikme kohta äriregistrisse tehtud kanne muutub juhatuse liikme tagasiastumise, tagasiastumise või ametiaja lõppemise tõttu ebaõigeks, kohaldatakse käesoleva seadustiku §-s 61 sätestatud. Seega ei näe äriseadustik ette registripidaja-poolset automaatset ning omaalgatuslikku juhatuse liikme volituste pidamist, mistõttu ei saa H.L' suhtes pärast 03.03.2008.a, mil tema volitused HPSK juhatuse liikmena lõppesid tähtaja saabumisega, tehtud äriregistri kannetel olla õiguslikku tagajärge.

3.1.3. Erialakirjanduses on asutud seisukohale, et isegi olukordades, millistes isik on tegelikult ühingut juhtinud (tegemist on nõ faktilise ühingujuhiga), on teatud juhtudel faktilise ühingujuhi olemusest tulenevalt vastutus välistatud, sealhulgas eitatakse vastutust pankrotiavalduse esitatama jätmise eest (KarS § 385), KarS § 380, s.o osanike, aktsionäride või tulundusühistu liikmete üldkoosoleku ettenähtud korras kokku kutsumata jätmise eest ning KarS § 381¹ eest, s.o raamatupidamise kohustuse rikkumise eest. Viimasel juhul peab ühing (täpsemalt küll selle aktsionärid, osanikud või liikmed) kandma riski, et ühingu suhtes toimepandud rikkumise korral saab vastutada vaid nimetatud koosseisu erisubjektina käsitletav isik¹. Juhatuse liikmeks olek on tehinguline õigussuhe osaühingu ja juhatuse liikme vahel, milleks on vajalik mõlema poole tahteavaldus. Olemuslikult sarnaneb see suhe enim käsunduslepingule VÕS § 619 mõttes. See suhe saab olla üksnes tähtajaline, st tähtaja möödudes see lõpeb (vt ka nt Riigikohtu 26. aprilli 2005. a määrus tsiviilasjas nr [3-2-1-39-05](#), p 14-17). Ringkonnakohus leidis õigesti, et seadus ei näe ette selle suhte automaatset pikenedmist tähtaja möödudes, st juhatuse liikme ametikohustuste täitmist saab isik jätkata üksnes juhul, kui osaühing kokkuleppel temaga isiku ametiaega pikendab. Ametiaja pikendamiseks on ÄS § 184 lg-te 1 ja 2 kohaselt vajalik osaühingu osanike otsus ametiaja pikendamise kohta ja juhatuse liikme nõusolek sellega. Juhatuse liikme ametiaega ei saa lugeda pikenuks ainult seetõttu, et isik jätkab tegutsemist juhatuse liikmena. Sellest võib järeldada üldjuhul üksnes juhatuse liikme tahet jätkata juhatuse liikmena. Vaikimist või tegevusetust ei loeta TsÜS § 68 lg 4 kohaselt üldjuhul tahteavalduseks². Osanike otsuste vastuvõtmiseks, sh juhatuse liikme nimetamise ja tema ametiaja pikendamise otsuse vastuvõtmiseks, on seaduses sätestatud formaliseeritud kord (esmajoonel ÄS §-d 168-177). Kolleegium nõustub siiski põhimõtteliselt kohtute käsitlusega, et juhatuse liikme ametiaja võib lugeda pikenuks ka mõlemapoolseid tahteavaldusi ja käitumist hinnates TsÜS § 68 lg 3 alusel (või ka VÕS § 1 lg 1 ja § 9 lg 1 alusel nende koostoimes) kaudsete tahteavaldustega. Erinevalt alama astme kohtutest leiab kolleegium aga, et selleks on lisaks (endise) juhatuse liikme poolsele jätkamisele viitavale käitumisele vajalik osaühingu osanike otsus, millega selgesõnaliselt kiidetakse heaks isiku tegutsemine juhatuse liikmena, st pikendatakse tema ametiaega tagasiulatavalt. Majandusaasta aruande kinnitamise otsustavad osanikud ÄS § 179 lg 3 (aga ka ÄS § 168 lg 1 p 5) kohaselt. Kiites otsusega heaks majandusaasta aruande, tunnustavad osanikud eeldatavasti ka selle juhatuse liikmena koostanud ja osanikele kinnitamiseks esitanud isikute ametiseisundit³. Kolleegium märgib, et kui juhatuse liikme ametiaeg on lõppenud, on kanne tema kohta äriregistris ebaõige ja tuleb ÄS §-s 61 sätestatud korras kustutada (vt ka Riigikohtu viidatud määrus tsiviilasjas nr [3-2-1-39-05](#), p-d 11, 12, 18). Käesoleval juhul ei ole kohus tuvastanud osanike otsust, millisest võiks järeldada muuhulgas H.L' ametiaja pikendamist HPSK juhatuse liikmena alates 03.03.2008.a.

3.2. Süüdistus KarS § 381¹ lg 2 järgi.

3.2.1. KarS § 381¹ lg 2 järgi on H.L-ile esitatud süüdistus selles, et tema HPSK juhatuse liikmena rikkus teadvalt HPSK raamatupidamise korraldamise nõudeid. KarS § 381¹ kaitstav õigushüve on iga raamatupidamiskohustuslasega seotud isiku (aktsionär, osanik, ühingu liige, võlausaldaja, avalikkus, lepingupartner, töötaja, riik jne) võimalus saada usaldusväärseid andmeid raamatupidamiskohustuslase majandusliku seisuga kohta⁵. H.L-ile esitatud süüdistusest ega ka kohtuotsusest ei tulene, kellel oli oluliselt raskendatud ülevaate saamine HPSK varalisest seisundist. Vastupidiselt toob Apellant edasiselt välja isikud, kes on kohtumenetluses kinnitanud, et HPSK raamatupidamisest oli võimalik ülevaadet saada. Lisaks on oluline arvestada, et HPSK poolt ajutisele haldurile ST'le esitatud andmed HPSK vara kohta kattuvad andmetega, millised HPSK pankrotihaldurid on kindlaks teinud HPSK pankrotimenetluses, erinevus seisneb üksnes intresside ja viiviste suuruses. Samuti oli HPSK raamatupidamisdokumentide põhjal võimalik teha kahel korral raamatupidamise ekspertiise, samuti finantsekspertiis – KrMS § 98 lg 1 p 4 sätestab, et eksperdil on ekspertiisi tehes õigus keelduda ekspertiisi tegemast, kui talle esitatud ekspertiisimaterjal ei ole küllaldane.

3.2.2. HPSK raamatupidamise dokumendid. Kuivõrd KarS §-s 381¹ lg 2 sätestatud süüteo süüdi mõistmiseks on imperatiivselt vajalik anda hinnang ettevõtte (käesoleval juhul HPSK) raamatupidamise korraldamisele, on ilmne, et selleks on vajalik tutvuda ettevõtte raamatupidamisega, milline hõlmab nii elektrooniliselt peetud raamatupidamist kui ka paber kandjal raamatupidamisdokumente. Tekib vastuolu TE'lt ja PP'lt saadud teabes kassadokumentide kohta, kuivõrd TE väite kohaselt olid päringus nimetatud originaaldokumendid menetlejale üle antud (sealhulgas järelikult menetleja 15.08.2011.a päringus nimetatud kogu perioodi kassadokumendid), kuid PP vastab menetlejale, et kassadokumente ei olnud. Samuti ei saa pidada põhjendatuks olukorda, millises pankrotimenetlusega mitteseotud isik, s.o käesoleval juhul PP võtab suvaliselt pankrotivõlgniku raamatupidamisdokumente, vormistamata sellekohast üleandmise-vastuvõtmise akti, puudub teave, millised konkreetset dokumendid, millises ulatuses on PP' poolt võetud ning millised tagastatud. Apellant leiab, et sellises olukorras etteheidete tegemine süüdistatavatele raamatupidamise korraldamises, sh teatud raamatupidamisdokumentide puudumises on lubamatu ning samuti ka vastuolus *in dubio pro reo* põhimõttega (KrMS § 7 lg 3), arvestades, et pankrotimenetluse algusest puudus käesolevas pankrotimenetluses igasugune kontroll vastavate raamatupidamise dokumentide üle ning need olid täielikult kolmanda isiku valduses, kellel puudus vastavate dokumentide säilitamise kohustus ning kes vastavaid dokumente ilma sellekohaseid akte vormistatama teistele isikutele üle andis. Sama kriminaalmenetluse põhimõtte kohaldub ka seetõttu, et kriminaalmenetluse materjalidest nähtub, et HPSK serveriga, millises peeti elektrooniliselt kassa koondtabelid (nendes sisaldasid lisaks kuupäevale, summale, viide algdokumendile, kuludokumentidele, samuti oli kirjas väljamakse tegija), ei ole mitte keegi tutvunud – nimelt nähtub pankrotihaldur TE 18.11.2011.a vastusest menetlejale, et HPSK serveri haldaja ees tekkinud võlgnevuse tõttu, millist pankrotihaldur ei pidanud otstarbekaks tasuda summa ebamõistlikkuse tõttu, puudub halduril juurdepääs vastava serveri andmetele (I kd, tlk 50). On ilmne, et koopia HPSK erinevate töötajate arvutites sisalduvast teabest ei ole võrdsustatav HPSK serveris salvestatuga. Seega on täiesti välistatud süüdistatavatele etteheidete tegemine seonduvalt kassadokumentatsiooniga. Täiendavalt viitab Apellant ka RPS §-le 6 lg 4, millise kohaselt on iga raamatupidamiskirjendi aluseks majandustehingut tõendav algdokument või algdokumentide alusel koostatud koonddokument. Menetleja, olles 29.04.2009.a ning 11.05.2009.a saanud HPSK raamatupidamisdokumentid HPSK ning selle pankrotimenetlusega mitteseotud kolmandalt isikult OÜ-lt Arigato Keskus, asus vastavaid dokumente vaatlema peaaegu kaks aastat hiljem s.o alles 09.02.2011.a (I kd, tlk 220). Seejuures soovib Apellant märkida, et jääb arusaamatuks, mida on menetleja käsitletud asitõenditena – kas on need kaustad või nendes sisalduv, arvestades, et kirjeldatud on kaustade välimust, nendest sisalduvate lehekülgede arvu ning nendes sisalduva üldnimetajat. Kaustades, kassis sisalduvaid dokumente eraldi

vaadeldud ei ole. Kui menetleja käsitles dokumente, millised sisaldusid kaustades, kastis asitõenditena, kohustus menetleja loetlema vaatlusprotokollis vastavate dokumentide tunnused ja nimetused. Nimetatud kohustuse täitmiseks ei saa pidada kõnealuse vaatlusprotokolli lisade 1 ja 2 koostamist. Apellant juhib tähelepanu, et lisas nr 1 on loetletud üksnes personaaltreeninguga seotud arved ning MTÜ Spordiklubi Condor ja HPSK arved, millised puudutavad tasaarvestust. Analüüsid samas süüdistuse sisu, samuti kohtumenetluses käsitletut, on ilmne, et ainult lisas 1 loetletud raamatupidamise dokumendid ei ole dokumentideks, milliste pinnalt on süüdistatavatele ette heidetud raamatupidamise korraldamise rikkumist. Samuti ei sätesta menetlusseadus võimalust vaadelda asitõendeid valikuliselt, nagu on menetleja käesoleval juhul teinud lisa 2 kohaselt. Vastavast asitõendi vaatlusprotokollist nähtub, et vaadeldud on järgmist – 24 kausta; 1 kasti grupeeritud dokumentidega; 3 kausta pearaamatu väljatrükkidega; 1 kausta ostu- ja müügireskontro väljatrükkidega. Vaidlust ei ole selles, et vastavad raamatupidamisdokumendid olid raamatupidamiskohustuslase poolt süstematiseeritud valdkondade kaupa. Apellant on seisukohal, et HPSK raamatupidamist korraldati nõuetekohaselt ning selle kontrollimiseks olid raamatupidamise dokumentide kaustad menetlejale üle antud. Apellant leiab, et millegagi ei ole põhjendatav, et olukorras, millises heidetakse süüdistatavatele ette üleüldiselt raamatupidamise mittenõuetekohast korraldamist, samuti arvestades, et menetleja käsutuses on kogu HPSK elektrooniliselt peetud raamatupidamine programmis HansaWorld, vaatleb menetleja vaid raamatupidamisprogrammist ühe päeva kandeid, s.o 17.07.2008.a ning teeb kaks fotot arvutiekraanist.

3.2.3. Audiitori erikontroll ja raamatupidamise ekspertiisid. Kuivõrd kohus on KarS § 381¹ lg 2 koosseisu puhul pidanud väga olulisteks tõenditeks PP' kui audiitori aruannet erikontrolli kohta (I kd, tlk 11-24), samuti raamatupidamise ekspertiise (I kd, alates tlk 152, I kd, tlk 173), peab Apellant nimetatud tõendite osas osundada järgmisele. PP on teostanud pankrotihaldur TE tellimusel HPSK erikontrolli, eesmärgiga selgitada välja tehingud seotud osapooltega, püsiva maksejõuetuse tekkimise aeg ja võimalikud rikkumised raamatupidamises. Apellant leiab, et PP' arvamus ei ole usaldusväärne, arvestades seejuures, et 31.08.2011.a on PP prokurör Maria Sutt'le edastatud elektronkirjas kinnitanud, et võttis endale tutvumiseks vaid ostuarvete ja kuluaruannete kaustad, „*kokku vast 5-6 kausta, täpset arvu ja ajalist jaotust ei mäleta*“ (I kd, tlk 193), samas ei saa vaidlust olla selles, et HPSK raamatupidamisdokumendid sisaldusid kokku ca kolmekümnes erinevas kaustas. Seega on nn erikontrollis toodud etteheiteid HPSK raamatupidamise korraldamisele ebausaldusväärsed, arvestades, et erikontrolli teostajal oli tema enda valikul puudulik alusdokumentatsioon ning ta ei saanud evida terviklikku ülevaadet HPSK raamatupidamise korraldamisest. 19.02.2013.a kohtuistungil on PP avaldanud, et ta tutvus elektrooniliste raamatupidamisregistritega, milliseid peeti Hansa programmis, kuid ta ei tutvunud kõikide raamatupidamisdokumentidega ning ta leiab, et ta ei pidanudki seda tegema, sh ei olnud tal ürituste eelarvete kausta (III kd, tlk 135). Seega ei ole erikontrolli teostanud audiitor tutvunud tervikuna HPSK raamatupidamisega, millist peeti HansaWorld raamatupidamisprogrammis. Samas on PP kinnitanud, et selles ulatuses, millises olid raamatupidamisandmed temal olemas, oli temale HPSK raamatupidamine arusaadav. PP on enda antud arvamusel keskendunud peaaesjalikult küsimusele, kas HPSK raamatupidamises kajastatud kulud olid seotud HPSK ettevõtlusega, milline on aga puhtalt maksuõiguslik küsimus ning väljub KarS § 381¹ koosseisust. Puutuvalt ekspertiisidesse, ekspertidele on üle antud raamatupidamise ekspertiisi teostamiseks raamatupidamisdokumendid 24 kaustas ja 1 kastis, 3 kausta pearaamatu väljatrükkidega, audiitori aruanne koos lisadega, HPSK B-kaardi väljatrükk, AS SEB arvelduskonto väljatrükk, 1 CD-plaat Swedbank arvelduskonto väljavõtetega ja 1 CD-plaat Nordea Bank Finland Plc arvelduskontode väljavõtetega. OÜ Kermon poolt 17.08.2010.a menetlejale väljastatud faili Haabersti.zip, millisel on kogu HPSK raamatupidamine elektrooniliselt ekspertidele ei esitatud (I kd, tlk 233). Täiesti üllatuslikult on aga 11.08.2010.a saatekirjas järgmine viide „*vajadusel on võimalik saada täiendavaid andmeid raamatupidamise andmebaasist PP'lt*“ (remargina: arvestades eelnevalt kirjeldatud ei saanud PP'l olla mingisugust HPSK raamatupidamise andmebaasi, kuivõrd ta oli tutvunud üksikute raamatupidamisdokumentide kaustadega ning pearaamatu väljatrükiga).

Arvestades ekspertiisiaktis loetletud ekspertiisi alusdokumente, samuti eksperdi kohtuistungil antud ütlusi, jääb täiesti ebaselgeks, kas ekspertide kasutada olid mistahes HPSK raamatupidamisandmed ka elektrooniliselt, seejuures nähtuvad 22.12.2010.a ekspertiisiakti lk 11 ekspertiisiaktiga tagastatud dokumentide ning andmekandjate loetelud, millistest samuti ei tulene elektrooniliselt talletatud raamatupidamisandmete olemasolu ekspertidel. Sealjuures tuleb arvestada, et menetleja sai HPSK raamatupidamisdokumente üksnes paber kandjal OÜ-lt Arigato Keskus kahes osas, s.o 29.04.2009.a raamatupidamise dokumentide kaustad (I kd, tlk 218) ning 11.05.2009.a pearaamatu väljatrüki 3 kaustas kokku 1198 leheküljel (I kd, tlk 219a). Elektrooniliselt edastati menetlejale pearaamat alles 18.11.2011.a TE poolt (pearaamat 1250 lehekülge elektroonilisel kujul ja Excel faili kujul palgalehed), s.o pärast esmase ja täiendekspertiisi teostamist. Eeltoodust johtuvalt nõustub Apellant juba kohtumenetluses eelnevalt O.A kaitsja poolt avaldatuga selles osas, et ekspertiisiaktide usaldusväärsus on kaheldav, samuti ei ole ekspert IK poolt kohtus antud ütlused kooskõlas asjas kogutud ja uuritud teiste tõenditega, millised puudutavad HPSK raamatupidamisdokumentide saamist menetleja poolt, arvestades, et ekspertiisi määramise ajal ei olnud ka menetlejal enda valduses HPSK raamatupidamisdokumente elektrooniliselt. 18.08.2011.a määras menetleja täiendava raamatupidamise ekspertiisi (I kd, tlk 173). Ekspertidele anti üle täpselt samad materjalid nagu esialgseks ekspertiisiks, ainsaks täiendavaks materjaliks oli kaust HPSK ostuja müügireskontro väljavõtetega. Ekspertidele ei edastatud elektrooniliselt talletatud HPSK raamatupidamist raamatupidamisprogrammis HansaWorld. 23.09.2011.a on koostatud täiendav ekspertiisiakt (I kd, tlk 178). Apellant on seisukohal, et käesolevas asjas on üheselt tõendatud, et HPSK raamatupidamist peeti elektrooniliselt HansaWorld programmis, milline on 17.08.2010.a menetlejale faili Haabersti.zip abil kättesaadavaks tehtud, milline on kopeeritud CD-plaadile (IV kd, tlk 233), kuid millist ei ole esitatud esmalt ekspertidele ning hiljem ka kohtule. O.A on andnud kohtus ütlusi, et kogu HPSK müügiarvete pool oli korraldatud elektrooniliselt ning arved olid säilitatud raamatupidamise programmis HansaWorld ning kuivõrd raamatupidamise ekspertiisiaktis on loetletud üksnes kaustades ja kastides asunud raamatupidamisdokumente, saab sellest järeldada, et väljastatud arveid, millised olid salvestatud elektrooniliselt, ekspertidele üle ei antud (IV kd, tlk 49). Nimelt on Kohtuotsuse (resolutsiooni p-s 15) viidatud vaid ühele CD-plaadile kui asitõendile, milline asub II kd, tlk 106 – nimetatud CD-plaadi puhul on tegemist aga O.A poolt kahtlustatavana ülekuulamise menetlejale üle antud CD-plaadiga. Nimetatud CD-plaadil, nagu nähtub on salvestatud raamatupidamisdokumentidest üksnes mõned arved, ülejäänul puhul on tegemist mitteraamatupidamislike dokumentidega ning kindlasti ei kajastu vastaval CD-plaadil HPSK HansaWorld programmis peetud raamatupidamine (II kd, tlk 134). Ekspert IK poolt kohtuistungil antud ütlustest tuleneb, et HPSK raamatupidamisest ülevaate saamine oli temal raskendatud materjali suure mahu tõttu – arvestades, et ekspertide käsutuses olid raamatupidamisdokumentid üksnes paber kandjal ning täiendavalt pearaamatud pdf-formaadis, milliste kasutamine oli eksperdi jaoks koormav (*„ega see konto ei tulnud elektrooniliselt pearaamatust kohe välja, seda tuli kerida, et see välja tuleks, see oli väga mahukas töö“*, IV kd, tlk 27), ei saa asuda seisukohale, et oluliselt oleks olnud raskendatud ülevaate saamine raamatupidamiskohustuslase varalisest seisundist. Seejuures on ekspert kinnitanud, et HPSK raamatupidamisdokumente sisaldavad kaustad olid *„ilusti kaustades“*. Olukorras, millises eksperdi kasutuses oleks olnud kogu HPSK raamatupidamine elektrooniliselt läbi raamatupidamisprogrammi HansaWorld, oleks olnud ülevaate saamine, kannete kontrollimine äärmiselt lihtsustatud ning ekspertiisiaktides toodud etteheited (nt kahekordse kirjendamise põhimõtte eiramine, kirjendi numbrite puudumine) oleksid olemata, seejuures on ekspert IK möönnud, et üheski raamatupidamise programmis ei ole võimalik rikkuda kahekordse kirjendamise põhimõtet. Olukorras, millises ekspertiisi teostajatele antakse üksnes paber kandjatel suures mahus raamatupidamisdokumente ja seda näiteks suurettevõtete (käesoleval juhul bilansimaht üle 140 mln EEK) puhul saaks igal juhul asuda seisukohale, et ülevaate saamine on raskendatud, milline ei ole aga KarS § 381¹ mõte. Samuti on oluline välja tuua, arvestades ekspertide etteheiteid, et olukorras, millises ekspertidel oleks olnud

võimalus kaasata ekspertiisi juurde HPSK raamatupidamist korraldanud isik (KrMS § 98 lg 1 p 5 sätestab, et eksperdil on ekspertiisi tehes õigus taotleda, et menetleja loal viibiks ekspertiisi juures isik, kes võib anda eksperdiuuringuteks vajalikke selgitusi), kes kuludokumente aktsepteeris, oleks eksperdid saanud vastused küsimustele, millised puudutasid konkreetsete kulutuste seotust HPSK-ga. Ekspert IK on kohtuistungil möönnud, et juhul, kui ettevõtte juhatus oleks ekspertiisi ajal kinnitanud kulude seotust ettevõttega, oleks ekspert saanud lugeda need kulutused põhjendatuks, ettevõttega seotuks (IV kd, tlk 36).

3.2.4. Kohtuotsuses KarS § 381¹ lg 2 süüdistuses käsitletud tõendid. Nimetatud süüteo on kohtuotsuses (alates lk 26) kohus üksnes loetlenud ja refereerinud Kohtuotsuses nimetatud tõendite sisu, kusjuures kaitsja arvates tõendite juures toodud selgitused vastavad sellele, millised on olnud antud tõendeid esitava prokuröri või kaitsjate selgitused, tegemist ei ole kohtu järeldustega.

Riigikohus on lahendis kohtuasjas nr 3-1-1-41-12 sedastanud, et tõendite loetlemine kohtuotsuses ei ole käsitatav kohtuotsuse põhistusena KrMS § 339 lg 1 p 7 mõttes, ning et tõendite hindamine nende kogumis tähendab muuhulgas erinevatest tõenditest tulenevate andmete asetamist omavahelisse konteksti sidustatuna kuriteokoosseisu tunnustega ning kohtulahendist kohtuasjas nr 3-1-1-8-13 tuleneb, et ühe kohtumenetluse poole seisukohtade esitamine kohtu seisukohtadena kujutab endast kriminaalmenetlusõiguse olulist rikkumist KrMS § 339 lg 1 p 7 tähenduses. Edasiselt (Kohtuotsuse lk 31 jj) tuleneb, et „*alljärgnevalt analüüsib kohus selles episoodis kogutud tõendeid ja annab neile omapoolse hinnangu*“, kuid tegelikkuses kohus kõigi ülalloeletud tõendite osas hinnangut ei anna ning käsitleb tõendeid üksnes valikuliselt, jättes põhjendamata, millisel põhjusel ta teisi tõendeid ei arvesta. Täiesti lubamatu on kohtu järgnev seisukoht „*Samuti on selles episoodis toimepandud rikkumised tõendatud asitõendiks olevate HPSK raamatupidamisdokumentidega ja nende vaatlusprotokolliga (I kd tl 106-114), mis toob välja olulisemad, markeeritud dokumendid, mis osundavad toimepanduid rikkumistele. Asitõenditest nähtub, et HPSK raamatupidamise algdokumentide hulgas on ohtralt sularahatšekke, millel puudub üldse saaja nimi või on saajaks hoopis kolmas isik, mitte HPSK. Kohus refereerib siinkohal neist vaid mõnda. /.../ Selliseid arveid on raamatupidamisdokumentides veel, kuid kohus ei pea võimalikuks neid kõiki otsuses refereerida*“. Seega on kohus kohtulikult tõendeid hinnanud valikuliselt, eirates sellega KrMS § 61 lg 2 nõudeid, mille kohaselt hindab kohus tõendeid nende kogumis.

3.2.5. Kuivõrd kohus analüüsib väidetavaid raamatupidamislikke rikkumisi eraldi, toob ka Apellant alljärgnevalt, vastavalt kohtu järjestusele, välja nn rikkumised ning esitab nende osas omapoolsed seisukohad:

3.2.5.1. Raamatupidamise sise-eeskiri. Vaidlust ei ole selles, et HPSK-s kehtivaid raamatupidamise sise-eeskirju ei olnud. Tunnistajad PP, AL, JL, IE, kes kõik on ühtlasi ka raamatupidamislaste eriteadmistega, on kinnitanud, et raamatupidamise sise-eeskirja puudumine ei takista raamatupidamisest arusaamist. Seega on Apellant seisukohal, et raamatupidamise sise-eeskirja puudumine ei takistanud, veelgi enam, ei raskendanud oluliselt ülevaate saamist raamatupidamiskohustuslase (HPSK) varalisest seisundist. Oluline on märkida, et seoses raamatupidamise sise-eeskirja puudumisega ei ole kohus oma seisukohti esitanud.

3.2.5.2. Ürituste korraldamisega seotud kulud ja kuluaruannetele lisatud sularahatšekid Kohtuotsuses on tehtud viide süüdistusele, millise kohaselt ei ole tõendatud ürituste korraldamisega seotud kulutuste seotus HPSK-ga – kuluarvetel puudub selgitus, milline üritus on korraldatud, kellele ning seega on ebaselge, kas tegemist on ettevõtlusega seotud kulu või erisoodustusega. Apellant juhib tähelepanu, et tegemist on maksundusliku aspektiga, milline ei ole hõlmatud KarS § 381¹ lg 2 koosseisuga. Kohtus uuritud tõendite põhjal ei saa vaidlust olla selles, et HPSK korraldas Arigato Keskuses erinevaid üritusi, ürituste korraldamise eest vastutas MM (II kd, tlk 146 jj). Puutuvalt sularahatšekkidesse on Kohtuotsuses märgitud, et raamatupidamises on kajastatud ja kuluaruannetes on aktsepteeritud sularahatšekke, millistel ei ole ostja rekvisiite, millisest johtuvalt ei ole võimalik kindlaks teha, kas tegemist on üldse HPSK kuluga, samuti on kuluaruannetes aktsepteeritud ja raamatupidamises kajastatud sularahatšekke, millistel on kulutuse teinud kolmas isik. Margus

O.A on arusaadavalt ja usutavalt selgitanud, et kõige lihtsam viis vastava kulu osas selguse saamiseks on seda teha kõrvutades kuludokumenti samaaegselt kasutades raamatupidamisprogrammi, mida aga pole tehtud, mistõttu on kõik etteheited, millised seonduvad ürituste korraldamise ning vastavatele kuluaruannetele lisatud kuludokumentidega alusetud ning kontrollimatud. Nagu Apellant rõhutas ka eelnevalt, on tegemist võimaliku maksundusliku etteheitega, milline ei ole antud süüditust arvestades asjakohane.

3.2.5.3. Lähetuskulud. Kohus leiab, et kuivõrd HPSK-s ei olnud kehtestatud korda, kuidas tõendada ja kontrollida kuludokumentide seotust HPSK ettevõtlusega, ei ole võimalik kindlaks teha, kas mitmed esinduskulud ja töölähetuse kulud kajastavad dokumendid on tegelikult õigesti arvesse võetud kui HPSK kuludokumendid. Kohus leiab sarnaselt süüdistusaktis märgituga, et rikutud on Vabariigi Valitsuse 22.12.2000.a määrust nr 453, kuivõrd ei vormistatud kirjalikke otsuseid töölähetusteks, ei arvestatud päevarahasid ning puuduvad dokumendid, millistest nähtuks lähetuse eesmärgid ja seotus HPSK ettevõtlusega. Käesoleval juhul on tuvastatud, et päevarahasid ei makstud, millisest johtuvalt ei saa ka hüpoteetiliselt vastavat maksukohustust tekkida. Tööks vajalik kulutus ei ole hüve ega erisoodustus. Kulutuse määratlemine „*tööks vajalikuna*“ ei tähenda, et kulutus peaks alati õigusaktidest tulenevalt olema kohustuslik või selle tegemisel peaks järgima rangelt õigusakte. Kohtuotmest nähtub, et kõik tunnistajad, süüdistatavad, kellele esitati küsimusi lähetuste osas, on kinnitanud nende toimumist. Etteheide, milline seisneb kirjaliku lähetusotsuse puudumises ei saa tuua kaasa vastutust raamatupidamiskohustuse rikkumise eest, kuivõrd see ei saa mingil määral takistada ülevaate saamist raamatupidamiskohustuslase varalisest seisundist.

3.2.5.4. Esinduskulud. Kohtuotsuses on märgitud, et „*suurel osal kuludokumentidel puudus selgitus seotusest HPSK ettevõtlusega*“, samuti „*puudus algdokumentidel raamatupidamiskohustuslast esindava isiku allkiri*“, kohus teeb viite RPS §-le 7 lg 1, märkides, et asitõendite kaustades olevatest raamatupidamise algdokumentidest ei vasta suur osa nendele nõuetele. Apellant on välja toonud, et küsimus kulude seotusest ettevõtlusega on maksuõiguslik, s.o kas kulu on ettevõtlusega seotud või mitte ning kas sellelt on tasutud erisoodustuse tulumaksu või mitte. Oluline on siinkohal rõhutada, et täiendavas ekspertiisiaktis on ka välja toodud esinduskulude kogumaht 2007 ning 2008 a, millised olid vastavalt 368,867.96 EEK 2007.a ning 95,763.73 EEK 2008.a (I kd, tlk 188) – arvestades HPSK bilansimahtu, s.o 140,000,000.00 EEK, moodustavad 2007.a ning 2008.a esinduskulud vaid 0,3 % bilansi kogumahust, mistõttu on ilmselge, et tegemist on siiski marginaalse osaga bilansi kogumahust. Kõigist HPSK raamatupidamises kajastatud kuludest saab järeldada, et need on seotud ettevõttega, kuivõrd vastasel juhul ei oleks neid O.A poolt raamatupidajale edastatud ega raamatupidamises kajastatud, mida kinnitab O.A oma ütlustes (IV kd, tlk 50).

21.02.2013.a tunnistajana ülekuulatud IE on andnud ütlusi, et kui arvetel puudub juhatuse liikme kinnitav allkiri, siis selle alusel tehtud raamatupidamise kannet ei saa valeks lugeda ning „*audiitori jaoks ei ole auditi käigus määrava tähtsusega see, kas kõik arved on allkirjastatud või mitte, selle kindluse, et juhatuse on selle aktsepteerinud ja need on raamatupidamises kajastatud on võimalik saada teisel moel, kaasaarvatud juhatuse kiri, mis seda tõendab*“ (III kd, tlk 175).

3.2.5.5. Kolmandatele isikule väljastatud arved. Kohtuotsusest tuleneb, et „*samuti on kuluaruannetes aktsepteeritud ja HPSK raamatupidamises kajastatud sularahatšekke, kus kulutuse on teinud hoopis kolmas isik (nt Spordiklubi Condor)*“. Tunnistajate ütlustega (nt TM, süüdistatav O.A) on tõendamist leidnud, et kuivõrd HPSK-l ei olnud Kaupmehe hulgilao (AS Kaupmees ja KO) kliendikaarti, millisest kauplusest saab sisseoste teha vaid kliendikaardi esitamisel, kasutati HPSK erinevate ürituste tarbeks toidukaupade ostmisel aeg-ajalt teistele ettevõtetele kuuluvat Kaupmehe hulgilao kliendikaarti (nt MTÜ-le Spordiklubi Condor kuuluvat kliendikaarti), millisel juhul väljastati tšekile automaatselt kliendikaardi omaniku rekvisiidid, milline asjaolu ei muuda aga vastavat kulu teise ettevõtte kuluks, kuivõrd kaup soetati HPSK ettevõtlusega seoses ning O.A kontrollis iga ostuarve seotust HPSK-ga enne selle edastamist raamatupidajale raamatupidamises kajastamiseks. Täiendavas ekspertiisiaktis on märgitud ka teise ettevõtte rekvisiitidega kuluarvete kogusumma, s.o. 25,176.20 EEK, moodustades 0,02 % bilansi

kogumahust. Lähtudes eeltoodust, ei saaks isegi olukorras, millises käsitleda eelviidatud kulu HPSK ettevõtlusega mitteseotuks (milline asjaolu on siiski tunnistajate ütlustega ümberlükatud), väita, et HPSK varalisest seisundist ülevaate saamine on oluliselt raskendatud. Puutuvalt kuludesse, soovib Apellant rõhutada seda, et analüüsid 04.03.2012.a kohtuistungis protokollis, millisel on üle kuulatud O.A, nähtub sellest, et vastates prokuröri järjepidevatele küsimustele erinevate kuludokumentide osas, suutis O.A nendele küsimustele arusaadavalt vastata, nimetatud kulutusi seostada HPSK-ga (IV kd, tlk 58-60). Vähem oluline ei ole kas asjaolu, et kui O.A soovis selgitada teatud toidutšekkide seost HPSK-ga, soovides vastavaid dokumente, milliseid prokuröri küsimus puudutas, näha, vastas prokurör „*Need dokumendid on tegelikult kohtule esitatud. Säätame aega ja ei hakka neid üle käima. Piirdume hetkel analoogiaga, et süüdistatav kontrollis sama moodi, kui kolmandate isikute arveid*“ (IV kd, tlk 70).

3.2.5.6. Personaalse treeningu koolituse kulud. Kohtuotsusest tuleneb, et „*kohtu hinnangul on eelpool analüüsitud tõenditega tõendatud see, et HPSK juhatus ja finantsjuht korraldasid ettevõtte raamatupidamist sedavõrd lohakalt, et puudub igasugune võimalus kindlaks teha, kas, kelle poolt ja millal võeti sularaha kassast välja, mida sellega tehti ning milliseid arveid, kui üldse tasuti. Nii puudusid HPSK raamatupidamisdokumentide hulgas kaheksa personaaltreeningu arvet, mis on pearaamatust nähtuvalt kassa väljamakse aluseks, samuti puuduvad kõik sularaha väljamakse orderid, mis näitaksid, kellele on sularaha väljamakse kassast tehtud*“. Apellant on seisukohal, et käesolevas kriminaalasjas tõendamist leidnud, et vastavat personaalse treeningu koolituse teenust on HPSK-le osutatud, selle eest on ka tasutud nii sularahas kui ka ülekandega, nimetatud personaalse treeningu teenust osutatakse ka käesoleval ajal Arigato Spordikeskuses TA ja M L poolt (www.arigato.ee), kelle mõlema tutvustuses sisaldub viide Coaching Concepts, Austria – seega on nii HPSK kui ka järgnevad ettevõtted, kes on tegutsenud Arigato Keskuses, hinnanud vastavat teenust ettevõttele kasulikuna ning tulutoovana ning ei ole põhjendatud väita, et vastav kulu oli ettevõtlusega mitteseotud.

3.2.5.7. Kassa jääk negatiivne. Kohtuotsuses on märgitud, et „*sularaha väljamaksete teostamise järgselt jäi kassa jääk perioodil 17.08.2007 – 04.08.2008.a. 16 korral negatiivseks, milline olukord on objektiivselt võimatu*“. O.A on kohtuistungil selgitanud võimalikke põhjusi järgmiselt „*kuludokumendi sisestamisel tehti raamatupidaja poolt inimlik viga, sisestati vale kuupäev või oli vale kuupäev juba arvel. Teine võimalus on see, et kui raamatupidamise toodi erinevatest kuupäevadest kuluaruandeid, siis nad kajastati raamatupidamises mitte nende väljamaksmise kuupäeval, vaid kuluaruande koostamise kuupäeval. Jällegi inimlik eksimus dokumendi sisestamisel*“ (IV kd, tlk 55). Jääb arusaamatuks, millisel põhjusel ei ole kohus vastavate selgitustega arvestanud.

3.2.5.8. Kahekordse kirjendamise nõude rikkumine. Kohtuotsusest ei nähtu, millisel põhjusel ei ole kohus arvestanud tunnistajate, sh eksperdi IK poolt kohtumenetluses avaldatut, millise kohaselt ei ole võimalik raamatupidamisprogrammi kasutades kahekordse kirjendamise nõuet rikkuda, seejuures arvestades, et kohus on möönnud, et HPSK kasutas raamatupidamisprogrammi HansaWorld.

3.2.5.9. HPSK ja MTÜ Spordiklubi Condor vaheline tasaarvestus. MTÜ Spordiklubi Condor rentis HPSK-lt judotreeninguteks ruume vastavalt enda poolt kasutatud tundidele, millised olid kajastatud graafikuliselt. Tõendamist ei ole leidnud asjaolu, et renditasu, millist HPSK küsis MTÜ-lt Spordiklubi Condor ei oleks vastanud rendituruhindadele. Kohtuotsuses on toodud järeldus „*MTÜ SK Condor mingeid lepingulisi teenuseid HPSK-le ei osutanud HPSK poolt tehtud rahaülekanDED olid mõeldud MTÜ SK Condor finantseerimiseks ja see oli H.L' ainuisikuline otsus ja samuti, et 31.08.2007.a leping on tagantjärele koostatud H.L-ilt saadud juhiste järgi, ka O.A kirjalikud avaldused 07.01.2009.a ning 21.07.2008.a.*“. Apellant leiab, et eelkirjeldatud seisukohta esitades väljub kohus süüdistusest, kuivõrd H.L-ile ei ole süüdistusaktis ette heidetud HPSK poolt rahaülekannete tegemist MTÜ-le Spordiklubi Condor. Nimetatud etteheide ka sisuliselt ebaõige – kui kohus oleks analüüsinud kohtule üle antud HPSK AS Swedbank pangakontoväljavõtteid (I kd, tlk 80 jj), oleks kohus näinud ka seda, et MTÜ Spordiklubi

Condor teinud HPSK-le ülekanneid kogusummas 722,700.00 EEK, sh andnud HPSK-le korduvalt laenu. Sarnaselt on kohus eiranud Kohtuotsust tehes eelviidatud Riigikohtu seisukohtasid ka osas, millises kohus leiab, et „*vormistades 2008.a juulis tagantjärele rendilepingu SK Condoriga ning vormistades selle alusel rendiarved ning tasaarvestades need SK Condor nimel tagantjärgi koostatud arvetega töäjõukulude eest, eirasid H.L ja O.A nimetatud nõukogu otsust*“

– nimelt ei ole süüdistusaktis H.L-ile etteheidetud nõukogu korralduste täitmata jätmist, sealhulgas seonduvalt HPSK ja MTÜ Spordiklubi Condor vahel sõlmitud lepingute vormistamisega juulis 2008.a.

3.2.5.10. Tekkepõhisuse ja tehingute õigeaegse dokumenteerimise, kirjendamise printsiibi eiramine. Erinevalt kohtust apellant on seiskohal, et HPSK ei ole rikkunud raamatupidamise korraldamisel tekkepõhisuse printsiipi, kuivõrd kulud ja tulud on kirjendatud selles perioodis, millises need toimusid ning seda vaatamata asjaolule, et vastav kanne on sisestatud raamatupidamisprogrammi tagantjärgi, s.o 17.07.2008.a. Puutuvalt etteheitesse tekkepõhisuse printsiibi rikkumisel soovib Apellant osundada, et Kohtuotsusest ei nähtu, et kohus ise oleks jõudnud järeldusele, et vastavat põhimõtet on rikutud, tehes tekkepõhisuse printsiibiga seonduvalt hoopis järeldusi, et HPSK on teinud MTÜ SK Condor finantseerimiseks rahaülekanneid ilma teenuseid saamata ning et eiratud on juhatuse poolt nõukogu korraldust, milliseid asjaolusid ei ole aga süüdistatavatele ette heidetud süüdistusaktist (Kohtuotsuse lk 36-37).

3.2.5.11. 2007.a majandusaasta aruande koostamata ja esitamata jätmine. „*Kohtu hinnangul majandusaasta aruanne tulnud esitada üldkoosolekule koos audiitori keeldumisega ning juhatuse oleks pidanud kaaluma ettevõtte likvideerimist äriseadustiku § 364 lg 1 ja 368 koosmõjus või esitama pankrotiavalduse. Võimalust ettevõtte majandusaasta aruanne lihtsalt esitamata jätta raamatupidamise seadus § 14 ette ei näe*“. Apellant leiab, et HPSK juhatuse kohustus esitada 2007.a majandusaasta aruande äriregistrile 30.06.2008.a. 28.05.2008.a esitas võlausaldaja AS Floorin Pärnu Maakohule HPSK pankrotiavalduse ning 30.05.2008.a tegi Pärnu Maakohus määruse tsiviilasjas nr 2-08-21280 pankrotiavalduse tagamise kohta, keelates kõigi tehingute ja toimingute tegemise HPSK varaga. 04.07.2008.a algatas Pärnu Maakohus HPSK pankrotimenetluse, määrates HPSK-le ajutise halduri. Seega on eeltoodud ning kohtu süüdimõistvat otsust muuhulgas ka 2007.a HPSK majandusaasta aruande esitamata jätmise eest arvestades võimalik teha järeldus, et H.L-ile heidetakse ette asjaolu, et ta ei täitnud vastavat juhatuse liikme kohustust 4 päeva jooksul, s.o alates 30.06.2008.a, mil vastav kohustus tekkis, kuni 04.07.2008.a, mil algatati HPSK pankrotimenetlus ja nimetati ajutine haldur. Lisaks tuleb H.L' puhul arvestada, nagu põhjendatud apellatsiooni p 2.1, et H.L ei olnud alates 03.03.2008.a enam HPSK juhatuse liige, kellel on seadusest tulenev kohustus majandusaasta aruande esitamiseks. Lisaks on käesoleval juhul tõendatud, et HPSK juhatuse koostas 2007.a majandusaasta aruande ning esitas selle audiitorile (IE'le). Muuhulgas on vastav 2007.a majandusaasta aruanne antud üle ka raamatupidamise ekspertiiside teostamiseks, nagu nähtub 22.12.2010.a ekspertiisiaktist (I kd, tlk 167).

3.2.6. KarS § 381¹ subjektiivne külg. KarS § 381¹ eeldab subjektiivsest küljest vähemalt otsest tahtlust (*teadvalt* - § 16 lg 3) kõigi koosseisutegude suhtes. Koosseisus nimetatud tagajärje – raskendatud ülevaate saamine. Maakohus käsitleb H.L' ja O.A

kaastädeviijatena KarS § 21 tähenduses. Riigikohtu otsusest kriminaalasjas nr 3-1-1-18-08 tuleneb, et tunnistamaks isikut süüdi kaastädeviijana, peab kohus sellist järeldust põhjendama ja ära näitama need faktilised asjaolud, mis on aluseks väitele, et konkreetne isik on andnud kaastädeviimise kvaliteediga teoapanuse ühise teoplaani realiseerimise. Otsustamiseks, kas tegemist on kaastädeviimisega, tuleb kohtul tuvastada iga toimepanija panus teosse, analüüsides seda kõigi ülejäänud isikute teoapanuste suhtes tervikuna. Seega peab kohtuotsuses olema obligatoorselt kirjeldatud kõigi grupi liikmete tegusid. Vaid sel teel on võimalik kindlaks teha, kes toimepanijatest täitis kesksel rollil, s.t osales tädeviijana. Eeltoodu peaks tulenema ka süüdistusaktist, kuivõrd vaid süüdistuses kirjeldatud faktilised asjaolud saavad olla isiku karistusõigusliku vastutuse eelduseks,

määrates ära piirid, millest kohus asja arutamisel väljuda ei saa (Riigikohtu otsus kohtuasjas nr 3-1-1-99-09).

3.3. Süüdistus KarS § 380 järgi.

3.3.1. Antud süüdistuse osas soovib Apellant välja tuua, et KarS § 380 järgi ei ole H.L-ile mitte kunagi kahtlustust esitatud, vaid vastava süüteo inkrimineerimisest sai H.L' teada tema suhtes koostatud ja Harju Maakohtule edastatud 15.06.2012.a süüdistusaktist. Apellant on seisukohal, et kahtlustuse esitamata jätmine on oluline menetlusõiguse rikkumine, milline välistab H.L' süüdi mõistmise KarS § 380 järgi. Nimelt on süüdistatav kahtlustatav, kelle suhtes on kriminaalmenetlus jõudnud süüdistuse esitamise ja seega sisuliselt kohtumenetluse faasi. KrMS § 35 lg 1 nimetab kolm alternatiivset tunnust, milliste ilmnelisel omistatakse kahtlustatavale süüdistatava menetlusstaatus. Selleks on süüdistusakti koostamine § 226 kohaselt või kiirmenetluses § 256² lg 4 kohaselt, samuti § 245 nõuetele vastav kokkulepe kokkuleppemenetluses⁶.

3.3.2. Maakohus loeb tõendatuks, et HPSK juhatuse liikmed ning ka nõukogu liikmed, samuti aktsionärid olid teadlikud ettevõtte negatiivsest omakapitalist. Seega on tõendamist leidnud, et HPSK aktsionärid – OÜ Sentimento ja AS Eesti Talleks – olid teadlikud ettevõtte negatiivsest omakapitalist, ning seega ei saanud mitte kuidagi riivatud KarS §-ga 380 kaitstav õigushüve. Samas ei viita kohus, millistele tõenditele tuginedes loeb kohus tõendatuks, et ettevõtte omakapital püsis negatiivsena alates 01.08.2007.a kuni pankroti väljakuulutamiseni 27.08.2008.a, kohtu järeldus on samane muudetud süüdistusaktis väljendatuga, millisest samuti ei nähtu, milliste tõenditega on tõendatud omakapitali negatiivsena püsivuse ajavahemik. HPSK nõukogu liige ning AS Eesti Talleks aktsionär PV ja juhatuse liige kinnitanud, et 2007.a suvel, mil HPSK omakapital oli muutunud negatiivseks suurendas AS Eesti Talleks osakapitali, mistõttu on kohtu eelviidatud seisukoht, et omakapital oli negatiivne alates 01.08.2007.a, vastuolus tunnistaja PV' ütlustega, kelle ütluste usaldusväärsus ei ole kohus kahtluse alla seadnud.

3.3.3. KarS §-st 380 tuleneb vastutus osanike, aktsionäride või tulundusühistu liikmete üldkoosoleku ettenähtud korras kokku kutsumata jätmise eest, kui bilansist on selgunud, et netovara on vähem kui pool osa- või aktsiakapitalist või netovara on olnud alla seadusega kehtestatud osa- või aktsiakapitali alammäära. Õigushüve on osaühingu osanike, aktsionäride või tulundusühingu liikmete huvid. AS § 292 lg 3 (2008.a kehtinud redaktsioon) kohaselt ei kutsuta kokku erakorralist üldkoosolekut, kui vara vähenemisest teada saamisest või nõude esitamisest jääb korralise üldkoosoleku toimumiseni vähem kui kaks kuud. Samas ei tulene õigusaktidest, sh äriseadustikust, millise aja jooksul kohustub ettevõtte juhatus erakorralise üldkoosoleku kokku kutsuma pärast negatiivsest omakapitalist teada saamisest. Seega, olukorras, millises isegi seadusandja ei ole vastavat tähtaega sätestanud, jääb arusaamatuks, kuidas on võimalik HPSK juhatuse liikmetele ette heita, et nad ei kutsunud aktsionäride üldkoosolekut kokku. Kuivõrd HPSK juhatuse poolt oli 2007.a majandusaasta aruanne koostatud juba 2008.a alguses ning esitatud audiitor IE'le, oli selgelt põhjendatud eeldada, et lähiajal leiab aset HPSK korraline üldkoosolek, millisel arutatakse 2007. majandusaasta aruande kinnitamist. Nimetatud olukorrast omas väga selget ülevaadet ka nõukogu, kellele O.A oli andnud ülevaate põhjustest, millistel audiitor ei anna vandeaudiitori aruannet ettevõtte jätkusuutlikkuse osas ning juhatus jäi ootama nõukogu seisukohta esitatud ettepanekutele negatiivse omakapitali osas: 17.03.2008.a pöördus O.A elektronkirja teel PV' poole, millises teavitab, et seoses HPSK auditiga on vajalik aktsionäri poolne kinnitus, et vajaduse korral ollakse nõus ja valmis osa antud laenudest konverteerima aktsiakapitaliks (II kd, tlk 99). 03.04.2008.a pöördus O.A uuesti elektronkirja teel PV' poole, esitades neli alternatiivset tegevusvarianti, millistele samuti vastuseid ei tulnud (V kd, tlk 39). Kuivõrd nõukogu ega ka aktsionär mingisugust tagasisidet vastavate ettepanekute osas ei andnud, samuti oli AS Eesti Talleks veel 01.02.2008.a teinud HPSK-le ülekande summas 250,000.00 EEK selgitusega „LAEN“ ning 15.02.2008.a ülekande summas 250,000.00 EEK selgitusega „laen“ (I kd, tlk 90 pöördel ja tlk 91 pöördel), lähtusid juhatuse liikmed

sellest, et seisukoht on jätkata ettevõtte majandamist ning arvestades, et majandusaasta aruande esitamise tähtaeg saabus ka alles 30. juuni, ei olnud juhatusel põhjust selles küsimuses täiendavalt nõukogu ega aktsionäride poole pöörduda. Lisaks tuleb rõhutada, et kohtutoimikus ei sisaldu ühtegi tõendit, millistest nähtuks, et HPSK nõukogu oleks avaldanud juhatusele, et omakapitali negatiivsusega lahendamiseks ei tegelda, sh ei tulene see mitte ühestki kohtutoimikus sisalduvast HPSK nõukogu protokollist. ÄS § 292 lg 1 p 3 kohaselt on ka nõukogul õigus nõuda erakorralise üldkoosoleku kokkukutsumist ning lg 2 sätestas, et kui juhatus ei kutsu üldkoosolekut kokku ühe kuu jooksul aktsionäride või nõukogu, audiitori nõude saamisest, on aktsionäridel või nõukogul või audiitoril õigus üldkoosolek ise kokku kutsuda. Seega oli ka nõukogul täpselt samasugune võimalus nõuda erakorralise üldkoosoleku kokkukutsumist, mida aga HPSK nõukogu ei teinud ning millist asjaolu ei ole ka nõukogule etteheidetud. Samuti puudus vastavalt PV' ütlustele nimetatud kohustus ka HPSK juhatuse liikmetel ning seda vähemalt kuni 2008.aastani, mil selgus, et 31.12.2007.a seisuga oli omakapital negatiivne ning millise järgselt tegi juhatus nõukogule ka ettepaneku omakapitali vastavusse viimiseks seadusega (II kd, tlk 99). Lisaks jääb antud süüteokoosseisu arvestades ebaselgeks, et olukorras, millises HPSK põhikirjaga on ette nähtud kahe juhatuse liikme ühine esindusõigus ning juhatuses on kokku kolm juhatuse liiget, esitatakse KarS § 380 järgi süüdistus valikuliselt juhatuse liikmetele H.L' ning O.A.

3.3.4. Lisaks on Apellant seisukohal, et täiesti põhjendamatu on ka kohtu üherealine seisukoht, millise kohaselt on H.L' pannud otsese tahtlusega toime KarS §-s 380 ettenähtud kuriteo, ning selles osas tuleb lugeda, et Kohtuotsuses puuduvad põhjendused (KrMS § 339 lg 1 p 7).

3.4. Süüdistus KarS § 385¹ järgi.

3.4.1. Kohtuotsusest (lk 48) tuleneb, et „*Hinnates kogumis kõiki kriminaalasjas kogutud ja kohtuotsuses analüüsitud tõendeid on kohtu hinnangul tõendamist leidnud, et HPSK AS oli püsivalt maksejõuetu hiljemalt seisuga 01.03.2008.a, seda olukorras, kus 31.12.2007.a seisuga oli aktsiaseltsi aktsiakapital negatiivne: - 12 410 816 krooni, kus olid saabunud suurimale võlausaldajale AS-le Eesti Talleks võlgade tasumise tähtajad (01.02.2008 ja 29.02.2008) ning oli selge, et HPSK AS ei suuda võlgasid tagasi maksta ning puudus võimalus uusi vahendeid ettevõttesse tuua, oleksid juhatuse liikmed O.A, H.L ning TM pidanud seaduse nõuete kohaselt esitama pankrotiavalduse kohtule hiljemalt 20.03.2008*“. Esmalt juhib Apellant tähelepanu, et ka antud süüteokoosseisu erisubjektsust arvestades on oluline osundada, et H.L ei olnud alates 03.03.2008.a HPSK juhatuse liige, mistõttu ei ole võimalik temale inkrimineerida KarS §-s 385¹ sätestatud süütegu. Olukorras, millises kohus peaks asuma vastupidisele seisukohale, esitab Apellant oma sisulised vastuväited Kohtuotsuses toodule antud süüdistuse osas.

3.4.2. Eelviidatud kohtu seisukohta analüüsides saab asuda seisukohale, et kohus on lähtunud püsiva maksejõuetuse tuvastamisel HPSK-le AS-ga Eesti Talleks sõlmitud laenulepingutest tulenevatest laenude tagasimaksmise tähtpäevadest, s.o 01.02.2008.a ja 29.02.2008.a. Seejuures väärib märkimist, et kohtutoimikus vastavad laenulepingud ei sisaldu. 08.05.2012.a koostatud finantseksperitiisaktist tuleneb „*Majandusaruannete analüüsi tulemusel on selgunud, et pikaajalist kinnisvaraarendusprojekti on olulises osas finantseeritud lühiajaliste laenudega, mis on vastuolus finantseerimise põhireeglitega – pikaajalisi investeeringuid finantseeritakse pikaajalise oma- ja/või võõrkapitaliga. Tulenevalt eeltoodust on algusest peale äriprojekti finantseerimisskeem ebamõistlik, finantseerimisskeemi valiku on teinud HPSK omanikud*“ (II kd, tlk 135 jj ja konkreetselt tlk 147). Vaidlust ei saa olla selles, et finantseerimise eest vastutas HPSK suuraktsionärina AS Eesti Talleks, kelle esindajad kuulusid ka HPSK nõukogusse. Oluline on osundada, et nii eksperdid, audiitorid kui ka tunnistajad on välja toonud peamise maksejõuetuse tekkimise põhjusena hoone ehitusmaksumuse olulise suurenemise võrreldes esialgse äriplaaniga, vaidlust ei ole ka selles, et Arigato Keskuse ehitaja, s.o Celandar Ehitus OÜ, kes sõlmis ehituslepingu nn lahtise eelarvega, valis suuraktsionär AS Eesti Talleks ning AS Eesti Talleks hindas sobimatuks väikeaktsionäri OÜ Sentimento poolt pakutud ehitajat AS-i Eesti Ehitus, milline oli nõus sõlmima ehituslepingu fikseeritud lepinguhinnaga (vt näiteks tunnistaja TM' ütlused III kd, tlk 196).

3.4.3. Apellant leiab, et kohtu seisukoht HPSK püsiva maksejõuetuse kujunemise aja kohta on äärmiselt arusaamatu ja põhjendamatu, arvestades, et kohus ise on viidanud HPSK nõukogu erinevatele protokollidele/otsustele, milliseid analüüside on ilmne, et 01.03.2008.a ei olnud HPSK püsivalt maksejõuetu ning sellisena ei käsitlenud äriühingut ka selle omanikud, juhtorganid. Apellant leiab, et näiteks HPSK nõukogu liikmete PV' ja KK' poolt 2013.a kohtuistungitel, s.o viis aastat süüdistuses nimetatud perioodist hiljem, antud hinnangud! ei saa olla aluseks püsiva maksejõuetuse tekkimise aja tuvastamisele 2008.a, eelkõige arvestades, et kriminaalasja materjalide hulgas sisalduvad vastava perioodi HPSK asjaomased nõukogu otsused, millistest tuleneb üheselt, et HPSK nõukogu kui juhatuse üle järelevalvet teostav organ ei käsitlenud ettevõtet püsivalt maksejõuetuna enne 16.06.2008.a (II kd, tlk 107) – Apellant juhib tähelepanu, et nimetatud otsusest ei nähtu, et see oleks teatavaks tehtud HPSK juhatusele. Apellant on seisukohal, et ka veel 04.06.2008.a ei käsitlenud ettevõtte juhtorganid HPSK-d püsivalt maksejõuetuna, vaid üksnes makseraskustes olevana, kohustades juhatust otsima täiendavaid abinõusid maksevõime parandamiseks. Vaidlust ei ole ka selles, et kohtus on nii TM, O.A kui ka H.L kinnitanud, et HPSK-s (kooskõlastatud nõukoguga ja nõukogu soovil) töötati välja nõ säästuprogramm (saneerimisplaan), et hoida kokku nii tööjõu- kui kommunaalkulusid, muuta treeningute aegasid ning seda plaani hakati ellu viima 2008.a kevadel (vt näiteks III kd, tlk 193). HPSK koondas töötajaid, vähendati treenerite treeningtunde, suleti suveperioodiks soojad vannid, vähendati ekspluatatsioonikulusid, sidekulusid, liisingettevõttele tagastati kaks autot, muudeti saali lahtiolekuaegu ning eraldi töötati välja plaan suveprogrammiks 2008. O.A on andnud ütlusi, et 2008.a aprillis oli teemaks ettevõtte poolt uute võetavate kohustuste ja väljamaksete tegemise kooskõlastamine HPSK nõukoguga, mais ja juunis 2008.a oli teemaks pigem modifitseeritud eelarve ehk siis säästueelarve koostamine ja sellega seonduvad küsimused, 2008.a alguses võttis AS Eesti Talleks üle HPSK laenu Nordea panga ees ja lisaks liisingulepingud ning alates 2008.a alguses ei pidanud HPSK tasuma liisingu- ja laenumakseid mitte enam pangale, vaid AS-le Eesti Talleks. HPSK juhatuse jaoks oli see selge märk juhatuse valmisolekust HPSK-d jätkuvalt ja täiendavalt finantseerida. 2008.a aprillist alates tegeleti aktiivselt HPSK uue investori leidmisega, läbirääkimised käisid mitme erineva investoriga, samaaegselt pidas H.L läbirääkimisi suuremate võlausaldajatega nii võlgnevuste ajatamise kui ka osalise loobumise küsimuses. Lisaks on O.A andnud ütlusi, et kokkukohi eesmärgil hakati koristusteenust sisse ostma, lisaks oli tulude poole pealt kavandatud hakata korraldama lastelaagreid suvekuudel (IV kd, tlk 47). Apellant täpsustab puutuvalt läbirääkimistesse erinevate investoritega, et Arigato keskusesse investeerimisest, s.o läbi HPSK aktsiate omandamise olid huvitatud erinevad isikud, näiteks RS koos erinevate Itaalia partneritega, kes olid huvitatud maja ostust, kus Arigato klubi rendiks pikaajaliselt ruume; Euroopa Judoliidu President SS; TP Kodu Grupp AS-st; Lynn Grupp (Sparta Spordiklubi) US' isikus; RM & partnerid jne – kõik läbirääkimised peetust seetõttu, et suuraksionär AS Eesti Talleks oli alustatud HPSK pankrotimenetlusega, milline andis võimalikele investoritele alust kahelda, et HPSK omanik ise ei usu ettevõtte jätkusuutlikkusesse ning soovib ettevõtte tegevuse lõpetada. Arvestades HPSK pankrotimenetluse kulgu, saab asuda ühesele seisukohale, et nimetatud menetlus oli selgelt suuraksionäri AS Eesti Talleks huvides ning tema kontrolli all – alates 2008.a algusest kogu HPSK laenu Nordea pangalt ülevõtmine ning seeläbi ise suurimaks võlausaldajaks ning I järgu nõude omanikuks (hüpoteegipidajana) muutudes; aprillis 2008.a tulevase HPSK pankrotihalduri TE eestvedamisel ettevõtte asukoha muutmise, millise tõttu suunati pankrotimenetlus Pärnu Maakohtu Kuressaare kohtumajja, millise tõttu sai ilmselt võimalikuks TE määramine pankrotihalduriks; suurima võlausaldajana sai AS Eesti Talleks võtta vastu pankrotimenetluses otsuseid, sh hoonestusõiguse võõrandamine pankrotimenetluses; lõppkokkuvõttes omandas AS Eesti Talleks läbi HPSK pankrotimenetluse hoonestusõiguse, võttis üle Arigato Keskuse opereerimise ning tegelikkuses pankrotipesast mingisuguseid väljamakseid AS-le Eesti Talleks ei tehtud, vaid hoonestusõiguse ostuhind tasaarvestati AS-i Eesti Talleks nõudega. Tähelepanuväärne on ka asjaolu, et AS Eesti Talleks hüpoteegipidajana ei saanud ise esitada pankrotiavaldust ning seetõttu tuli

kasutada võlausaldajat AS-i Floorin, kelle nõue oli suhteliselt tagasihoidlik (28,444.00 EUR, vt III kd, tlk 81) ning kes nähtuvalt alljärgnevast (vt apellatsiooni p 2.6.) oli samuti otseselt seotud HPSK tulevase pankrotihalduri TE'ga. Analüüsis AS-i Eesti Talleks tegevust, saab teha järelduse, et pankrotimenetlusega ühinemise läbi vabanes suuraktsionär AS Eesti Talleks HPSK väikeaktsionärist OÜ-st Sentimento, samuti teistest HPSK võlausaldajatest, kelle nõuete rahuldamiseks ei jätkunud pankrotivara ning sai hoonestusõiguse ainuomanikuks, milline võimaldas jätkata kasumlikku tegevust Arigato Keskuse ruumides, jäädes juba välja töötatud kontseptsiooni juurde. Eeltoodu tõendab üheselt, et HPSK äriplaan on algusest peale olnud jätkusuutlik, kuid suuraktsionär lihtsalt ei andnud võimalust HPSK-le selle realiseerimiseks, nõustudes pankrotimenetlusega veel enne seda, kui Arigato Keskus oli täisfunktsionaalsuses avatud alates 2008.a sügishooajast. Seega on selge, et HPSK nõukogu poolt otsuses väljendatud korraldus juhatusele sulgeda Arigato Keskus, ei olnud põhjendatud ka nõukogu enda arvates, kuivõrd tegelikkuses ei ole kõnealuse keskus olnud suletud mitte ühelgi päeval ning selle tegutsemist on peetud majanduslikult põhjendatuks. 11.07.2008.a toimunud HPSK nõukogu koosolekul otsustati teha juhatusele ülesandeks sulgeda Spordiklubi Arigato ning lõpetada äriühingu tegevus alates 18.07.2008.a ajutiselt, vähemalt kuni ajutise pankrotihalduri poolt äriühingu majanduslikule olukorrale hinnangu andmiseni ning kohtu poolt äriühingu maksejõuetuse olemasolu või puudumise osas otsuse tegemiseni vältimaks täiendavate äriühingule ülejõukäivate kohustuste tekkimist (*märkusena: tegelikkuses ei ole Arigato Keskus olnud mitte ühtegi päeva suletud, vaid ka pankrotimenetluses otsustati tegevust jätkata*). Vastavat otsust ei ole sellele kantud allkirjadest johtuvalt H.L-ile tutvustatud. Alles 11.08.2008.a (III kd, tlk 70) on HPSK nõukogu võtnud vastu otsuse, et ettevõtet ei ole enam võimalik saneerida, tervendada, ainuvõimalik on äriühingu likvideerimine ja hoonestusõiguse võõrandamine. Seega käsitles HPSK nõukogu kuni 11.08.2008.a järelikult HPSK-d kui ettevõtet, millist on võimalik tervendada. Põhjendatud on viidata ka pankrotihaldur TE poolt koostatud halduri lõpparuandele, millises ta on märkinud, et „*Seega ei ole võimalik väita, et maksejõuetuse põhjuseks oleks juhatuse liikmete tahtlik rikkumine*“ (III kd, tlk 85).

3.4.4. Lisaks soovib Apellant juhtida tähelepanu ka järgmistele isikulistele tõendiallikele puutuvalt HPSK püsiva maksejõuetusega. Tunnistajad PV ja KK, kes olid HPSK nõukogu liikmed on kinnitanud maakohtus, et veel 2008.a kevad-suvel tegeleti aktiivselt investorite otsimisega, mis tõendab, et HPSK-d ei olnudki võimalik selles olukorras käsitleda püsivalt maksejõuetuna.

3.4.5. Tunnistaja IE on andnud kohtuistungil ütlusi, et ta on vandeaudiitorina erinevate auditite käigus kokku puutunud negatiivse omakapitaliga ning kindlasti ei ole kõigi nende juhtumite puhul tegemist püsiva maksejõuetusega (III kd, tlk 177). Tunnistaja TM kui HPSK endine juhatuse liige on avaldanud, et juhatuse ei esitanud pankrotiavaldust, kuivõrd selleks ei olnud tema hinnangul põhjust (III kd, tlk 191). Samuti on TM kinnitanud, et aktsionärid olid kogu aja teadlikud HPSK majanduslikust olukorrast, kuivõrd igakuiselt esitati majandusaruandeid (III kd, tlk 192). TM on selgitanud, et tema sai aru, et HPSK ei ole jätkusuutlik, hetkel, mil suuraktsionär AS Eesti Talleks ühines AS-i Floorin pankrotiavaldusega juunis 2008.a, kuni selle ajani ei tulnud suuraktsionärit mingisugust teavet, et vastav projekt oleks nõ maha kantud. Lisaks on TM avaldanud, et Arigato Keskus spordiklubina ei ole olnud suletud mitte ühtegi päeva, milline tõendab, et tegemist oli tegutseva ettevõttega (III kd, tlk 193). TM andis ütlusi, et asjaolu, et ka aktsionärid ei käsitle HPSK-d maksejõuetuna tõendas see, et AS Eesti Talleks tasus HPSK laenu- ja liisingumakseid, isiklikult andis laenu ka H.L, jooksvaid kulutusi tasus HPSK kogu aeg ning maja ei suletud klientidele kordagi (III kd, tlk 197). Põhjendatud on viidata ka finantseksperdiitsile, millisest tuleneb, et „*Seisuga 28.08.2008.a majandusaasta oli HPSK tegevustulu 6 mln krooni, eeldades analoogse täituvuse jätkumist oleks 2008.a prognoositud tegevustuluks 9 ml krooni, mis moodustaks ca 97 % algse äriplaanis planeeritust*“ (II kd, tlk 144).

3.4.6. KarS § 385¹ sätestab vastutuse seaduses sätestatud pankrotiavalduse esitamise kohustuse täitmata jätmise eest. PankrS § 1 lg 2 sätestab, et võlgnik on maksejõuetu, kui ta ei suuda rahuldada võlausaldaja nõudeid ja see suutmatus ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine.

Apellant on seisukohal, et seadus sätestab juhatuse liikme kohustuse esitada pankrotiavalldus üksnes siis, kui on selge, et äriühingu maksevõimet ei õnnestu taastada. Juriidilise isiku maksejõuetus on ilmne, kui tema varaline seisukord ja majandusnäitajad on sellised, et iga asjatundlik objektiivne kõrvalseisja hindaks *ex ante* juriidilise isiku maksejõuetuks⁸.

3.4.7. Üldjuhul ei ole võlgniku püsivat maksejõuetust võimalik tuvastada üksnes mõne raamatupidamisliku näitaja – sh netovara seisundi või kahjumi suuruse – alusel. See, kui äriühingu netovara – s.o bilansi aktiva üldsumma miinus passivas näidatud kohustuste üldsumma (ÄS § 171 lg 2 p 1) – on negatiivne, s.t äriühingu kohustused ületavad tema omakapitali, annab põhjendatud aluse kahelda selle äriühingu maksejõulisuses. Samuti on netovara negatiivsus üks asjaolu, mida tuleb võlgniku maksejõulisuse hindamisel kindlasti arvesse võtta. Samas ei saa sellest, et äriühingu netovara on negatiivne, automaatselt järeldada, et äriühing on pankrotiseisus /.../ Lisaks juhib Apellant tähelepanu, et koosseisus KarS § 385¹ ei ole kohus mingil määral analüüsinud koosseisu subjektiivset külge, millisest johtuvalt tuleb lugeda, et Kohtuotsuses puuduvad põhjendused (KrMS § 339 lg 1 p 7).

3.5. Süüdistus KarS § 373 järgi.

3.5.1. KarS § 373 sätestab vastutuse seaduses või kohtulahendis ettenähtud ärikeelu või teataval erialal või ametikohal töötamise keelu rikkumise eest, kui puudub käesoleva seadustiku §-s 329 sätestatud süüteo koosseis. H.L tunnistati süüdi KarS § 373 sätestatud kuriteos, s.o selles, et tema rikkus teadvalt talle seaduse alusel kohaldatud ärikeeldu. Kohus tugines H.L' süüditunnistamisel lisaks hoiatusmäärustele ühingute sundlõpetamiseks veel alljärgnevatele tõenditele – Harju Maakohtu ja registriosakonna vastused, millistest nähtub, et H.L' ei ole esitanud avaldust loa saamiseks osaleda äriühingute juhtimises ega konkreetsetes registriasjades pöördunud registriosakonna poole; H.L' pankrotihalduri UT' vastus järelepärimisele, millisest selgub, et pankrotihaldur on korduvalt H.L' teavitanud, et võlgnikul on õigus juhatuse liikmena tegutseda üksnes kohtu loal ja kohtule peab vastava taotluse esitama võlgnik – vastava dokumendi osas juhib Apellant tähelepanu asjaolule, et mitte ühestki tõendist ei tulene, kas ja millal, millisel viisil on UT enda 27.05.2010.a kuupäeva kandva kirja H.L-ile ja MP'le edastanud ja kas ja millal viimatinimetatud nimetatud kirja kätte said (II kd, tlk 247). Sentimento OÜ osas on H.L' pidanud kirjavahetust kohtusekretäri ja seoses sellega on tuvastatav tema staatus juhatuse liikmena. Vastavalt Maksu- ja Tolliameti teatistele on ülalnimetatud ühingutel esitamata deklaratsioonid ja registrist saadud teabe kohaselt on esitamata ka majandusaasta aruanded. Maksu- ja Tolliamet ning registriosakond on teavitanud, et H.L poolt ei ole peale pankrotimenetluse alustamist neile ühtegi dokumenti esitanud. Nendest asjaoludest tulenevalt tegi kohus järelduse, et vaatamata pankroti väljakuulutamisele jätkas H.L tegutsemist ülalnimetatud ühingute juhtorgani liikmena ega taotlenud kohtult selleks luba. Apellant märgib seejuures, et vastupidiselt kohtu seisukohale tõendavad asjaolud, et H.L-iga seotud ettevõtted, millised on toodud süüdistuses, ei esitanud Maksu- ja Tolliametile deklaratsioone ning äriregistrile majandusaasta aruandeid, et nimetatud ettevõtetel puudus reaalne majandustegevus, mistõttu ei saa H.L' süüdi mõista ärikeelu rikkumises, kuivõrd on selge, et ta ei ole vastavate äriühingute juhtimisega tegelenud. Kohus jätab tähelepanuta kaitsja poolt esitatud tõendi, s.o 05.01.2011.a dokumendi, (V kd, tlk 50), millise kohaselt H.L taotles luba ettevõtlusega tegelemiseks. Kohtunik Maie Seppo seletuse ja kohtumääruse kohaselt taotles H.L kohtult luba ja sai loa tegutsemiseks ja töötamiseks konkreetsetelt Vene Föderatsiooni äriühingus, muudes äriühingute tegutsemiseks ei ole H.L luba taotlenud. Tunnistajad TM' ja K M' kui ülalnimetatud ühingutega seotud isikute ütluste kohaselt ei ole H.L pöördunud ka nende poole enda tagasikutsumiseks.

Apellant on seisukohal, et käesoleval juhul on kohus H.L' põhjendamatult süüdi tunnistanud temale esitatud süüdistuses KarS §-s 373 ettenähtud kuriteos. H.L'

pankrotimenetlus toimus ajavahemikus 05.10.2009.a kuni 28.10.2011.a, millal Harju Maakohus lõpetas H.L.' pankrotimenetluse ja vabastas pankrotihalduri kohustustest. Apellant peab vajalikuks märkida, et 05.10.2010.a kohtuotsuse motiveerivas osas ega resolutsioonis ei ole tehtud mitte ühtegi viidet ärikeelule või PankrS §-le 91 lg1. H.L-ile esitatud süüdistuses käsitleti ühtekokku 5 ühingut, mistõttu pidi kohus oma otsuses analüüsima iga ühingut iseseisvalt, sh analüüsima, millisel ajal oli H.L-iga konkreetse ühingu juhatuse liige ning millal vastavalt seaduses või põhikirjas sätestatule tema volitused lõppesid. Kohtuotsuses sellist analüüsi ei ole. Samuti ei selgu Kohtuotsusest, millal süüdistuses kirjeldatud kuritegu toime pandi, millise eest H.L süüdi tunnistati ja teda karistati 1 (ühe) kuulise vangistusega. Kuivõrd süüdistuses puuduvad viited kuriteo toimepanemise ajale, siis on tegemist puuduliku süüdistusega, millise alusel isiku süüditunnistamine ei ole lubatav. Apellant analüüsib alljärgnevalt iga süüdistuses nimetatud ühingu kohta avalikus registris ja kohtutoimikus olevat teavet.

3.5.2. OÜ Sentimento. H.L sai OÜ Sentimento juhatuse liikmeks vastavalt äriregistri avalikule teabele 07.05.2004.a ning sellest tulenevalt lõppesid tema volitused 06.05.2007.a vastavalt ÄS §-le 184 lg 2, milline sätestab, et juhatuse liige valitakse tähtajaliselt kuni kolmeks aastaks, kui põhikirjas ei ole ette nähtud muud tähtaega. Põhikirjaga ei või ette näha, et juhatuse liikme ametiaeg on pikem kui viis aastat. Juhatus liikme ametiaja pikendamist ei või otsustada varem kui üks aasta enne ametiaja kavandatavat möödumist ja pikemaks ajaks, kui on seaduses või põhikirjas ettenähtud ametiaja ülemmäär. Äriregistrisse kantud juhatuse liikme ametiaja pikendamise otsus tuleb esitada viivitamata äriregistri pidajale (vastav redaktsioon kehtis kuni 01.01.2011.a). Käesoleval juhul OÜ Sentimento põhikiri teisiti ei sätestanud. Puuduvad tõendid selle kohta, et OÜ Sentimento osanikud on H.L' volitusi pikendanud, mistõttu tuleb esitatud süüdistusest välja jätta OÜ Sentimentot puudutav osa juba ainuüksi sellel põhjusel, et H.L' ei olnud pankroti väljakuulutamise ajal ega hilisemalt OÜ Sentimento juhatuse liige ja sellest tulenevalt ei saanud ta objektiivselt rikkuda ärikeeldu. Asjaolu, et juhatuse liikme volitused ei pikene ilma kahepoolse tahteavalduseta on kinnitanud ka Riigikohtu kriminaalkollegium otsuses kohtuasjas nr 3-1-1-61-09. Eeltoodust tulenevalt ei ole OÜ Sentimento osas tõendina kasutatavad Harju Maakohtu kohtusekretäri toimunud e-kirjavahetus, hoiatusmäärus sundlõpetamiseks OÜ-le Sentimento, millise kättesaamise kohta OÜ Sentimento poolt puuduvad ka igasugused tõendid, samuti ei ole vastavat kohtumäärust edastatud H.L-ile.

3.5.3. OÜ Judomedia Productions. H.L-i kui OÜ Judomedia Productions juhatuse liikme volitused lõppesid vastavalt avalikule äriregistri teabesüsteemile 15.06.2010.a (II kd, tlk 242 jj), s.o ÄS § 184 lg 2 sätestatud kolmeaastase tähtaja möödumisel. Pärast H.L' juhatuse liikme volituste lõppemist ei olnud äriühingul ühtegi juhatuse liiget. Nimetatud teave oli olemas nii äriregistri kui ka kohtul. Kohtule ei ole esitatud ühtegi tõendit, milline kinnitaks H.L' volituste pikendamist pärast 15.06.2010.a. 09.03.2010.a koostas kohtunikuabi OÜ-le Judomedia Productions hoiatusmääruse sundlõpetamiseks, millises paluti määrata isik, kellel on õigus olla seadusest tulenevalt juhatuse liige. Täitmise tähtajaks määrati 180 päeva (registriasi Ä10104246/M3). Vastav hoiatusmäärus on väljastatud 09.03.2010.a. Puuduvad igasugused andmed, et OÜ Judomedia Production on tavapostiga 09.03.2010.a väljastatud määruse kätte saanud (II kd, tlk 230), samuti ei ole H.L-ile vastavat määrust saadetud. Seega lõppesid H.L' volitused ajal, mil äriühingule oli määratud tähtaeg juhatuse vastavusse viimiseks seaduse nõuetega, vaatamata sellele on registripidaja pärast H.L' volituste lõppemist esitanud kuriteokaebuse ja tuginenud nimetatud äriühingu osas jätkuvale ärikeelu rikkumisele 05.10.2010.a seisuga. Väärib märkimist, et vastavalt äriregistri avalikule teabele tegi register juba 22.01.2010.a hoiatusmääruse registrist kustutamiseks seoses majandusaasta aruande esitamata jätmisega, kusjuures nimetatud määruse alusel oli võimalik äriühing registrist kustutada 06.05.2010.a. Tegelikult kustutati äriühing registrist 19.05.2011.a, s.o enne süüdistuse esitamist (avalik teave, milline on kättesaadav äriühingu menetlusteabena).

3.5.4. ITM Haabersti OÜ. H.L' kui juhatuse liikme volitused lõppesid vastavalt avalikule äriregistri teabesüsteemile 26.04.2010.a (II kd, tlk 240) ÄS § 184 lg 2 sätestatud kolmeaastase tähtaja möödumisel. Alates H.L' volituste lõppemisest ei olnud äriühingul ühtegi juhatuse liiget. ITM Haabersti OÜ suhtes koostati hoiatusmäärus sundlõpetamiseks 12.03.2010.a, millise kohaselt pidi äriühing tagama, et tema juhatuse koosseis vastaks seadusele, s.o anti tähtaeg juhatuse koosseisu nõuetega vastavusse viimiseks 180 päeva (registriasi Ä10107837/M5). Hoiatusmäärus, milline on väidetavalt edastatud ITM Haabersti OÜ-le e-postiga aadressil [XXXXXXXXXXXXXXXX](#) kättesaamise kohta andmed puuduvad (II kd, tlk 231), H.L-ile ei ole vastavat määrust saadetud. Seega lõppesid H.L' volitused ajal, mil äriühingule oli määratud tähtaeg juhatuse vastavusse viimiseks seaduse nõuetega, kuid vaatamata sellele on registripidaja pärast H.L' volituste lõppemist esitanud kuriteokaebuse ja tuginenud nimetatud äriühingu osas ärikeelu rikkumisele. Tuleb märkida ka seda, et vastavalt äriregistri avalikule teabele tegi register juba 22.01.2010.a hoiatusmääruse registrist kustutamiseks seoses majandusaasta aruande esitamata jätmisega, kusjuures nimetatud määruse alusel oli võimalik äriühing registrist kustutada 06.05.2010.a.

3.5.5. MTÜ Spordiklubi Condor. Vastavalt MTÜ Spordiklubi Condor põhikirja p 4.10 (kättesaadav elektroonilisest registrist) pidi klubil olema vähemalt 2 juhatuse liiget. Vastavalt registrikaarti väljatrükile oli alates 20.04.2009.a s.o ajast, mil lõppesid spordiklubi juhatuse liikme TM' volitused ainult 1 juhatuse liige – H.L' Vastavalt põhikirjas sätestatule pidi registripidaja pärast TM' juhatuse liikme volituste lõppemise kohta kande tegemisest, tegema MTÜ-le Spordiklubi Condor ettepaneku viia juhatuse liikmete arv vastavusse põhikirja sätestatuga ning andma vastavateks toiminguteks tähtaja. Peale selle tähtaja möödumist ning puuduste kõrvaldamata jätmist tulnuks ühing registrist kustutada ja ärikeelu rikkumine oleks H.L' poolt olnud võimatu. Kuna H.L' oli ainus juhatuse liige, siis puudus tal võimalus pärast pankroti väljakuulutamist esitada avaldus kannete tegemiseks s.o kannete kustutamiseks, millised on tema isikuga seotud ÄS § 58 lg 3 alusel (viitega mittetulundusühingute seaduse (edaspidi MTS) §-le 76). 11.03.2010.a koostas kohtunikuabi hoiatusmääruse sundlõpetamiseks MTÜ-le Spordiklubi Condor, millise kohaselt tuleb MTÜ-l H.L tagasi kutsuda ja määrata juhatuse liige, kellel on seadusest tulenev õigus olla juhatuse liige. Kanne tuleb teha MTS § 10 lg 2 alusel (registriasi M19934641/M4). Hoiatusmääruse kättetoimetamise kohta andmed puuduvad - kiri on tagastatud 22.03.2010.a, tagastamise põhjus – jäetud postkasti (II kd, tlk 227), H.L-ile ei ole kõnealust määrust saadetud. Vaatamata sellele, et registripidaja oli määrusega sätestanud, et tal on õigus, juhul, kui puuduseid ei kõrvaldata, ettevõtte registrist kustutada, ei tee register seda, vaid esitab olukorras, millises kustutamine on registri poolt igati õigustatud, kuriteokaebuse. 01.07.2009.a jõustus MTS § 28 lg 1¹, millise kohaselt juhatuse liige valitakse tähtajaliselt kuni kolmeks aastaks, kui põhikirjas ei ole ette nähtud muud tähtaega. Põhikirjaga ei või ette näha, et juhatuse liikme ametiaeg on pikem kui viis aastat. Juhatuse liikme ametiaja pikendamist ei või otsustada varem kui üks aasta enne ametiaja kavandatavat möödumist ja pikemaks ajaks kui seaduses või põhikirjas ettenähtud ametiaja ülemmäär. Registrisse kantud juhatuse liikme ametiaja pikendamise otsus tuleb esitada viivitamata registripidajale. Nimetatud sätet analüüsides on teadmata, kas ja millises ajast alates H.L' volitused lõppesid ning kas ta vaatamata registrikaardil olevale kandlele oli juhatuse liige, arvestades, et tema volituste tähtaeg oli alanud 07.10.1998.a.

3.5.6. MTÜ Spordiklubi Judokan. MTÜ Spordiklubi Judokan asutati 02.03.2009.a kahe isiku, s.o K M ja H.L' poolt, kes olid ka MTÜ juhatuse liikmed. 09.03.2010.a tehti hoiatusmäärus registrist kustutamiseks juhul, kui 6 kuu jooksul ei vii MTÜ oma juhatuse liikmete koosseisu vastavusse MTS-s sätestatud nõuetega (registriasi 10126058/M1). Hoiatusmäärus on saadetud MTÜ-le lihtpostiga ja ühtegi kinnitust selle kättesaamise kohta ei ole (II kd, tlk 228), H.L-ile seda määrust saadetud ei ole. Tegelikult teadmata põhjustel MTÜ-t registrist ei kustutatud, vaid otsustati alustada kriminaalmenetlust H.L' suhtes. Märkimist väärib, et register on ex

officio kandega 20.03.2012.a lõpetanud K M' volitused MTS § 82 ja ÄS § 61 alusel, kuid H.L on jätkuvalt ka pärast vastava kande tegemist jäänud juhatuse liikmeks.

3.5.7. Kuivõrd tegemist on kolme äriühingu ja kahe mittetulundusühinguga, tuleb analüüsida ÄS ja MTS sätteid, millised käsitlevad ühingute juhtimist, juhatuse liikmete tagasikutsumist ja registrisse kannete tegemist sh registrist kustutamist. Nagu eelpool viidatud, ei ole süüdistuses nimetatud teo toimpanemise aega, mistõttu on Apellandil võimatu tugineda konkreetse õigusnormi redaktsioonile, sest alates 05.10.2010.a (H.L' pankroti väljakuulutamise) kuni süüdistuse esitamiseni ja/või juhatuse liikme volituste lõppemiseni ja/või ühingu registrist kustutamiseni on reguleeritud õigussuhteid erinevalt. Ebaselge on ka see, milline tähendus oli kohtule käesoleva teo analüüsimisel eelnimetatud hoiatusmäärustel sundlõpetamiseks ja nendes sätestatud tähtaegadel. ÄS § 61 lg 2 ja MTS § 82 lg 2 – on kooskõlas TsMS §-s 594 sätestatuga, millise kohaselt, kui kande tegemiseks on vajalik isiku avaldus või nõusolek, asendab seda ka jõustunud või viivitamatule täitmisele kuuluv kohtulahend, millega on tuvastatud isiku kohustus kande tegemisele kaasa aidata, või õigussuhe, millest tulenevalt tuleb kanne teha. Seega oli pärast pankrotimääruse saamist registripidajal õigus ja võimalus äriregistrisse kantud äriühingute ja mittetulundusühingute registrisse kantud mittetulundusühingute puhul teha *ex officio* kanne H.L' kui juhatuse liikme volituste lõppemise kohta. Väärrib märkimist et sellise kande on registripidaja teinud MTÜ Judokan juhatuse liikme K M' osas 20.03.2012.a (MTÜ Judokan avalik menetlusteave). Kohus on jätnud tähelepanuta, et H.L' pankroti väljakuulutamise ajal kehtinud ÄS § 58 lg 3 sätestas, et äriregistrisse ei tehta kannet, kui ärikeelu all olev või ettevõtluskeelu saanud isik on kandeavaldusele alla kirjutanud või andnud selleks volituse või ta on osalenud avalduse aluseks oleva nõukogu otsuse tegemises või kui taotletakse tema kandmist registrisse juriidilise isiku juhatuse liikme, täisosaniku, prokuristi, likvideerija või pankrotihaldurina. Alates 15.11.2009.a kehtib ÄS § 58 lg 3 järgnevas redaktsioonis: äriregistrisse ei tehta kannet, kui ärikeelu all olev või ettevõtluskeelu saanud isik, välja arvatud osaühingu osanik, kes ei ole samaaegselt juriidilise isiku juhtorgani liige, on kandeavaldusele alla kirjutanud või andnud selleks volituse või on osalenud avalduse aluseks oleva nõukogu otsuse tegemises või kui taotletakse sellise isiku, kaasa arvatud osaühingu osaniku kandmist registrisse juriidilise isiku juhatuse liikme, täisosaniku, prokuristi, likvideerija või pankrotihaldurina. Viidatud sättest tulenevalt ei saanud H.L ise pöörduda kande tegemiseks äriregistri poole. Kuna ta oli pankrotivõlgnik, siis puudus tal nii osanikuna kui juhatuse liikmena õigus osanike koosoleku kokkukutsumiseks selleks, et muuta juhatuse koosseisu. Süüdistuses nimetatud äriühingute osaniku seaduslikuks esindajaks oli pankrotihaldur UT, kes oli olemasolevast olukorrast teadlik, sest kooskõlas PankrS §-ga 35 lg 1 p 3 oli füüsilisest isikust võlgnik kaotanud õiguse teha tehinguid seoses pankrotivaraga ja juhindudes PankrS §-st 36 lg 1 läks pankroti väljakuulutamise võlgniku õigus pankrotivara valitseda ja käsutada üle pankrotihaldurile, seega pidi osanike koosoleku kokku kutsuma UT. Juhul, kui UT võlgniku esindajana oli teadlik H.L-ile kohaldunud ärikeelust, siis selleks, et tagada igakülgset nii võlgniku kui ka võlausaldajate huvide kaitset, pidi pankrotihaldur igal juhul osaniku esindajana ja olukorras, millises äriühingul alates H.L' pankroti väljakuulutamisest juhatuse liikmed puudusid, tegema kõik, et tagada pankrotivarasse kuuluva osa väärtuse säilimine ja selleks äriühingute toimimine vastavalt ÄS-s sätestatule. Selleks pidi pankrotihaldur osaniku seadusliku esindajana kokku kutsuma osanike koosoleku eelkõige selleks, et tagada uue juhatuse liikme valimine ja selleks, et pankrotivõlgnik juhatusest tagasi kutsuda. Sellises olukorras, kus juhatuse liikme tagasikutsumise avalduse saab esitada osanike koosolekule, kelle kokkukutsumise õigust ärikeelu all oleval isikul ei ole, puudub pankrotis oleval füüsilisel isikul endal võimalus realiseerida kohtuotsuses viidatud ÄS §-s 184 lg 7 sätestatut. Osaniku esindaja UT (H.L' määranud organi osanike koosoleku hääleõiguslik osaleja) oli teadlik vajadusest H.L tagasi kutsuda ja valida uus juhatuse liige, kuid pankrotihaldur ei reageerinud sellele mingilgi viisil. H.L ei olnud võimalik äriregistripidajale, vastavalt ÄS §-s 58 lg 3 sätestatule, kande tegemise aluseks olevat avaldust esitada.

3.5.8. Nagu eelpool märgitud, on kuriteo toimepanemise aeg oluline süüdistuses nimetatud mittetulundusühingute osas. Kohus on Kohtuotsuses teinud viite alates 15.11.2009.a (peale pankroti väljakuulutamist jõustunud) MTS-le, kuid jätnud tähelepanuta, et pankroti väljakuulutamise ajal ei kehtinud kohtu poolt viidatud MTS §-s 28 lg 3¹ sätestatu ja juhatuse liikmel puudus võimalus tagasi astuda, sest see oli võimalik ainult tagasi kutsuda. MTÜ-de puhul reguleeris kuni 15.11.2009.a juhatuse liikmete määramist ja tagasikutsumist MTS § 19 lg 1 p 2, millise kohaselt kuulus üldkoosoleku pädevusse juhatuse liikmete määramine ja tagasikutsumine. MTS § 28 lg 2 sätestas, et juhatuse liikme võib liikme määranud organi otsusega igal ajal, sõltumata põhjusest, tagasi kutsuda, kusjuures temaga sõlmitud lepingust tulenevad õigused ja kohustused lõpevad vastavalt lepingule. Apellandile jääb arusaamatuks, millisel põhjusel rakendas kohus sätet, milline ei kehtinud pankroti väljakuulutamise ajal ja luges karistatavaks H.L' käitumise mittetulundusühingute osas, põhjendades seda sellega, et H.L' ei esitanud avaldust enda tagasikutsumiseks.

3.5.9. Apellant on seisukohal, et KarS § 373 eesmärgiks ei saa olla mõistlikkuse põhimõttele tuginedes füüsilisest isikust pankrotivõlgniku, kes on ühingu juhtorgani liige, kriminaalkorras karistamine pankrotiotsuse väljakuulutamisele järgnevalt päevast ja seda päevani, mil ta volitused otsustatakse kas *ex officio* kande alusel, valinud organi otsusega või sundlõpetamise määruse alusel registris lõpetada. Nagu eelnevalt viidatud, siis pankrotivõlgniku enda avalduse alusel ühtegi kannet registrisse teha ei ole võimalik. Samas realselt selline süüteo inkrimineerimise võimalus on, sest PankrS § 91 sätestatud keeld hakkab toimima pankrotiotsuse tegemisest (viivitamatu täitmine) ja KarS § 373 sätestab vastutuse seaduses või kohtulahendis ettenähtud ärikeelu rikkumise eest. On selge, et kohtulahendit tegutsemise lubamiseks ei tee kohus pankrotiotsusele järgnevalt päevast. Küsimus on selles, millal ja millisest ajast nimetatud rikkumine on kriminaliseeritud. Käesoleval juhul ei ole selge ja esitatud süüdistusest ja Kohtuotsusest ei selgu, milline on kuriteo toimepanemise aeg, millal H.L vähemalt kaudse tahtlusega rikkus ärikeeldu. Kuna Apellant eelpool väitis, et objektiivselt ei ole võimalik PankrS §-s 91 kohustust täita viivitamatult, siis isiku käitumisele hinnangu andmiseks tuleb analüüsida, kas ja millised on tema kohustused ärikeelu rakendamisel. Nagu eelpool viidatud, on seaduses sätestatud võimalused avaliku võimu (registripidaja) poolt nende isikute registrist kustutamiseks, ilma isiku enda tahteavalduseta. Kui seadusandja on sellise võimaluse ettenäinud, siis millised on juhud, millal registripidaja seda võimalust kohaldab ning millistel juhtudel on tal õigus see võimalus kohaldamata jätta ning esitada kuriteokaebusi isikute kriminaalvastutusele võtmiseks. Kui käesoleval juhul oleks registripidaja rakendanud temale seadusega antud õigust ja jõustunud kohtulahendi alusel lõpetanud H.L' volitused juhatuse liikmena, oleks välistatud H.L kriminaalmenetlus vastavas süüdistuses.

Ei ole objektiivselt võimalik, et tegevuse kriminaliseerimine algab pankroti väljakuulutamisest. Seega peab nii süüdistaja kui kohus määratlema aja, millal isik oli kohustatud teatud toiminguid tegema, mil viisil ta pidi neid tegema ja millised kohustused ta peab täitmata jätma, et tema tegevust oleks võimalik käsitleda KarS § 373 alusel kuriteona. Teadmata teo toimepanemise aega ja asjaolusid, ei ole võimalik realiseerida kaitseõigust. Seega peaks nimetatud sätte kohaldamiseks olema sätestatud konkreetne aeg, millal isik võib teha või peab tegema toiminguid ärikeelu täitmiseks ja määratletud peab olema konkreetne kord, kes, millal ja millisel moel isiku tagasi kutsub s.o kes konkreetselt rakendab meetmeid isiku ärikeelu tagamiseks/täitmiseks.

Kuna selline aeg on määratlemata on kohus jätnud ka põhjendamatu tähelepanuta H.L-i 05.01.2011.a esitatud avalduse, millises ta taotleb luba ettevõtlusega tegelemiseks. Loas puuduvad igasugused viited konkreetsetele ühingutele. Seega on äärmiselt meelevaldne kohtu seisukoht, et see taotlus on esitatud ja rahuldatud üksnes Venemaa osas. Jääb arusaamatuks, millisel põhjusel on kohus vastavat taotlust tõlgendanud H.L' kahjuks, kuivõrd vastavast 05.01.2011.a taotlusest tuleneb selgelt „Mina, H.L' taotlen Harju Makakohtult ettevõtlusega tegelemise luba“ (V kd, tlk 50). Asjaolu, et kohtunik rahuldab vastava taotluse kitsendavalt, osaliselt, andes Indrek

H.L-ile loa töötada Venemaa äriühingus, ei väära asjaolu, et H.L' soovis tegeleda ettevõtlusega üldiselt.

3.6. Lisaks peab Apellant vajalikuks märkida, et käesoleval ajal on Vabariigi Valitsus Riigikogule edastanud eelnõud karistusseadustiku muutmiseks, milliseid muudatusi kavatakse jõustada 01.01.2015.a, nimetatud eelnõu kohaselt on tehtud ettepanek dekriminaliseerida KarS § 373, § 380 ja § 385¹.

3.7. TE ütlused ja roll kriminaalmenetluses. Kohtuotsuse kohaselt on maakohus arvestanud ühe tõendina, millisele erinevates Kohtuotsuse põhjendustes viitab (nt lk 26, 28, 32, 34, 39, 47) HPSK pankrotihalduri, tunnistaja TE ütluseid, samuti erinevaid TE poolt edastatud, koostatud dokumente, millised seonduvad HPSK pankrotimenetlusega. Nii on kohus TE ütlustega (Kohtuotsuse lk 34) tõendatuks lugenud, et „*HPSK raamatupidamine ei võimaldanud tuvastada, kelle vastu konkreetselt ja millises summas tuleks esitada varalise kahju tekitamise nõue, sest pole võimalik üheselt kindlaks teha, kas kulude hulgas kajastatud arved kuuluvad tegelikult HPSK kulude hulka. Kahtlusi tekkis ka kuludokumentide osas, sest neile ei olnud märgitud, kelle kuludega on tegemist, kes neid kulusid aktsepteeris. Tunnistaja pankrotihaldurina ei tutvunud kõigi raamatupidamisdokumentidega, kuna neid oli palju, tutvus vaid nende dokumentidega, millele erikontrolli teinud audiitor viitas. Palju probleeme oli selliseid, mida tunnistaja hinnangul alustav ettevõtte ei tohiks lubada, näitena toob tunnistaja kohviku Bellavista Grupp OÜ poolt esitatud arvete tasaarveldamist. Palju probleeme oli ka seoses kassa pidamisega, vahepeal oli kassa miinustes, väljamakseid tehti sellistes rahaühikutes, mis ei ole Eestis kehtivad. Kokkuvõtvalt selgitas tunnistaja E kohtule, et temale pankrotihaldurina oli HPSK raamatupidamise kontrollimine ja kulude seostamine HPSK majandustegevusega raskendatud, kuna kuludokumentidel ei olnud kirjas, mille jaoks seda kulu on sooritatud, kes sooritas, kui kuludokument saabus raamatupidamisse, siis kes selle eest raha kätte sai, seda ei olnud raamatupidamisest võimalik aru saada“.* Samas on TE kinnitanud, et siiski esitas nõude H.L-i pankrotimenetluses, vastates küsimusele: „*Esitasite H.L-i vastu nõude 130 000 eurot pankrotimenetluses? jaatavalt ning selgitades, et „See nõue baseerus sellel, et H.L oli võtnud HHL Grupilt laenu, siis ta võttis suuremas summas ja väidetavalt mingi aeg osa laenu, mida ta hetkel omaks tarbeks ei kulutanud, selleks maksis ka töötajatele palka. Need summad kokku liites moodustasid minu nõude, tema nõue minu vastu oli menetluses selles summas. Aga minu nõue tema vastu oli tõenäoliselt audiitorkontrollist tulenev kahjunõue /.../ HHL Grupi poolt anti laen sihtotstarbel toetada HPSK-d, aga see raha ei jõudnud HPSK-sse“* (IV kd, tlk 5, 12). Apellant peab vajalikuks siinkohal vajalikuks rõhutada, et HPSK AS Swedbank pangakonto väljavõttest (I kd, tlk 80 jj) nähtub, et 07.12.2007.a on H.L kandnud üle HPSK-le 3,000,000.00 EEK selgitusega „*LAEN*“. Arvestades TE väidet, millisest saab järeldada, nagu oleks H.L' span class 2 HHL Pühm OÜ-lt saadud laenu kulutanud oma tarbeks, soovib Apellant esitada väljavõtte H.L' pangakontost 07.12.2007.a ülekannete kohta (**lisatud**). Vastavast konto väljavõttest nähtub, et HHL Rühm OÜ on kandnud 07.12.2007.a H.L-ile 3,000,000.00 EEK selgitusega „*Laenuleping 07.12.2007*“, milline summa on 07.12.2007.a üle kantud HPSK-le ning nimetatud summast on HPSK tasunud erinevaid arveid, samuti maksnud töötajatele töötasusid. Seega on täiesti ebaõiged ning dokumentaalsete tõenditega ümber lükatud TE ütlused, millised puudutavad HHL RÜHM OÜ-lt laenu kasutamist. TE on puutuvalt asjaolusse, et tema kui pankrotihaldur üritas kontrollida vastavat personaaltreeningu koolitust korraldanud Austria Vabariigi ettevõtete kohta järgmised ütlused: „*Kas teie pankrotihaldurina võtsite ühendust nende firmade esindajatega, kellele väidetavalt neid sularahamakseid tehti ja proovisite saada ka neilt selgitust asjaolude kohta? – Me katsusime Austria äriregistri ühendust võtta ja küsida, kas sellised ettevõtted seal tegutsevad ja kas need on olemas. Ma sain vastuseks, et neid ei ole, kumbagi. Kas te ettevõtete endaga proovisite ühendust võtta? – Neid ettevõtteid ei olnud olemas. Aadressid oli ju. – Kirjutasime jah, kiri tuli tagasi. Aga kas te ühendust proovisite võtta? – Jah*“. Apellant on eelnevalt viidanud, et vaatamata kohtus

antud ütlustele puutuvalt erinevatesse pöördumistesse Austria Vabariigi ettevõtete poole, ei ole sellekohaseid tõendeid kohtule esitatud –teadmata põhjusel ei ole TE menetlejale esitanud ega menetleja TE'lt nõudnud viimase poolt väidetavalt koostatud päringuid ning postiasutuse tõendeid, millised tõendavad, et antud kirjad tulid tagasi. Samas, tõendab HPSK esindajate ja vastavate Austria Vabariigi isikute vahel peetud kirjavahetus, et isikud eksisteerisid reaalsed ning samuti on vastavas asjaolus võimalik veenduda läbi internetiotsingute, millisesse vastavate isikunimede otsingusse sisestamisel saab erinevaid vasteid, millisest johtuvalt on TE ütlused nimetatud osas ebausaldusväärsed. TE ütlusi on kohus arvestanud ka puutuvalt HPSK negatiivsesse omakapitali (Kohtuotsuse lk 47) „Kohtuistungil tunnistajana üle kuulatud pankrotihaldur TE andis ütlusi selles, et HPSK omakapital läks miinusesse 2007 juuli ning kuigi spordiklubi avati 2007.a septembris, siis olukord ei paranenud, vaid hoopis halvenes. 2007.a majandusaasta aruandele ei olnud audiitor nõus alla kirjutama, kuna tema hinnangul oli ettevõtte sügavas miinuses ja maksejõuetu. Tunnistaja E avaldas kohtus, et hiljemalt 2007 majandusaasta lõpus oleks ettevõtte juhatuse pidanud selgelt aru saama, et nii jätkata ei ole võimalik, kuid siis, kui 2008.a veebruaris saabusid laenu tagasimaksmise tähtajad, uut investorit ei leitud, pidi olema lõplikult selge, et äriühing on püsivalt maksejõuetu. Tunnistaja hinnangul oleks pidanud pankrotiavalduse esitama hiljemalt siis, kui audiitor andis teada, et 2007 majandusaasta on väga halb olnud ja mingit paranemist ei ole loota, see on 2008.a alguses“. Apellant on seisukohal, et TE ütlused ei ole usaldusväärsed ning kohus oleks pidanud need Kohtuotsuse tegemisel kõrvale jätma. Apellant on nimetatud seisukohal erinevatel põhjustel. Esiteks leiab Apellant, et TE ütlused ei ole kooskõlas teiste asjas kogutud tõenditega (sh apellatsiooni p-s 2.3.2. viidatud PV' ütlustega, kes kinnitab, et 2007.a suvel viidi HPSK omakapital nõutavale tasemele täiendava sissemaks tegemisega AS Eesti Talleks poolt), arvestades seejuures, et tegemist on HPSK pankrotihalduriga, kes peab olema kooskõlas pankrotivõlgniku raamatupidamise, majandusnäitajatega. Nii on TE andnud ütlusi seonduvalt MTÜ-ga Spordiklubi Condor „Mis tähendab seda, et HPSK ei saanudki kasumisse minna, kui enamik ruume oli Condorile lihtsalt tasuta antud kasutada. Peale selle, et ta üüri ei maksnud sai ta ka ju laste pearaha, mida linn jagas endale. Kui üldse laste eest maksti Condorisse, siis kõik see raha jäigi Condorisse. Ehk Condor oli nagu selline nagu parasiit või puukfirma, mille oli Perteslonil enda tarbeks antud majja tööle pandud. See ei olnud veel muide kõik. Kui nüüd Condoril jäi veel raha väheks, siis tehti Condorile ülekandeid. Näiteks kui Talleksilt tuli raha laenuks, siis mingi aja pärast see kanti üle Condorile. Selliseid ülekandeid toimus päris mitu korda, laenulepingut ka ei olnud, intressi ei makstud /.../ Condorile on ülekandeid tehtud selliseid, mai 2007 35 000 krooni, mais veel 106 000 krooni. Kuni juunini on Condorile antud laenu 407 000 krooni. Siis on mingite arvete tasumise eest tasutud 50 000 krooni ja veebruarist 2008, kui Talleksilt tuli laenuks summa 208 000 eurot, siis ka sellest enamik läks Condorile. Samas oldi võlgu ehitajale ja seati hüpoteek pankrotivarale, et katta kunagi tulevikus siis ehituse arved“ (IV kd, tlk 5) ning edasiselt küsimusele „Te rääkisite siin ka Condorist ja laenudest, mida on Condorile väidetavalt antud. Kas Condor on ka mingit raha tagasi maksnud, raamatupidamise dokumentide põhjal?“ – „Ta oli nagu koguaeg võlgu, ma ei oska öelda, kas ta mõnikord midagi ka tagasi maksis. Kindlasti sai ta ise rohkem laenu, kui ta vastu laenas. Jah, see on audiitori otsuses kirjas, olen kindel, sest ma ei arva, et see oleks vale aruanne“ (IV kd, tlk 11). Apellant on seisukohal, et analüüsides HPSK Swedbank AS pangakontoväljavõtteid (I kd, tlk 80 jj), milliseid pidi analüüsima ka pankrotihaldur, saab teha järelduse, et MTÜ Spordiklubi Condor on teinud HPSK-le ülekandeid kogusummas 722,700.00 EEK, sh andnud HPSK-le korduvalt laenu, mistõttu on TE vastupidised ütlused ebaõiged. Samuti nähtub PP'i poolt 26.02.2009.a erikontrolli aruande lisast 2, millises on toodud HPSK pearaamatu väljatrükk perioodil 01.01.2007.a kuni 30.06.2008.a, et kõik MTÜ-le Spordiklubi Condor antud laenud on viimase poolt tagasi makstud (I kd, tlk 21). Kohtuistungil on TE vastanud küsimusele „Kas te olete enne 2008 juulit õiguslast nõu AS Eesti Talleksile või sinna gruppi kuuluvatele firmadele?“ – „Mul ei meenu. Mina ise kindlasti ei ole. Kas keegi büroost on, ma ei oska öelda“ (IV kd, tlk 9). Riigikohtu lahendist kohtuasjas nr 3-3-1-38-03 nähtuvalt on TE esindanud Riigikohtus halduskohtumenetluses AS-i Eesti Talleks. Seega on

juba avalikest kohtulahenditest tulenevalt TE andnud kohtus tõele mittevastavaid ütluseid. 25.02.2013.a kohtuistungil on TE tunnistajana vande alla vastanud küsimusele „*Kas te olete ise olnud Floorin'i osanik?*“ järgmiselt, „*Mina ei ole, abikaasa on olnud, kuskil 10 või 20 aastat tagasi*“ (IV kd, tlk 8). HPSK suhtes 28.05.2008.a kohtule võlausaldaja pankrotiavalduse esitanud AS-i Floorin registriandmete kohaselt on TE abikaasa A E olnud AS-i Floorin juhatuse liige perioodil 03.10.1997.a kuni 21.10.1999.a ning TE isiklikult on olnud vastava ettevõtte nõukogu liige ajavahemikul 03.05.1997.a kuni 11.03.2002.a ning tema abikaasa A E perioodil 11.08.1999.a kuni 10.07.2008.a, s.o muuhulgas ajal, millisel esitati AS-i Floorin poolt HPSK pankrotiavaldus. Lisaks on AS-i Floorin aktsionäriks 100 % A E'le kuuluv äriühing Westrex Trade OÜ. TE on vastanud küsimusele „*Kas teie või keegi teie advokaadi büroost valmistas ette dokumente seoses HPSK asukoha muutmise ja uue põhikirja kinnitamisega?*“ – „*Ma arvan küll, et mitte*“ ning küsimusele „*Kas teie suhteliste kellegagi HPSK nõukogu liikmetest enne teie määramist pankroti halduriks?*“ eitavalt (IV kd, tlk 8). Nimetatud ütlused on ebaõiged, arvestades, et kohtutoimikus (V kd, tlk 58) sisaldub elektronkirjade väljatrükk, millisest nähtub, et TE isiklikult elektronpostiaadressilt XXXXXXXXXX on 14.04.2008.a PV'le saadetud elektronkiri teemaga „*Haabersti Perespordikeskuse AS dok äriregistrile*“, millise manuses on olnud nii HPSK uus põhikirja kui ka HPSK aktsionäride üldkoosoleku otsuse projekt. Eeltoodust tuleneb, et TE oli seotud HPSK-ga ning selle pankrotimenetluse kujundamisega juba alates 2008.a aprillist. Lisaks on tunnistaja TM vastanud küsimusele „*Kuidas pankroti protsess hakkas kulgema, millal see juhtus ja kuidas see juhtus?*“ järgmiselt „*Ilmselt hakkas pihta siis kui suurosanik või nõukogu otsustas meil aadressi ära muuta. Mulle saadeti PV poolt edasi TE mingi e-post, kus oli sees uus põhikirja ja vastav äriregistri avaldus. Mõni aeg hiljem tuli V ise meie majja ja seisis mul kõrval, et ma selle elektrooniliselt esitaksin. Selles mõttes selle põhjuseks oli Peetri sõnade kohaselt, kui peaks halvasti minema, see koht oli Kuressaare, kuhu see registreeriti, siis on vähem meedia kära. See oli nagu selline, tol hetkel ei saanud aru aga tagantjäre järgmine samm oli Talleksi poolt laenude ülevõtmine, hüpoteegi ülevõtmine. Siis esitasid nad pankrotiavalduse. Huvitav oli see, et järgmine hetk oli TE juba pankroti haldur. /.../ Selle e-posti järgi võib küll seda järeldada, et toimus eelnev koostöö suuraktsionäri, sest need dokumendid olid järelikult ettevalmistatud TE poolt*“ (III kd, tlk 198). TM on ka kinnitanud, et aktsionäride üldkoosolekut päevakorraga, milline puudutas põhikirja ning asukoha muutmist, toimunud ei ole ning teda vaid kohustati PV' poolt vastavaid dokumente allkirjastama, registrile edastama. TM on andnud ütlusi, et tema hinnangul teenis AS Eesti Talleks poolne laenude ja hüpoteegi ülevõtmine AS Eesti Talleks ettekatsetud tegevust saada HPSK suurimaks võlausaldajaks ning ka hüpoteegipidajaks, „*Vaadates tagantjäre finantseksperptide analüüsi, kuidas see hüpoteek ja laenud on samasse kohta tagasi läinud, siis tundub, et seal on väga planeeritud seda tehtud*“ (III kd, tlk 199). Apellant on apellatsiooni p-s 2.1.2. viidanud, et kahtlustäratavad on ka TE poolt kohtule esitatud dokumendid. Nimelt nähtub Kohtutoimikust, et TE on 04.01.2013.a elektronkirja teel (III kd, tlk 36) kohtule edastanud HPSK 14.04.2008.a aktsionäride kirjaliku otsuse, millisega kinnitati seoses asukohavahetusega äriühingu uus põhikirja uues lisatud redaktsioonis; muudeti äriühingu asukohta ja aadressi, märkides uueks asukohaks Kuressaare linn, Saaremaa ning uueks aadressiks Tallinna 58/ÕB HP, 93818 Kuressaare; esitati äriregistrile sellekohane avaldus aadressiandmete muutmiseks (III kd, tlk 52). Vastavale aktsionäride otsusele on allkirjutanud AS Eesti Talleks esindajana juhatuse liige PV ning OÜ Sentimento esindajana juhatuse liige TM. Apellandile registriosakonna poolt 03.12.2013.a edastatud dokumentidest nähtub, et äriregistrile on esitatud täiesti teistsugune 14.04.2008.a HPSK aktsionäride otsus – lisaks erisusele tekstipaigutuse osas puudub vastaval otsusel väikeaktsionäri OÜ Sentimento esindaja allkiri (nimeliselt on toodud OÜ Sentimento esindajana välja juhatuse liige O.A) ning suuraktsionäri AS Eesti Talleks esindajana on vastavale otsusele alla kirjutanud juhatuse liige MR. Seega on ebausaldusväärsed nii TE ütlused kui ka tema poolt esitatud dokumendid, millisest johtuvalt oleks kohus pidanud jätma Kohtuotsuse tegemisel kõrvale nii TE ütlused kui ka tema poolt esitatud ja koostatud dokumendid, sealhulgas ilma lisadeta ning seeläbi ilma igasuguse tõendikvaliteedita 09.03.2009.a kuriteokaebuse, millise alusel on käesolevat kriminaalmenetlust alustatud (I kd, tlk 1),

samuti TE büroos 27.01.2009.a läbi viidud ning koostatud koosoleku protokoll (I kd, tlk 56 jj). Riigikohtu lahendist kohtuasjas nr 3-1-1-89-06 tuleneb, et kohtuotsuse rajamine ebausaldusväärse tunnistaja ütlustele on käsitatav kriminaalmenetlusõiguse olulise rikkumisena KrMS § 339 lg 2 mõttes, mis toob endaga kaasa kohtuotsuse tühistamise. Kohtuotsusest nähtub, et süüdimõistev kohtuotsus on rajatud suures osas nii TE ütlustele kui ka tema poolt koostatud ja esitatud tõenditele, milliste osas on Apellant apellatsiooni käesolevas punktis toonud välja vastuolud teiste tõenditega – seega on kohus rajanud kohtuotsuse ebausaldusväärsetele tõenditele, milline asjaolu toob kriminaalmenetlusõiguse olulise rikkumisena kaasa Kohtuotsuse tühistamise.

3.8. Apellant leiab, et vaatamata asjaolule, et maakohtu otsus tundub näiliselt pikk, siis tegelikkuses piirdub kohus põhjendustes peasjalikult süüdistuse ümberkirjutamise ning tõendite loetlemisega, milline toob kaasa asjaolu, et kohtu siseveendumus ei ole jälgitav.

3.9. Apellant palub võtta kohtutoimikusse käesoleva apellatsioonile lisatud dokumentaalsed tõendid; palub tühistada Harju Maakohtu 21.05.2013.a kohtuotsus H.L-i süüdimõistmise osas KarS §-de 381¹ lg 2, 380, 385¹ ning 373 järgi ning teha uus kohtuotsus, millega mõista H.L' õigeks KarS §-de 381¹ lg 2, 380, 385¹ ning 373 järgi ning jätta kõik menetluskulud riigi kanda. Alternatiivselt apellant palub tühistada Harju Maakohtu 21.05.2013.a kohtuotsus ja saata kriminaalasi uuesti arutamiseks maakohtule teises kohtukoosseisus.

4. O.A kaitsja esitatud apellatsioonis on seisukohal, et Harju Maakohus on asja lahendamisel oluliselt rikkunud kriminaalmenetlusõigust ja ebaõigesti kohaldanud materiaalsoigust. Otsus vaidlustatakse osas, millega O.A tunnistati süüdi KarS § 381¹ lg 2, KarS § 380 ja § 385¹ järgi, mõisteti välja sundraha ja menetluskulud. Apellatsiooni argumendid on alljärgnevad.

4.1. Süüdistus KarS § 381¹ lg 2 järgi. Süüdistuse kohaselt pani O.A toime raamatupidamise korraldamise nõuete teadva rikkumise, millega on oluliselt raskendatud ülevaate saamine raamatupidamiskohustuslase varalisest seisundist.

4.1.1. Süüdistus raamatupidamise kohustuse rikkumises tugineb olulisel määral kahele raamatupidamise ekspertiisile. Toimikust nähtub, et menetlejale oli üle antud kogu elektrooniline raamatupidamine, kuid seda ei esitatud ekspertiisi läbi viimiseks ekspertdile.

Elektroonilist raamatupidamist kasutas enda ülesannete täitmiseks nt. tunnistaja P, selle olemasolu on kinnitanud süüdistatavad ja AS HPSK-s tööl olnud raamatupidajad. Olukorras, kus raamatupidamine on peamiselt elektrooniline ja vastavas programmis on kõik tehingud kajastatud, kuid raamatupidamist ei esitata raamatupidamiskohustuse ekspertiisi teostanud ekspertidele, ei saa ekspertiisi tulemus olla usaldusväärne. Kohtueelses menetluses korraldati täiendav raamatupidamiskohustuse ekspertiis. Jätkuvalt ei esitatud ekspertidele elektroonilist raamatupidamist, kuigi kaitsja seda esimesel korral toimikuga tutvudes taotles. Seega ei ole ekspertiisi tulemus jätkuvalt arusaadav ega ka õige. Apellant leiab, et raamatupidamise ekspertiisiakt ja täiendekspertiisi akt tuleb jätta kõrvale kui ebausaldusväärsed tõendid, kuna ilmselgelt ei esitatud ekspertidele kõiki vajalikke dokumente.

Esimeses ekspertiisis on toodud esile loetelu rikkumistest, mille kohaselt väidetavalt on hulk dokumente puudu. Väidetavalt on olnud puudu: väljastatud arvete koondid, väljastatud arved, hankijate arvete koondid, Kassadokumendid, Palgaarvestused.

Apellant on seisukohal, et kõik etteheidetud rikkumised on põhjendamatud, kuna kõiki dokumente koostati elektrooniliselt (MS Excel) ning on selliselt ka säilitatud. (RS §7 lg 4 ja RS §12 lg 5). Kõikide dokumentide koondtabelid olid olemas raamatupidaja arvutis ning kajastatud raamatupidamisprogrammis, mida ekspertidele uurimiseks aga ei esitatud.

Uues ekspertiisiaktis on esitatud võrreldes esimesega osaliselt teistsugused etteheited. Küsimus, kas ülevaate saamine raamatupidamiskohustuslase varalisest seisundist on või ei ole oluliselt

raskendatud, on normatiivne otsustus. Apellant ei ole nõus ekspertide järeldustega ja leiab, et mõlemad asjas läbiviidud ekspertiisid on ebausaldusväärsed.

4.1.2. Kohtuotsuse motiveering kordab olulises osas süüdistusakti teksti. Apellant leiab, et kohus on jätnud kõnealuse süüdistusepisoodi puhul hinnangu andmata olulistele tõenditele, samuti keskendunud asjaoludele, millel ei ole asja lahendamisel olulist tähendust ja veelgi enam – neid asjaolusid on tuvastatud ebaõigesti. Kohus on leidnud, et ei ole võimalik kontrollida AS HPSK raamatupidamisandmete õigsust, so kuludokumentide seotust ettevõtte majandustegevusega. Antud etteheide aga ei ole seotud raamatupidamisega. Vaidlust ei ole asjaolu üle, et AS HPSK on kõik süüdistusaktis toodud kulud kandnud (nähtub muu hulgas pangakonto väljavõttest ja asitõendite kaustadest) ja need on raamatupidamises kajastatud. Seega raamatupidamisandmed on õiged, s.t. need kulud on kantud ja kajastatud raamatupidamises vastavalt väljamaksetele. Küsimus, kas kulud olid või ei olnud põhjendatud, ei oma aga mitte mingit seost raamatupidamisega, ehk asjaolu, kas pankrotihaldur või prokurör või keegi kolmas peab neid põhjendatuks ja ettevõtlusega seotuks või mitte, ei mõjuta seda, et vastavad kulud on tehtud ja kajastatud raamatupidamises.

Analoogselt on kohus leidnud, et ei ole tõendatud ürituste korraldamisega seotud kulutuste seotus AS HPSK ettevõtlusega. Kaitsja leiab, tegemist ei ole raamatupidamisliku küsimusega. Kui kulud on tekkinud ja äriühing vastavad väljamaksed teinud, siis tuleb need raamatupidamises kajastada. Seda on tehtud. Kohtuliku arutamise raames on aga ilmnenu, et see väide on ilmselgelt vale. Tunnistaja M, M ja süüdistatavad on andnud põhjalikke ütlusi seoses ürituste korraldamisega. Iga ürituse jaoks koostati eraldi eelarve (vt. asitõendite kaust 12), milles kajastati eeldatavad kulutused. Iga üritusega korrespondeerus ka tulu, mille osas on kõik asjast teadlikud isikud andnud selgitusi, et üritused olid kasumlikud. Seega ilmselgelt oli ürituste korraldamine ja nendega seotud kulud seotud AS HPSK ettevõtlusega. Kõnealuses küsimuses ei ole kohus arvestanud tunnistaja M ja M ütlustega, mis lisaks kirjalikele dokumentidele kinnitavad tõde.

4.1.3. Maakohus on ka leidnud, et osadel raamatupidamise algdokumentidel ei ole raamatupidamiskirjendiga seostatavat järjekorranumbrit, mistõttu on raskendatud kõrvutamise pearaamatuga. Kaitsja märgib, et kõnealune etteheide pärineb ekspertiisiaktist, kuid on oma sisult vale. Kui raamatupidamise algdokumendi alusel tehakse kanne raamatupidamisregistrisse, siis HansaWorld programm tekitab sellele automaatselt järjekorranumbri. Antud juhul seda järjekorranumbrit ei olnud kirjutatud algdokumendile. Samas sisestades raamatupidamisprogrammi algdokumendist ükskõik millise näitaja – kuupäev, tehingu summa, tehingu vastaspool vms, on vastav kanne pearaamatust kohe leitav, selle leiab sekunditega. Seega ei ole mitte mingil viisil raskendatud algdokumentide kõrvutamine pearaamatuga. Antud punktis tehtud etteheide Raamatupidamise seaduse § 6 lg 5 p 2,3 on vale, kuivõrd raamatupidamisprogrammis automaatselt tehingu sisestamisel tekib järjekorranumber, debiteeritavad ja krediteeritavad kontod ja vastavad summad. Antud asjaolu on kinnitanud nii süüdistatav O.A kui ka raamatupidajad L ja L ja tegemist on raamatupidajate seas üldtuntud asjaoluga. Seega kirjendi numbri puudumine ei raskenda kõrvutamist pearaamatuga, kui programm on käepärast.

Kohus leidis ka, et ei ole kinni peetud raamatupidamise tekkepõhisuse printsiibist ega tehingute õigeaegse dokumenteerimise ja kirjendamise nõudest. Etteheide on seotud konkreetselt MMi ja EP tööjõukuludega ja Spordiklubi Condor rendiarvetega. Vaidlust ei ole asjaolu osas, et tehingute majanduslik sisu vastas raamatupidamises kajastatule, selles osas on tunnistajad M, P, M ja ka süüdistatavad andnud põhjalikke ütlusi. Seega raamatupidamisregistrites kajastatud andmed olid lõppkokkuvõttes õiged. Tekkepõhisuse printsiipi antud juhul ei ole rikutud. Küll kajastati majandustehingud hilinemisega. See aga ei raskenda kuidagi arusaamist raamatupidamiskohustuslase varalisest seisundist.

Apellant leiab, et Harju Maakohus on ebaõigesti tuvastanud, et ei ole võimalik pidada Haabersti Perespordikeskuse AS raamatupidamisandmeid tegelikkusele vastavaks. Kõik, mida selles ettevõttes tehti, kanti raamatupidamisse. Tähelepanuväärne on ka see, et ebaõigesti tuvastatud asjaolud ei ole kuriteokoosseisu mõttes relevantsed.

Objektiivse koosseisu osas omab tähtsust raamatupidamise nõuete rikkumine, mille tulemusel on oluliselt raskendatud ülevaate saamine raamatupidamiskohustuslase varalisest seisundist. Kohus leidis, et rikkumise tagajärjel oli oluliselt raskendatud ülevaate saamine Haabersti Perespordikeskuse AS varalisest seisundis, sellest tulenevalt ei olnud võimalik usaldusväärselt tuvastada HPSK vara, kohustusi, kulusid ja tulusid ning võimalik kontrollida pearaamatu kannete õigsust, kõrvutades neid algdokumentidega. Kohus leidis ka, et HPSK raamatupidamine ei olnud usaldusväärne, selle põhjal polnud võimalik ettevõtte vara, kohustusi, kulusid ja tulusid adekvaatselt ja ilma ebamõistlike pingutusteta kontrollida ning seetõttu oli oluliselt raskendatud ülevaate saamine Haabersti Perespordikeskuse AS varalisest seisundist.

Kaitsja leiab, et maakohtu järeldused on ilmselgelt ebaõiged ja kohus ei ava ka kriteeriume, mille alusel hinnata, kas ülevaate saamine oli oluliselt raskendatud või mitte. AS HPSK vara oli võimalik raamatupidamise alusel tuvastada. Äriühingule ei kuulunud mitte mingit vara, mida ei oleks raamatupidamises kajastatud. Selliseid väiteid kohtumenetluse raames ei ole esile kerkinud, keegi ei ole seda väitnud. Vara oli kajastatud õigesti ja õiglaselt. Kohustusi oli võimalik raamatupidamise alusel õigesti tuvastada ja kohustused olid kõik õigesti ka kirjas. Vastavalt tunnistaja T. E ütlustele kaitsti pankrotimenetluses nõudeid kokku 155 616 488,82 krooni ulatuses. Ajutise halduri aruande kohaselt moodustasid kohustused kokku 154 626 361,32 krooni. Ajutine haldur koostas aruande juhatuse liikmete selgituste ja raamatupidamisandmete põhjal. Aruande lk 3 kinnitab haldur, et arvulised andmed antakse seisuga 23.07.08, sest ajutisele haldurile on esitatud võlgniku bilanss seisuga 23.07.08. Seega ajutine haldur lähtus raamatupidamises kirjendatud andmetest, mis vastavad peaaegu täpselt hilisemalt kaitstud nõuetele. Erinevused võisid tuleneda tunnistaja E kinnituse kohaselt intressidest ja viivistest. Seega kohustusi oli võimalik tuvastada võlgniku raamatupidamisandmete põhjal ja hilisemas pankrotimenetluses on need andmed leidnud ka kinnitust, ehk raamatupidamises kajastatud andmed kohustuste kohta olid õiged. Raamatupidamisandmete alusel oli võimalik tuvastada äriühingu tulusid ja need vastasid raamatupidamisele. Kohtumenetluses ei ole kordagi väidetud, et tulud oleksid jäänud kajastamata. Mitte keegi ei ole midagi sellist kordagi väitnud. Seega tuleb asuda seisukohale, et tulud olid kajastatud õigesti. Raamatupidamisandmete alusel oli võimalik tuvastada äriühingu kulusid, kõik kulud, mille äriühing oli teinud, on raamatupidamises kajastatud. Küsimus, kas kõik kulutuste seotus ettevõtlusega on või ei ole tõendatud, ei ole raamatupidamislik küsimus. Kõik kulutused on raamatupidamises kajastatud ja seetõttu oli võimalik tuvastada ka kulusid. Eelneva tõttu jäävad kohtu järeldused arusaamatuks.

AS HPSK raamatupidamist kontrollisid nii AS HPSK audiitor kui ka AS Eesti Talleks audiitorid. Kõikide audiitorite järeldus oli see, et raamatupidamine kajastab olulises osas õiglaselt ettevõtte majanduslikku seisut.

Käesoleval juhul on raamatupidamisdokumendid olemas, asitõendite kastid, 24 kausta on kohtu valduses. Dokumendid on süstematiseeritud, elektroonilistes raamatupidamisregistrites kajastatud. Algdokumendi kõrvutamise elektroonilise registriga ei ole kuidagi raskendatud ja on sama kerge või keeruline kui ükskõik millise keskmise äriühingu puhul. Varalise seisundi raamatupidamises kajastamise õigsus on leidnud kinnitamist pankrotimenetluse raames.

Apellant leiab, et olulisuse kriteeriumi hindamisel tuleks muude allikate puudumisel aluseks võtta audiitorkogu poolt kinnitatud rahvusvahelise auditeerimise standard ISA 320, mille kohaselt olulisuse määr jääb kuskil 5-10% vahele, on see siis bilansimaht, kasumiaruanne või omakapitali suurus. Olulises osas, eelkõige sisu osas oli HPSK raamatupidamine korraldatud olulises osas õigesti, kajastades õigesti ja usaldusväärselt ettevõtte finantsseisu. Dokumendid olid olemas ning tehingud ettevõtte raamatupidamises kajastatud. Seda on kinnitanud nii otseselt ettevõtet auditeerinud audiitorid, ettevõtte finantsseisu kontrollinud emattevõtte Eesti Talleks audiitorid kui ka ettevõtte maksuarvestust kontrollinud maksuhaldurid. Ükski eelpoolnimetatud osapooltest ei ole tuvastanud rikkumisi ettevõtte raamatupidamise korraldamises. Samuti on ettevõtte bilanss kinnitatud HPSK pankrotimenetluse käigus.

Nendel asjaoludel kaitsja leiab, et sõltumata mõningatest esile toodud rikkumistest – nt. juhatuse liikmete allkirjade puudumine osadel kuluarvetel – ei olnud ja ei ole ülevaate saamine raamatupidamiskohustuslase varalisest seisundist oluliselt raskendatud. Seega antud rikkumised ei täida süüteokoosseisu ja süüdistatav O.A ei ole toime pannud temale inkrimineeritavat tegu.

Puudub objektiivne süüteokoosseis, kuivõrd ülevaate saamine AS HPSK varalisest seisundist ei olnud raskendatud. Harju Maakohus, tunnistades isiku süüdi KarS § 381¹ lg 2 järgi olukorras, kus tema käitumine ei vasta objektiivsele koosseisule, kohaldas ebaõigesti materiaalõigust.

4.2. Süüdistus KarS § 380 järgi. Kaitsja märgib, et maakohus on selles osas leidnud, et alates 13.12.2007 oli O.A teadlik, et HPSK netovara oli alla seadusega kehtestatud miinimummäära ning oleks kooskõlas äriseadustiku § 292 lg 1 olnud kohustatud kokku kutsuma aktsionäride üldkoosoleku. Maakohus asus ka seisukohale, et kaitsjate väide, et kuna HPSK nõukogu liikmed olid teadlikud ettevõtte negatiivsest omakapitalist ning seepärast ei olnud aktsionäride üldkoosoleku kokkukutsumine vajalik, ei ole kooskõlas seaduse mõttega. Nimelt sätestab viidatud äriseadustiku paragrahv äriühingu *juhatuse kohustuse* aktsionäride üldkoosolek kokku kutsuda ning seda nõuet ei seata mingilgi moel sõltuvusse nõukogu tegevusest.

Kaitsja osundab, et kõnealuse sättega kaitstav õigushüve on aktsionäride huvi ja säte on mõeldud aktsionäride kaitseks. AS HPSK aktsionärideks olid AS Eesti Talleks ja OÜ Sentimento. AS Eesti Talleks juhatusse kuulusid AS HPSK nõukogu liikmed. OÜ Sentimento juhatusse kuulusid H.L ja TM. Tavapäraseid väikeaktsionäre ühingul ei olnud, aktsionäride juhatuse liikmed olid ka AS HPSK juhtorganite liikmed, kes ütlustest nähtuvalt olid jooksvalt informeeritud äriühingu majanduslikust olukorras. Aktsionärid AS Eesti Talleks ja OÜ Sentimento (vastavalt PV, AS ja H.L) olid pidevalt informeeritud äriühingu majanduslikust seisust. Erakorralise üldkoosoleku kokku kutsumata jätmine antud olukorras ei saanud mingilgi viisil kahjustada aktsionäride huve.

ÄS § 292 lg 3 kohaselt erakorralist üldkoosolekut ei kutsuta kokku, kui vara vähenemisest teada saamisest või nõude esitamisest jääb korralise üldkoosoleku toimumiseni vähem kui kaks kuud. Seega kohustus aktsionäride üldkoosolek kokku kutsuda puudub, kui netovara vähenemisest teada saamisest kuni korralise aktsionäride üldkoosolekuni on vähem kui kaks kuud. Isikute ütluste alusel on tuvastatud, et majandusaasta aruande projekt liikus nõukogu ja juhatuse vahel veebruaris-märtsis 2008. Vaidlust ei ole selles, et aktsionärid olid netovara seisukorras informeeritud. Kohtule on esitatud 14.04.2008 aktsionäride otsus, millega muudeti aktsiaseltsi põhikirja, aktsionäride poolt olid esindajateks TM ja PV. Tegemist oli korralise üldkoosolekuga, kuid aktsionärid ei võtnud vastu otsust äriühingu kapitaliseerimise või muude meetmete osas. Seega apellant leiab, et arvestades ÄS § 292 lg 3 sätestatud puudus O.A kohustus kokku kutsuda aktsionäride üldkoosolek.

Süüdistusaktis on märgitud, et üldkoosoleku oleks pidanud kokku kutsuma hiljemalt augustis 2007. Kaitsja märgib, et O.A ei olnud sel ajal AS HPSK juhatuse liige. Apellant järeldab, et antud

olukorras puudus kohustus kokku kutsuda üldkoosolek ja aktsionärid olid informeeritud AS HPSK varalisest seisundist, puudub O.A tegevuses süüteo objektiivne koosseis.

4.3. Süüdistus KarS § 385¹ järgi. Maakohus asus antud süüdistuse osas seisukohale, et AS HPSK oli ilmselt ja püsivalt maksejõuetu alates 01.03.2008, pankrotiavaldus tulnuks esitada 20.03.2008 ja kuna juhatus seda ei teinud, on nad toime pannud kuriteo. Otsusest ei nähtu, et kohus oleks analüüsinud subjektiivset koosseisu. Antud episoodi puhul on kohus arvestanud ja refereerinud olulisi tõendeid, kuid seda üksnes osaliselt. Kohus leidis, et 01.03.2008 olid saabunud suurimale võlausaldajale AS-le Eesti Talleks võlgade tasumise tähtjad (01.02.2008 ja 29.02.2008) ning oli selge, et HPSK AS ei suuda võlgasid tagasi maksta ning puudus võimalus uusi vahendeid ettevõttesse tuua. Apellant juhib tähelepanu, et kogu projekti finantseeriti suures osas aktsionäri ja suurima võlausaldaja AS Eesti Talleks poolt. 01.03.2008. a. seisuga ei olnud nõukogu liikmed/AS Eesti Talleks esindajad konkreetselt väljendanud, et nad projekti enam ei finantseeri ehk juhatusele ei olnud teada, et puudub võimalus uusi vahendeid ettevõttesse tuua. O.A 03.04.2008. a. nõukogule saadetud e-kirjas tutvustas võimalikke tegevusvariante, mh nende samade laenude konverteerimist omakapitaliks, mis oleks lahendanud negatiivse omakapitali probleemi. Samuti nähtub e-kirjast, et O.A ei olnud teadlik, mida enamusaktsionär AS Eesti Talleks kavatses ja milline on nende positsioon, kas finantseerimist jätkata või mitte. Kohtus uuritud tõendite alusel on tuvastatud, et ka süüdistatav H.L. otsis projekti täiendavat investorit. Tegemist ei olnud mingite utoopiliste plaanidega, jõuti ka kirjaliku pakkumiseni ja AS Eesti Talleks pidas neid jõupingutusi reaalselt vastavalt P. V kohtus antud ütlustele.

Märkimist väärib ka see, et seoses ehituse hilinemisega oli küll mööda lastud üks hooaeg ja saadud prognoositust vähem kliente, kuid oli põhjendatud alus arvata, et alates 2008. a. septembrist muutuvad AS HPSK rahavood positiivseks uute klientide lisandumisel.

Eeltoodu alusel saab järeldada, et Juhatuse arvates makseraskused olid ajutised, tingitud ehituse lõpptähtaja venimisest ja ehitise kasutusse saamisest liiga hilja võrreldes planeerituga, mis tingis prognoositud tulude alalaekumise; makseraskused olid ületatavad kas AS HPSK täiendava finantseerimisega AS Eesti Talleks poolt (laenude konverteerimine omakapitali, AS Eesti Talleks täiendavad laenud, AS Eesti Talleks kinnituskiri) või täiendava investori leidmisega H.L-i poolt.

Kohtu poolt refereeritud tõenditest nähtub, et juhatus ei istunud tegevusetult vaid aktiivselt otsis võimalusi raskused ületada. O.A konkreetsetele ettepanekutele ei järgnenud aga enamusaktsionäri poolt ühest otsust, mida antud olukorras teha, keegi nõukogu liikmetest ei ole väitnud, et nad oleksid O.A-le teada andnud, et AS Eesti Talleks projektist taandub ja enam ei finantseeri. Konkreetne seisukoht, et AS Eesti Talleks enam ei kaasa kapitali, esitati 30.05.2008 nõukogu koosolekul. Selleks ajaks oli aga Pärnu Maakohu menetluses juba AS Floorin pankrotiavaldus, mistõttu täiendava pankrotiavalduse esitamine oleks olnud juhatuse poolt eesmärgitu. Märkimist väärib ka asjaolu, et O.A nendele nõukogu koosolekutele ei kutsutud ja informatsioon liikus pärast koosolekute toimumist.

Eelneva tõttu apellant leiab, et süüdistatava tegevuses puudub objektiivne koosseis. Kaitsja leiab samuti, et sõltumata eelnevatest argumentidest süüdistatava tegevuses puudub subjektiivne koosseis.

Riigikohus on enda lahendis 3-1-1-49-11 analüüsinud ka subjektiivset koosseisu KarS § 385¹ osas, märkides, et võlgniku pankrotiavalduse esitamiseks kohustatud isik peab muu hulgas vähemalt võimalikuks pidama ja möönma (KarS § 16 lg 4), et võlgniku majanduslik olukord on muutunud püsivalt selliseks, mis ei võimalda võlausaldajate nõudeid rahuldada. Piisab, kui isik saab üldjoontes aru, et võlgnik ei ole enam võimeline oma kohustusi täitma ja et tõenäoliselt on selline seisund püsiv. Uuritud tõenditega on tuvastatud, et AS HPSK juhatus ei pidanud äriühingut püsivalt maksejõuetuks kuni juunini 2008, leides, et finantsraskused on ületatavad. Otsus projekti enam mitte finantseerida

oli AS Eesti Talleks otsus, mida süüdistatav ei saanud ja ei pidanud ette nägema. Apellant leiab, et süüdistatava tegevuses puudub subjektiivne koosseis, kuivõrd ta ei pidanud maksejõuetust püsivaks vaid ajutiseks.

Apellant palub tühistada Harju Maakohtu 21.05.2013 otsus osas, millega O.A tunnistati süüdi KarS § 381¹ lg 2, KarS § 380 ja § 385¹ järgi ja mõisteti välja sundraha ning ekspertiisikulud ning teha uus otsus, millega O.A mõista süüdistuses KarS § 381¹ lg 2, KarS § 380 ja § 385¹ järgi õigeks.

KOHTUISTUNG

5. Kohtuistungil jäid kaitsjad oma apellatsioonides avaldatud seisukohtade juurde. Prokurör vaidles apellatsioonidele vastu ning leidis, et maakohtu otsus on seaduslik ning põhjendatud. Prokurör palus jätta maakohtu otsus muutmata ning süüdistatavate kaitsjate apellatsioonid rahuldamata.

RINGKONNAKOHTU SEISUKOHT JA PÕHJENDUSED

6. Kohtukolleegium, tutvunud kriminaaltoimiku materjalide ja apellatsioonide väidetega ning kuulanud ära kohtumenetluse poolte seisukohad, leiab, et kaitsjate apellatsioonide väited kohtuotsuse tühistamiseks süüdistatavate süüditunnistamise ja neile karistuse mõistmise osas alust ei anna. Kohtukolleegium on seisukohal, et maakohtu otsus on seaduslik ja põhjendatud. Kohtukolleegium põhjendab oma seisukohti alljärgnevalt.

7. Kohtukolleegium leiab, et maakohus tuvastas põhjendatult ja õigesti, et H.L-i tuleb käsitleda HPSK AS juhatuse liikmena süüdistuses märgitud ajaperioodil. Süüdistatava kaitsja taotles lisada kriminaalasja materjalide juurde tõendeid, mis muuhulgas lükkaksid ümber maakohtu nimetatud järelduse, kuid kohtukolleegium jättis kaitsja taotluse eelmenetluses ning kohtulikus menetluses rahuldamata kriminaalasja arutamisele määramises määruses toodud põhjendustel. Lisaks kohtukolleegium märgib, et H.L-i kaitsja poolt esitatud kirjavahetus registripidajaga selle kohta, et registrile ei ole esitatud ühingu poolt seaduses nõutavaid dokumente H.L-i juhatuse liikme volituste pikendamise kohta, ei oma õiguslikku tähendust ja tõendi väärtust mitmel põhjusel. Eelkõige kriminaalmenetluses poolte võrduse seisukohalt, oleks pidanud olema tagatud võimalus registripidajale küsimuste esitamiseks ka vastaspoolele. Lisaks kohtukolleegium osundab Riigikohtu lahendile asjas nr 3-2-1-65-08, mille kohaselt *juhatuse liikme ametiaja võib lugeda pikenuks ka mõlemapoolseid tahteavaldusi ja käitumist hinnates TsÜS § 68 lg 3 alusel (või ka VÕS § 1 lg 1 ja § 9 lg 1 alusel nende koostoimes) kaudsete tahteavaldustega. (...) Selleks on lisaks (endise) juhatuse liikme poolsele jätkamisele viitavale käitumisele vajalik osühingu osanike otsus, millega selgesõnaliselt kiidetakse heaks isiku tegutsemine juhatuse liikmena, st pikendatakse tema ametiaega tagasiulatuvalt. Loomulikult peab selline otsus vastama ka seadusest ja põhikirjast juhatuse liikme ametiaja pikendamise otsusele tulenevatele kvooruminõuetele. Põhikirjaga võib selline heakskiitmine olla ka välistatud.*

Kaitsja ei ole esitanud kohtutele argumente ega kirjalikke tõendeid, et HPSK AS põhikirjaga oleks välistatud juhatuse liikme volituste pikendamine ilma nõukogu formaalse otsuseta. Kohtukolleegium märgib, et HPSK põhikirja p. 15.4 sätestab, et juhatuse liikmed valib nõukogu kolmeks aastaks. HPSK põhikiri ei välista juhatuse liikme volituste pikendamist ilma formaalse otsuseta.

Maakohtu poolt uuritud tõenditest tuleneb aga üheselt, et HPSK AS nõukogu käsitles H.L-ini selle juhatuse liikmena ka pärast 03.03.2008. Maakohus on viidanud tunnistajatena ülekuulatud HPSK nõukogu liikmete KK'e ja PV'u ütlustele, et H.L tegutses HPSK juhatuse liikmena kuni 27.08.2008. Kohtukolleegium on seisukohal, et lisaks nimetatud tunnistajate

ütlustele, ka kohtule esitatud kirjalikest tõenditest nähtub üheselt, et nõukogu sisuliselt aktsepteeris H.L-ini ning viimane aktsepteeris enda jätkamist HPSK juhatuse liikmena pärast 03.03.2008. Nimelt 30.05.2008 HPSK nõukogu koosoleku protokollist nähtub, et juhatuse esimees H.L' annab ülevaate Moskva investoritega peetud läbirääkimistest ja tähtaja nihkumise põhjustest (T III lk 60); 02.06.2008 HPSK nõukogu koosoleku protokollist nähtub, et juhatuse liige H.L. annab ülevaate investorite kaasamisest (T III lk 62); 06.06.2008 tutvustatakse H.L-ile allkirja vastu 04.06.2008 nõukogu otsust, milles muuhulgas kohustatakse HPSK juhatust täitma äriseadustikust tulenevaid kohustusi, sh aktsionäride kokkukutsumise kohustust, kui esinevad äriseadustikus sätestatud alused ning võtma viivitamatult tarvitusele abinõusid aktsiaseltsi maksevõime parandamiseks (T III, lk 68); 25.08.2008 HPSK nõukogu koosoleku protokollist nähtub, et juhatuse liige H.L' on nõukogule esitanud kinnituse, mille kohaselt on ta nõus vabastama teised juhatuse liikmed solidaarsest vastutusest ning võtab vastutuse enda peale (T III, lk 72).

Kohtukolleegium asub seisukohale, et eelnimetatud mõlemapoolsetest tahteavaldustest tulenevalt on üheselt tuvastatav H.L-i jätkamine HPSK AS juhatuse liikmena ka pärast 03.03.2008.

8. Apellandid vaidlustavad maakohtu otsust ka osas, milles maakohus jõudis seisukohale, et H.L ja O.A HPSK juhatuse liikmetena teadvalt rikkusid HKSP raamatupidamise korraldamise nõudeid ning sellega oli oluliselt raskendatud ülevaate saamine raamatupidamiskohuslase varalisest seisundist.

8.1. Apellandid heidavad maakohtule ette, et süüdistusest ega kohtuotsusest ei nähtu kelle õigushüve oli realselt rikutud ning kellel oli oluliselt raskendatud ülevaate saamine HPSK varalisest seisundist. Kohtukolleegium esmalt osundab, et KarS § 381¹ kaitstav õigushüve on iga raamatupidamiskohuslasega seotud isiku (aktsionär, osanik, ühingu liigi, võlausaldaja, avalikkus, lepingupartner, töötaja, riik, jne) võimalus saada usaldusväärseid andmeid raamatupidamiskohuslase majandusliku seisu kohta. Raamatupidamise kaudu on võimalik saada ülevaade raamatupidamiskohuslase varalisest seisundist, seega peab raamatupidamine olema korraldatud nõuetekohaselt, kajastama tegelikke andmeid ning peavad olema koostatud ka nõutavad raamatupidamisaruanded. Eeltoodust tulenevalt ei oma õiguslikku tähtsust kellel konkreetselt antud raamatupidamise kohustuse rikkumisega oli oluliselt raskendatud ülevaate saamine HPSK varalisest seisundist. Tegemist on objektiivse kriteeriumiga, mida tuleb tuvastada hinnates konkreetse raamatupidamiskohuslase raamatupidamise vastavust Raamatupidamise seaduses sätestatud nõuetele. Kohtukolleegium leiab, et maakohus on selliselt toiminud, kontrollides igat süüdistuses toodud raamatupidamise kohustuse rikkumise etteheidet. Seejuures oluline on, et süüdistuses toodud raamatupidamise kohustuse formaalsed rikkumised on leidnud tõendamist ja olid nii ulatuslikud, et audiitorite ja ekspertide poolt analüüsitud raamatupidamise dokumentide alusel oli kohtul võimalik üheselt järeldada, et raamatupidamise kohustust oli rikutud olulisel määral. Kaitsjate etteheide, et eksperdid ja maakohus ei vaevunud tutvuma kogu HPSK raamatupidamisega ei ole asjakohane, kuna tuvastatud raamatupidamise korralduse (ehk menetluslikud) rikkumised olid niivõrd olulised, et sellistes tingimustes kaoks kohtukolleegiumi veendumusel mõte raamatupidamise tervikuna sisuliseks kontrollimiseks. Samas selline kaitsjate väide ei vasta tegelikkusele ning HPSK raamatupidamist oli siiski ekspertide poolt kontrollitud tervikuna, kuna kohtuistungil ülekuulatud ekspert IK kinnitusel vaatas ta läbi kogu ekspertiisiks saadetud materjali leht lehe haaval, võrdles neid esitatud dokumente raamatupidamisprogrammist välja printitud pearaamatuga ja ekspertiisiks esitatud elektroonilise pearaamatuga, võrdles nende vastavust raamatupidamises ning nende kannete sisu raamatupidamises. (T IV lk 26) Väärib tähelepanu, et nii esimese 22.12.2010 (mille puhul osa raamatupidamise dokumentidest oli puudu), kui ka hiljem 23.09.2011 täiendava ekspertiisi tulemuseks on jätkuvalt kategooriline arvamus, et „Ekspertiisiks esitatud materjalide põhjal leidsid eksperdid, et HPSK AS-i raamatupidamise kontrollimisel on oluliselt raskendatud ülevaate saamine raamatupidamiskohuslase

varalisest seisundist.“ (T I lk 186 pöördel ja T I lk 211 pöördel). Mõlema ekspertiisi tulemusena jõudsid eksperdid arvamusele HPSK rahaliste vahendite arvestus kassas ei vasta Raamatupidamise seadusele ja Eesti heale raamatupidamise tavale ning just täiendavas eksperdiarvamuses asutakse kategoorilisele arvamusele, et „oluliselt on rikutud Raamatupidamise seadust, mille põhinõuete puudused on toodud 1. ja 2. Küsimuse eksperdiuuringute kirjelduses.“ (T I lk 211 pöördel).

8.2. Mõlemad kaitsjad seavad kahtluse alla HPSK ASi raamatupidamise ekspertiisi õigsuse ning selle lubatavuse tõendina, kuna eksperdid ei tutvunud väidetavalt kõigi HPSK raamatupidamise dokumentidega ega kõrvutanud neid elektrooniliselt peetud raamatupidamisega. Kohtukolleegium sellise väitega ei nõustu ning osundab kohtulikult istungil risküsitletud eksperdi IK vastusele prokuröri küsimusele „Kas teie käsutuses olid ka elektroonilised registrid?“ – „Jah olid, ma ei ole seda siia kirjutanud ja see on sellel põhjusel, et uurija poolt esitatud määruses, millega ta meile dokumendid saatis, puudus see sees. (...) (Elektrooniline pearaamat) oli olemas, kohe alguses saadeti kaks elektroonilist pearaamatut, sest 1. septembrist või 1. oktoobrist vahetati programmi ja siis hakkas teine pearaamat“ (T IV lk 27). Kaitsjate väide, et elektroonilist pearaamatut ei olnud ekspertiisiks esitatud on seega paljasõnaline ning põhineb asjaolul, et raamatupidamise ekspertiisi määramise määruses ei ole näidatud, et see materjal oleks ekspertiisiks esitatud. Kohtukolleegiumi veendumusel ei ole see minetus sellise iseloomuga, mis muudaks ekspertiisi tulemusi ebausaldusväärseteks. Kaitsjad ei too välja ühtegi argumenti, miks ekspertiisi määramise määruses elektroonilise pearaamatu nimetamata jätmine peaks tingima ekspertiisiakti tunnistamist kohtukõlbmatuks tõendiks, kui tegelikkuses elektrooniline pearaamat oli ekspertiisiks esitatud. Selliseid argumente ei tuvastanud ka kohtukolleegium.

Samuti on põhjendamata H.L-i kaitsja seisukoht, et tulenevalt asjaolust, et HPSK raamatupidamine oli menetlejale üle antud 2 kuud pärast kriminaalmenetluse alustamist ja 9 kuud pärast pankrotimenetluse alustamist ning selle hoidmine kolmanda isiku juures oli kaitsja arvates alusetu, tuleb asuda seisukohale, et raamatupidamine ei pruukinud olla menetlejale üle antud täies mahus, seega on rikutud *in dubio pro reo* põhimõtet. Kohtukolleegium leiab, et selline kaitsja seisukoht on oletuslikku laadi ning vastuolus maakohtu poolt uuritud tõenditega.

Kriminaalasja materjalidest nähtub, et 29.04.2009 Arigato Keskus OÜ raamatupidaja AL (endine HPSK AS raamatupidaja) andis üle menetlejale HPSK AS raamatupidamise dokumentatsiooni 24 plommitud kaustas, 1 kasti lahtiste dokumentidega ja lisaks sellele 11.05.2009 HPSK AS pearaamatu väljatrükke 3 kaustas (T I lk 218-219a). Menetleja on välja nõudnud HPSK AS-le raamatupidamisteenust osutanud Kermon OÜ-lt ja sellelt äriühingult kätte saanud raamatupidamisprogrammi Hansaworld (T I lk 231-232). Kõik nimetatud dokumendid olid menetleja poolt vaadeldud ning nende vaatlus protokollitud vastavalt KrMS § 86,87 nõuetele (T I lk 220-227; 233-240). 11.08.2010 tegi menetleja raamatupidamise ekspertiisi määramise määruse, millest nähtub, et eksperdi (ekspertiisiasutusse) käsutusse ekspertiisi teostamiseks anti üle 24 plommitud kausta HPSK raamatupidamise dokumentidega ja lisaks kasti lahtiste dokumentidega, 3 kausta pearaamatu väljatrükkidega. (T I lk 177-181) ehk kriminaalasja materjalidest nähtub, et menetleja andis üle HPSK AS raamatupidamise dokumendid ekspertiisi teostamiseks tervikuna. Eelpool on kohtukolleegium võtnud seiskohta, et lisaks on tõendatud, et ekspertiisiks oli esitatud HPSK raamatupidamise dokumentatsioon ka elektrooniliselt.

Kohtukolleegium juhib tähelepanu ka sellele, et HPSK raamatupidajana töötanud AL kinnitas kohtuistungil, et andis üle eeluurimisele kõik HPSK AS raamatupidamisdokumendid. (T III lk 158).

8.3. Kaitsjad ei vaidlusta asjaolu, et HPSK AS-l puudus raamatupidamise sise-eeskiri, kuid leiavad, et see asjaolu ei takistanud HPSK AS-i raamatupidamisest arusaamist tunnistajatel PP'il, AL'l, JL'l, IE'l, kes kõik on ühtlasi ka raamatupidamisalaste eriteadmistega isikud. Kohtukolleegium leiab, et selline kaitsja seisukoht on asjakohatu. Raamatupidamise seaduse § 11 kohaselt

„raamatupidamiskohustuslane on kohustatud koostama raamatupidamise sise-eeskirja, mis kehtestab kontoplaani koos kontode sisu kirjeldusega ning reguleerib muu hulgas majandustehingute dokumenteerimist ja kirjendamist, algdokumentide käivet ja säilitamist, raamatupidamisregistrite pidamist, tulude ja kulude kajastamist kasumiaruande kirjetel, varade ja kohustuste inventeerimist, raamatupidamiskohustuslase kasutatavaid arvestuspõhimõtteid ja informatsiooni esitusviisi, aruannete koostamise korda, arvutitarkvara kasutamist raamatupidamises ning raamatupidamise korraldamisega ja sellega kaasnevate sisekontrolli meetmete rakendamisega seotud asjaolusid“. Kohtukolleegium sarnaselt maakohtuga märgib, et tähtsust ei oma üksikisiku arusaamisvõime äriühingu raamatupidamise korraldamisest, vaid seaduse nõude täitmise kohustus, mis antud juhul oli täitmata, mis omakorda põhjustas HPSK raamatupidamise korraldamises ebarahuldava olukorda. H.L-i kaitsja etteheide, et maakohus kuidagi ei analüüsinud sise-eeskirjade puudumise mõju HPSK raamatupidamise korraldamisele on aga kohatu, kuna just nimetatud sise-eeskirjade puudumine on üheks peamistest põhjustest, mis tõi kaasa olukorra, kus juhatusel ja finantsjuhil puudus täielik ülevaade ettevõtte kuludest ja soov neid kontrollida.

8.4. Kohtukolleegium peab vajalikuks märkida sedagi, et Raamatupidamise seaduse (RS) § 11 kehtestab miinimumnõudeid raamatupidamise sise-eeskirjade sisule, kuid iga raamatupidamiskohustuslase pädevuses on neid oma äranägemisel detailiseerida vastavuses raamatupidamise- ja teiste õigusaktide sätetega. Kuigi raamatupidamise sise-eeskirjad ei pea sisaldama kuludokumentide aktsepteerimise eest vastutava isiku määramist, ei ole selline toiming vastuolus seadusega. Äriseadustiku § 306 lg 4 alusel korraldab juhatus aktsiaseltsi raamatupidamist. HPSK ASi puhul puudus ka juhatuse otsus, kes juhatuse liikmetest on pädev kuludokumente aktsepteerima. Maakohus on viidanud HPSK juhatuse liikme TM ütlustele, mille kohaselt HPSK-l puudus kindel kulude aktsepteerimise kord, kuni 2007 suveni kinnitasid HPSK kuluarveid oma allkirjadega tema ise ja H.L, sellest ajast enam mingil põhjusel ei kinnitanud. Tunnistaja seletas maakohtule, et juhatus istus aeg-ajalt koos ja otsustas, millised arved kuuluvad tasumisele, mingit märget selle kohta arvetel ja kuludokumentidel ei tehtud. (T III lk 180). Sellised tunnistaja ütlused riimuvad täielikult ka H.L-i ja O.A antud seletustega protokollitud HPSK (pankrotis) koosolekul audiitori ja võlgniku endiste juhtorganite liikmete osavõtul (T i lk 91-92). Kohtukolleegium leiab, et nimetatud tõenditest tulenevalt on üheselt tuvastatud ka juhatuse liikmete H.L-i ja O.A (ja ka TM’u, kelle suhtes oli kriminaalmenetlus KrMS § 202 alusel lõpetatud) võrdne teopanus nende inkrimineeritud teo toimepanemisse – kuludokumente aktsepteerimisega tegelesid kõik juhatuse liikmed ühiselt, seega HPSK juhatuse liikmete teopanus on võrdne ja ühtne. Seda küsimust on analüüsinud ka maakohus, asudes seisukohale, et tõendamist on leidnud, et H.L ja O.A algselt finantsjuhina ja alates 13.12.2007 juhatuse liikmena olid teadlikud sellest, et HPSK-s ei ole kehtestatud korda, kus nõutaks kuludokumentide aktsepteerimist juhatuse liikmete või nende volitatud isikute poolt, et HPSK kulude hulgas kajastati valimatult selgitusteta arveid, sh kolmandate isikute ja saaja nimeta arveid. See etteheide viitab RS § 7 lg 1 nõuete rikkumisele. Lisaks on maakohus välja toonud ja analüüsinud rida teisi raamatupidamise korraldamise olulisi puudusi – nimelt kassast sularaha väljamakseid Eestis mitte kehtivas vääringus; kassa negatiivset jääki pikema aja jooksul, mis ei ole reaalne; osadel raamatupidamise algdokumentidel raamatupidamiskirjendi järjekorranumbri puudumist, mistõttu algdokumentide kõrvutamise pearaamatuga on oluliselt raskendatud; lähetus- ja esinduskulude aruannete koostamise korra puudumist, jne. Kõik loetletud rikkumised on otseselt seotud vastavalt RS nõuetele raamatupidamise sise-eeskirjade puudumisega, mille vastuvõtmine ja jälgimine välistaks eelpool nimetatud rikkumiste toimepanemist. Tõepoolest, nii ekspertiisiaktides, kui ka maakohtu otsuses viidatakse palju ka maksuõiguslikele rikkumistele ehk kulude mitteseotusele ettevõtlusega, kuid kohtukolleegiumi veendumusel ei muuda see asjaolu tõendatud fakti, et HPSK raamatupidamine oli korraldatud ebarahuldavalt.

Maakohus on õigustatult välja toonud, et tõendamist on leidnud, et HPSK juhatuse liikmed ja finantsjuht jätsid teadlikult kehtestamata raamatupidamise sise-eeskirjad ja juhendid, kuidas kontrollida ja kajastada ettevõtte kulusid; samuti jätsid teadlikult kajastamata kassa pidamise reeglid, ei nõudnud algdokumentide vormistamist kassatehingute puhul, mistõttu on kogu kassaarvestus täielikult ebausaldusväärne ja kontrollimatu.

Kohtukolleegiumi veendumusel maksuõiguslike etteheidete analüüsimine on käesoleva kaasuse kontekstis oluline üksnes süüdistatavate tahtluse vormi tuvastamisel. Maakohtu otsusest on järeldatav, et süüdistatavad tekitasid ebarahuldava olukorra raamatupidamises sooviga raamatupidamisest läbi viia ettevõtlusega mitte seotud kulusid. Eelpool on kohtukolleegium sedastanud, et tõendamist on leidnud, et kuludokumentide aktsepteerimist arutati ühiselt juhatuse koosolekul. Nii, maakohus analüüsis asitõenditena raamatupidamise dokumente jõudis ainuõige järelduseni, et HPSK juhatuse teadlikult ei nõudnud, et raamatupidamisse esitatavatel arvetel oleks kajastatud vähemalt arve saaja nimi ja selgitus, kui dokumendist endast pole seos ettevõtlusega nähtav; juhatuse liikmed olid teadlikud, et nad ei erista nõuetele vastavalt spordiklubi Condor ja HPSK majandustegevust, et kassas kajastatakse fiktiivseid kandeid, et ei vormistata lähetusaruandeid, jne. Sellest tulenevalt maakohus jõudis ainuõige järelduseni, et juhatuse liikmed ja finantsjuht olid teadlikud puudustest HPSK raamatupidamises, kuid ei teinud midagi selleks, et tekkinud olukorda lahendada, seega tegutsesid otsese tahtlusega. Apellantide väide, et maakohus on jätnud analüüsimata süüdistatavate teo subjektiivse külje KarS § 381¹ järgi on seega alusetu.

8.5. Asudes seisukohale, et käesoleva kaasuse lahendamisel maksuõiguslikud etteheited (kuludokumendi mitte seotus ettevõtlusega) omavad tähtsust süüdistatavate tahtluse vormi tuvastamiseks, jätab kohtukolleegium tähelepanuta apellatsioonides toodud argumendi, millega üritatakse ümber lükata maakohtu järeldust, et teatud kulud olid tegelikult seotud HPSK majandustegevusega. Kohtukolleegiumi veendumusel süüdistuses ära toodud näited raamatupidamises kajastatud tehingutest, millistest ei nähtu seost HPSK ettevõtlusega on üksnes raamatupidamise kohustuse rikkumise tagajärg, mis iseloomustab koosseisulise tagajärjena raamatupidamiskohustuslase varalisest seisundist oluliselt raskendatud ülevaate saamist. Käesoleva kaasuse lahendamise seisukohalt ei olegi oluline, kas osa kuludokumentidest olid fiktiivsed ja HPSK majandustegevusega mitte seotud – seda ei olegi süüdistatavatele inkrimineeritud. Oluline on, et puudus seadusele vastav raamatupidamise korraldus, mis lubas tekkida olukorral, millises ei ole tuvastatav algdokumendi seos ettevõtlusega.

8.6. Kohtukolleegium on seisukohal, et maakohus on ammendavalt analüüsinud süüdistuses KarS § 381¹ lg 2 järgi toodud etteheiteid ning veenvalt ja jälgitavalt jõudunud järelduseni, et O.A ja H.L on süüdi neile inkrimineeritud kuriteos KarS § 381¹ lg 2 järgi, mistõttu kohtukolleegium ei pea vajalikuks maakohtu põhjendusi korrata. Kohtukolleegium ei nõustu kaitsjate seisukohaga, et maakohus on suures osas refereerinud tõendeid esitamata seejuures nendest tulenevaid omapoolseid järeldusi. Kohtukolleegium juhib tähelepanu, et KarS § 381¹ mõttes raamatupidamise kohustuse rikkumise tuvastamine nõuab eelkõige eriteadmisi, seega on igati põhjendatud otsuse tegemisel tuginemine eksperdiarvamusele ning selle refereerimine süüteokoosseisu tõendavas osas. Maakohus on nõuetekohaselt kontrollinud eksperdiarvamuses toodud järeldusi, eksperti risküsitlenud, kõrvutanud eksperdiarvamuses toodud järeldusi teiste tõenditega ning on veenvalt jõudnud järelduseni, et HPSK raamatupidamine ei olnud usaldusväärne, selle põhjal polnud võimalik ettevõtte vara, kohustusi, kulusid ja tulusid adekvaatselt ja ilma ebamõistlike pingutusteta kontrollida ning seetõttu oli oluliselt raskendatud ülevaate saamine HPSK varalisest seisundist.

9. H.L-i kaitsja juhib tähelepanu, et süüdistatavale pole esitatud kahtlustust KarS § 380 järgi ning leiab, et selliselt on rikutud H.L-i kaitseõigust, mida tuleb pidada kriminaalmenetluse oluliseks rikkumiseks. Kohtukolleegium esmalt märgib, et apellant kuidagi ei põhjenda, milles võis

seisneda H.L-i kaitseõiguse rikkumine. H.L-ile oli esitatud kahtlustus rea paragrahvide järgi, sh ka 385¹ järgi. KarS § 380 ja 385¹ järgi kaitstav õigushüve on praktiliselt identne ainukese vahega, et lisaks aktsionäride huvide KarS § 385¹ puhul kaitstavaks õigushüveks on võlausaldajate ning teiste juriidilise isiku majanduslikult või õiguslikult seotud isikute huvid. KarS § 385¹ järgi kahtlustus H.L-ile oli esitatud.

Kohtukolleegiumi veendumusel kahtlustuse esitamise staadium eeluurimisel on tihedalt seotud kriminaalmenetlust tagavate meetmetega ehk isiku põhiõiguste piiramise põhjendatud vajadusega vastavalt seadusele. Nähtuvalt kriminaalasja materjalidest ei ole H.L-i suhtes kriminaalmenetlust tagavaid meetmeid rakendatud.

Süüdistataval on kahtlustatava õigused ja kohustused. Kohtukolleegium on seisukohal, et just süüdistuse esitamisega tekib isikul rohkem võimalusi enda kaitsmiseks, kuna alles süüdistuse esitamisega saab ta tutvuda tema vastu kogutud tõenditega, esitada omapoolseid tõendeid, seega süüdistatavale on kaitseõigus objektiivselt paremini tagatud kui kahtlustatavale. Sellel põhjusel ei nõustu kohtukolleegium kaitsja seisukohaga, et H.L-ile kahtlustuse esitamata jätmisega KarS § 380 järgi on rikutud tema kaitseõigust.

10. Mõlemad kaitsjad vaidlustavad H.L-i ja O.A süüdimõistmist KarS § 380 järgi

selles, et nad jätsid ettenähtud korras kokku kutsumata aktsionäride üldkoosoleku, kui bilansist on selgunud, et netovara on vähem kui pool aktsiakapitalist. Kaitsjatele jääb arusaamatuks, kuidas on võimalik HPSK juhatusele aktsionäride üldkoosoleku kokku kutsumata jätmist süüdistatavatele süüks panna, kui aktsionärid olid teadlikud ettevõtte negatiivsest kapitalist. Kohtukolleegium märgib, et maakohus on oma otsuses ainuõigesti välja toonud ning rõhutab veelkord, et lisaks aktsionäride huvidele koosoleku kokku kutsumata jätmise potentsiaalselt kahjustab ka võlausaldajate ja teiste äriühinguga seotud isikute huve, sest otsusega viivitamisel võib netovara veelgi väheneda ning suurendada pankrotiohtu. Käeoleva kaasuse puhul saabuski selline tagajärjed ehk HPSK oli kuulutatud pankrotiks, kusjuures pankrotiavalduse pidi esitama mitte võlgnik, vaid võlausaldaja. Asjaolu, et aktsionärid olid teadlikud HPSK negatiivsest kapitalist ei oma antud juhul õiguslikku tähtsust. Koosoleku kokku kutsumisega üldkoosolek peab otsustama aktsiakapitali vähendamise või suurendamise, tingimusel et netovara suurus moodustaks seeläbi vähemalt poole aktsiakapitalist ja vähemalt ÄS §-s 222 nimetatud aktsiakapitali suuruse või muu seaduses sätestatud aktsiakapitali minimaalse suuruse või muude abinõude tarvituselevõtmise, mille tulemusena aktsiaseltsi netovara suurus moodustaks vähemalt poole aktsiakapitalist ja vähemalt ÄS §-s 222 nimetatud aktsiakapitali suuruse või muu seaduses sätestatud aktsiakapitali minimaalse suuruse; aktsiaseltsi lõpetamise, ühinemise, jagunemise või ümberkujundamise või pankrotiavalduse esitamise. Käesoleval juhul juhatuse tegevusetuse tõttu jäid aga äriühingule eksistentsiaalse tähendusega 1 võimalikest otsustest vastu võtmata.

Apellandid kordavad oma apellatsioonides juba maakohtus esitatud seisukohti sellest, et ka HPSK nõukogu oli samuti teadlik ettevõtte negatiivsest omakapitalist, kuid oma pädevuse piires ei toiminud ÄS § 292 lg 1 p 3 kohaselt. Kohtukolleegium sedastab, et maakohus on sellele argumendile põhjalikult vastanud. Kohtukolleegium nõustub maakohtu seisukohaga ega pea vajalikuks seda korrata. Vastutus üldkoosoleku kokkukutsumata jätmise eest lasub täielikult juhatusel.

Maakohus on asunud põhjendatud seisukohale, et nähtuvalt HPSK poolt 03.01.2008 Nordea Pangale esitatud vahebilansist selgub, et HPSK omakapital oli negatiivne hiljemalt seisuga 31.07.2007 ning sellest kuupäevast alates oleks juhatuse koheselt pidanud välja saatma aktsionäride üldkoosoleku kokkukutsumise teate vastavalt ÄS § 292 lg 1 p 1 ja ÄS § 294 lg 1 p 1 järgi. Kaitsjate argumendid, miks erinevate asjaolude tõttu juhatuse liikmed jätsid üldkoosoleku kokku kutsumata ei oma õiguslikku tähendust, vaid sellega üritatakse leida õigustavaid inimlikke asjaolusid süüdistatavate tegevusetusele, mis mitte kuidagi ei vabasta neid ettenähtud vastutusest. Kohtukolleegium märgib, et kuigi ÄS tõepoolest ei näe ette kindlat tähtaega, mille jooksul kutsutakse kokku aktsionäride erakorraline üldkoosolek, sellise koosoleku viivitamatu kokkukutsumise vajadus tuleneb

„erakorralise“ üldkoosoleku defenitsioonist ja iseloomust – saabunud on vähemalt üks AS § 292 lg 1 ette nähtud erakorralistest olukordadest. Nii grammatilist kui ka teleoloogilist tõlgendamist kohaldades on ühiselt tuvastatav, et erakorraliste asjaolude saabudes peab olema erakorraline üldkoosolek kutsutud kokku varem, kui plaanipärane, korraline üldkoosolek. Vabanduseks antud olukorras võib olla üksnes asjaolu, et erakorralist üldkoosolekut ei ole objektiivselt võimalik kokku kutsuda varem kui korralist üldkoosolekut. Väärrib tähelepanu, et maakohus uuritud tõenditega on tuvastatud, et HPSK juhatuse ei kutsunud kokku ka korralist aktsionäride üldkoosolekut.

Vastuseks kaitsjate etteheitele, et on selgusetu, millistele tõenditele tugineb maakohus väites, et HPSK omakapital püsis negatiivsesena alates 01.08.2007 kuni pankroti väljakuulutamiseni 27.08.2008, juhib kohtukolleegium tähelepanu HPSK finantseksperdiisile, mille kohaselt ettevõtte omakapital oli 31.12.2005-27.08.2008 jooksul alla nõutava ning alates 2006.a. püsivalt negatiivne. (T II lk 94).

Maakohus on ammendavalt vastanud teistele O.A ja H.L-i kaitsjate apellatsioonides korduvalt tõstatatud küsimustele KarS § 380 osas, sh ka süüdistatavatele inkrimineeritud koosseisu subjektiivse külje realiseerimise osas. Kohtukolleegium nõustub maakohu veenvate põhjendustega, mistõttu ei pea vajalikuks neid korrata.

11. Apellantide argumentid ei anna alust maakohu otsuse muutmiseks ka H.L-i ja O.A süüdimõistmise osas KarS § 385¹ järgi. Mõlemad apellandid on seisukohal, et HPSK juhtorganid ei käsitlenud äriühingut maksejõuetuna, vaid ajutistes makseraskustes olevana ning juhatuse oli volitatud ka kevad-suvel 2008.a. otsima investorit, millega ka tegeleti. Sellistes tingimustes HPSK-d ei olnud võimalik käsitleda püsivalt maksejõuetuna.

Kohtukolleegium kaitsjate selliste argumentidega ei nõustu ning märgib, et maakohus on asunud õigustatud ja süüteo koosseisu subjektiivse külje realiseerimise aspektist õigele seisukohale, et vaatamata finantseksperdiisi aktis toodud eksperdi arvamusele, et HPSK oli objektiivselt muutunud püsivalt maksejõuetuks juba 2006.a. detsembris, tuleb asuda seisukohale, et HPSK oli püsivalt maksejõuetu hiljemalt seisuga 01.03.2008, seda olukorras, kus juhatusele oli teada, et 31.12.2007 seisuga oli HPSK aktsiakapital negatiivne (-12 410 816 krooni), olid saabunud suurimale võlausaldajale AS-le Eesti Talleks võlgade tasumise tähtajad (01.02.2008 ja 29.02.2008) ning oli selge, et HPSK ei suuda võlgasid tagasi maksta ning puudus võimalus ettevõttesse uusi vahendeid tuua. Maakohus on oma veendumuse kujunemist ka jälgitavalt põhistanud. Nimelt tuleneb asjaolu, et juhatuse liikmed olid väga hästi teadlikud saabunud sisulisest maksejõuetuse olukorrast tunnistajate HPSK audiitor PP'i ja nõukogu liikme PV'u ütlustest, kes kinnitasid, et juhatuse liikmetele oli 2008 a alguses selge, et suurim aktsionär Eesti Talleks ei ole nõus enam HPSK-sse investeerima, samas ei olnud HPSK võimeline Eesti Talleks'ile võlga tasumise tähtpäeval 29.02.2008 tagasi maksta. Tunnistaja PVu ütlustest tulenevalt ei nõudnud nõukogu pankroti väljakuulutamist, kuna H.L lubas peatselt investori leida või ise HPSK välja osta. Maakohus leidis ainuõigesti, et sellistes tingimustes O.A ja H.L oleksid pidanud seaduse kohaselt esitama pankrotiavalduse kohtule hiljemalt 20.03.2008.

Kohtukolleegium leiab, et kaitsjate argumentid võimalike investorite otsimisest omavad tähtsust üksnes 20-päevase perioodi jooksul, ehk hetkest kui juhatuse liikmetele sai selgeks, et äriühing ei suuda oma finantskohustusi täita kuni seadusest tuleneva pankrotiavalduse esitamise tähtpäeva saabumiseni. Kohtukolleegiumi veendumusel see aeg ongi seaduseandja poolt mõeldud selleks, et leida refinantseerimisallikaid või esitada kohtule pankrotiavaldus. Kaitsjate argumentid, et tegelikult ka aktsionärid olid huvitatud investorite leidmisest ja seega ei nõudnud HPSK pankroti väljakuulutamist ei oma aga mingit tähtsust, kuna juhatuse vastutus on seista mitte ainult omanike, vaid ka võlausaldajate huvide eest.

Maakohus on õigustatult rõhutanud, et HPSK AS juhatuse positsiooni ilmestab O.A 17.03.2008 e-kiri nõukogu liikmele P. V'ule, millest üheselt tuleneb, et juhatusel ei olnudki kavatsust tekkinud olukorda lahendada ja esitada pankrotiavaldust, vaid loodeti, et ettevõtte omanikud aitavad taaskord tekkinud olukorda lahendada, andes audiitorile kinnituse, et omanik on nõus ja valmis osa

antud laenudest konverteerima aktsiakapitaliks. Maakohtu otsusest on üheselt järeldatav, et pankrotiavalduse esitamise kohustuse täitmata jätmine oli juhatuse liikmete poolt toime pandud otsese tahtlusega KarS § 16 lg 3 mõttes.

12. H.L-i kaitsja on seisukohal, et süüdistatavale esitatud süüdistus KarS § 373 järgi on puudulik ja tema süüdimõistmine selle süüdistuse alusel põhjendamatu, kuna süüdistuses pole toodud aega, millal I. Perteslon pani talle inkrimineeritud kuriteo toime, seega on rikutud tema kaitseõigust. Kohtukolleegium kaitsja sellise seisukohaga ei nõustu ning sedastab, et ärikeelu rikkumise näol on tegemist vältava kuriteoga. Vältavaks nimetatakse selliseid süütegusid, mille puhul süüteokoosseisus kirjeldatud tegu seisneb mitte üksnes õigusvastase olukorra loomises, vaid ka selle säilitamises. KarS § 373 mõttes vältav kuritegu vältab nii kaua, kuni isik ise ei esita pädevale organile avaldust oma tagasiastumisest juhtorgani liikme kohalt, vastav register ise ei tee toimingut äriühingu puhul AS § 61 järgi või mittetulundusühingu puhul MTS § 82 lg 2 järgi või pankrotimenetlus lõpeb. Sellest tulenevalt on H.L-i süüdistuses toodud tema pankroti väljakuulutamise kuupäev ehk 06.10.2009.a. on vältava kuriteo toimepanemise alguseks, mis lõppes pankrotimenetluse lõppemisega 28.10.2011.

Ei ole vaidlust, et H.L oli teadlik enda suhtes 06.10.2009 väljakuulutatud pankrotist ning sellega kaasnevast ärikeelust. Ei ole vaidlust, et H.L oli teadlik, et tema oli seisuga 06.10.2009 kolme äriühingu ning kahe mittetulundusühingu juhatuse liige. Ärikeelu rikkumist võib panna toime nii tegevusega, kui ka tegevusetusega. Sarnaselt maakohtuga kohtukolleegium on seisukohal, et H.L oleks pidanud viivitamatult pärast tema pankroti väljakuulutamist esitama süüdistuses toodud äriühingutele ja mittetulundusühingutele avalduse enda tagasi astumisest juhatuse liikme positsioonilt või taotlema Harju Maakohtult luba, et jätkata nimetatud juriidilistes isikutes juhatuse liikmena tegutsemist, mida ta aga ei teinud, vaatamata asjaolule, et 2010.a. märtsis registripidaja edastas talle hoiatusmäärusi sundlõpetamiseks muuhulgas ka elektrooniliselt H.L-i poolt teatatud e-posti aadressidele (T II lk 137-141). Ära kirja väljastamise ajaloos nähtub hoiatusmääruse Spordiklubi Condor sundlõpetamiseks H.L-ile kätte toimetamine 22.03.2010 ning hoiatusmääruse OÜ Sentimento sundlõpetamiseks H.L-ile kätte toimetamine 09.04.2010. Lisaks sellele nähtub H.L-i pankrotihalduri UT vastusest järelepärimisele, et pankrotihaldur on 2010 mais nii suuliselt kui ka kirjalikult I. Perelson'ile selgitanud, et juhatuse liikmena või muu äritegevusega võib jätkata üksnes kohtu loal ja et kohtule peab taotluse esitama võlgnik (T II lk 246-253). Väärrib tähelepanu, et kirjalikus pöördumises pankrotihaldur on välja toonud kõik äriühingud ning mittetulundusühingud, kus H.L on osalus ning kus ta on juhatuse liikmeks. Alles 06.10.2010 Harju Maakohtu registriosakond H.L-i tegevusetuse tulemusena pöördus Põhja Ringkonnaprokuratuuri poole kuriteoteatega selle kohta, et H.L rikub ärikeeldu. (T II lk 117).

H.L-i kaitsja märgib, et kohus on jätnud põhjendamata tähelepanuta H.L-i Harju Maakohtule 05.01.2011 esitatud avalduse, milles ta taotleb luba ettevõtlusega tegelemiseks. Kaitsja märgib, et loas puuduvad igasugused viited konkreetsetele ühingutele ning seega on äärmiselt meelevaldne maakohtu seisukoht, et see taotlus on esitatud ja rahuldatud üksnes Venemaa suhtes. Esiteks kohtukolleegium ei nõustu, et maakohus on antud tõendi tähelepanuta jätnud. Teiseks, kohtukolleegium osundab 02.03.2011 kohtumääruse resolutsioonile, milles seisab: „lubada H.L tegutseda alates 05.12.2010 kuni pankrotimenetluse lõpuni Vene Föderatsioonis Jekaterinburgi linnas Piiratud vastutusega ühingu „Fabrika tšempionov“ vastavalt 05.12.2010 poolte vahel sõlmitud lepingule“ (T V lk 91 pöördel). Sellest kohtumäärusest nähtub, et ka selles äriühingu tegutsemiseks küsis H.L luba tegelikult tagantjäreli. Kohtukolleegium samuti märgib, et kaitsja väited selles osas on alusetud ja ebaõiged.

Maakohus on ainuõigesti leidnud, et H.L-i süü KarS § 373 järgi on täielikult tõendamist leidnud – H.L olles teadlik kohustusest juhatusest taanduda, jättis selle kohustuse teadlikult täitmata, tegutsedes seega kuriteo toimepanemisel otsese tahtlusega KarS § 16 lg 3 mõttes.

13. H.L-i kaitsja leiab, et HPSK pankrotihaldur tunnistaja T. E ütlused tuleb jätta tõendikogumist tervikuna kõrvale, kuna nad on ebausaldusväärsed ning viitab dokumentidele ja asjaoludele, mis väidetavalt ei riimu tunnistaja ütlustega. Kaitsja samuti märgib, et kohtuotsuse rajamine ebausaldusväärse tunnistaja ütlustele on käsitatav kriminaalmenetluse olulise rikkumisena. Kohtukolleegium eelkõige märgib, et maakohtu otsus ei rajane üksnes tunnistaja T. E ütlusele. Maakohus on uurinud kõiki talle esitatud tõendeid – dokumente, ekspertarvamusi, risküsitlenud 15 tunnistajat ja mõlemad süüdistatavad, neid tõendeid omavahel kõrvutanud ning kogumis hinnanud ja tulnud veenvalt põhjendatud järelduseni nii süüdistatavate süü küsimises, kui nende käitumisele antud juriidilise hinnangu osas. Arusaamatu on kaitsja seisukoht, miks peab tõendikogumist kõrvale jätma tunnistaja T. E poolt esitatud dokumente, mis on seotud HPSK pankrotimenetlusega.

Teiseks kohtukolleegium märgib, et tunnistaja T. E ütluste usaldusväärst risküsitlemisel pole keegi menetlusosalistest kahtluse alla seadnud. Selleks, et kontrollida kaitsja poolt toodud asjaolude vastuolu tunnistajate ütlustega, oleks pidanud tunnistajale nende asjaolude kohta risküsitlusel küsimusi esitama, vajadusel välja tooma ja taotlema risküsitluse käigus dokumentide avaldamist osas, millega tunnistaja ütlused on väidetavalt vastuolus. Seda aga tehtud ei ole. Ei ole välistatud, et tunnistaja oleks teatud asjaolude meelde tuletamisel oma ütlusi selles osas seletataval moel korrigeerinud. Kohtukolleegium leiab, et kaitsja seisukohad seoses tunnistaja T. E ütluste ebausaldusväärseusega on seega põhjendamatud.

14. Et kohtukolleegium ei tuvastanud ühtki apellantide nimetatud ja KrMS §-s 338 ettenähtud kohtuotsuse tühistamise alustest, siis juhindudes KrMS § 337 lg 1 p-st 1, § 344-345 lg-st 1 ja 2, jätab kohtukolleegium Harju Maakohtu 21. mai 2013 otsuse H.L-i ja O.A suhtes muutmata ja kaitsjate apellatsioonid rahuldamata.

Pavel Gontšarov

Meelika Aava

Ivi Kesküla